

Onsdagen den 18 december

Kl. 09.00–15.39

§ 1 Anmälan om ordförande i utskott

Talmannen anmälde att *Pål Jonson* (M) valts till ordförande i försvarsutskottet från och med den 1 januari 2020.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i kulturutskottet skulle utökas från 28 till 29.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 3 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i kulturutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i kulturutskottet

Hanna Gunnarsson (V)

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:

RiR 2019:38 Det finanspolitiska ramverket – regeringens tillämpning 2019

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2019/20:55 och 57 till finansutskottet

2019/20:63 till civilutskottet

§ 6 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU2
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop.
2019/20:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 SOFIA WESTERGREN (M):

Herr talman! Moderaternas budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 2 innebär att vi vill öka anslaget till Finansinspektionen med 10 miljoner kronor. Kampen mot penningtvätt och terrorismfinansiering har under 2000-talet blivit alltmer intensiv. År 2009 kom det nya riskbaserade regelverket i EU som ställer helt nya krav på de aktörer i samhället som ålagts att försöka hindra penningtvätt. Nästa steg kan vara att förbättra möjligheterna för samverkan mellan aktörerna.

Låt oss inte vara naiva. Penningtvätt kommer att finnas så länge det går att tjäna pengar på brottslighet. Men penningtvätt är ett rörligt mål där sätten att tvätta pengar förändras i takt med att möjligheter uppstår och täpps till. Regelverket har ändrats gång på gång under de senaste tio åren och blivit alltmer detaljerat och komplext.

Bankerna har fått en närmast polisiär roll i arbetet mot penningtvätt, och varje enskild kund ska granskas och övervakas, och avvikelser ska rapporteras till finanspolisen. Stora resurser i form av personal och datakraft läggs ned på att klara den omfattande uppgiften. Men penningtvätt är ett rörligt mål där de kriminella organisationernas metoder ofta är steget före lagstiftningen. Arbetet med att motverka penningtvätt bedrivs i dag inte tillräckligt effektivt.

Det finns skäl för både myndigheter och företag att tänka i nya banor kring hur vi ska arbeta för att motverka penningtvätt. Vi måste vara öppna för nya och kanske också okonventionella strukturer. Det kan handla både om hur vi organiserar penningtvättstillsynen och om och hur vi hanterar information och använder ny teknik.

Men de stora lösningarna kommer att ta tid. Vi måste göra saker här och nu. Vi behöver prioritera en fördjupad samverkan mellan dagens myndigheter både inom och utom landet. Likaså behöver vi lösa frågan om hur vi bättre ska kunna dela befintlig information både mellan myndigheter och mellan myndigheter och finansiella företag. Vi behöver mindre kommunikation och mer hård tillsyn.

Det är uppenbart att Finansinspektionens arbete mot penningtvätt behöver skärpas. Finansinspektionen måste tilldelas mer resurser för att klara av den utökade arbetsbördan. Moderaterna ökar anslaget med 10 miljoner kronor i syfte att stärka Finansinspektionens arbete med att bekämpa penningtvätt.

Herr talman! Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar

avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 2.

Till sist, herr talman, vill jag önska god jul!
(Applåder)

Anf. 2 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Jag vet inte om det är för att det är jul snart, men till och med jag skulle kunna instämma i en moderats anförande! Det känns lite underligt, men så var det i detta fall. I frågan om penningtvätt kan man väl säga att det verkar finnas många gemensamma punkter mellan de politiska partierna, och det är bra och en styrka.

Alltför många skandaler har rullat fram. De svenska bankerna har, måste man säga, misskött sitt arbete grovt. Självklart är deras syfte att tjäna så mycket pengar som möjligt på så kort tid som möjligt. Detta har varit överordnat kontrollsystem och riskanalyser, och det är därför vi har fått se alla dessa avslöjanden.

Bankerna har ansvar för sin kundkänedom och har brustit på alla punkter. Avsaknad av röda flaggor är väl en av signalerna. Finansinspektionen har tyvärr också brustit i sin kontroll av bankerna. Bankerna ska ha kontrollsystem just för att säkra sin kundkänedom – annars skulle det inte ha sett ut som det har gjort.

Finansinspektionen har fått kritik för sin naivitet, det vill säga att man tror att svenska banker är bättre än andra banker gällande penningtvätt, men man har också fått kritik för sitt bristande samarbete med andra länders myndigheter. Likaså har formerna för ingripanden mot bankerna ifrågasatts, precis som Sofia Westergren också gjorde här tidigare. Den stora strömmen av personer som går mellan Finansinspektionen och bankerna är också ett problem.

Det har också kommit en internrevisionsrapport från Finansinspektionen, och det är ju bra att man kontrollerar sig själv. Den handlar om brister i arbetet med penningtvätt. Jag tror att det var fyra av sex punkter som man framförde kritik på.

Vi i Vänsterpartiet är glada över att vi tillsammans med Kristdemokraterna har fått igenom en utredning och att ett enigt utskott har ställt sig bakom denna utredning. I dag fick vi också veta vem utredaren blir, och direktiven ser bra ut. Man behöver se över vilka sanktionsavgifter som används och strukturer för arbetet. Att länsstyrelser ska ha ansvar för tillsyn i alla andra branscher än finansbranschen är lite skakigt, påstår jag. Det är tiotusentals aktörer som man ska ha tillsyn över med väldigt lite resurser. Man kan inte trola på länsstyrelserna, så jag menar att man skulle behöva säkerställa ett gemensamt, enhetligt arbete för att samordna kompetensen och för att kunna arbeta både förebyggande och mer kraftfullt.

Direktiven kom i november och i dag fick vi som sagt besked om utredaren. Utredningen är väldigt viktig, både för tilliten till Finansinspektionen och för tilliten till bankerna som man måste säga är totalt undergrävd efter det som har hänt. Men den är självklart också viktig för att förhindra den gängkriminalitet och de dödsskjutningar som pågår. Det är ekonomin där bakom som är nyckeln till kriminaliteten, och då måste man förhindra att pengarna kan användas och komma ut i systemet. Det är ganska grundläggande.

Prot. 2019/20:54
18 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

Brå skriver i sin rapport att vilka misstänkta penningtvättsbrott som upptäcks eller inte upptäcks i hög grad bestäms av olika myndigheters och verksamhetsutövares kontrollresurser och inriktning. Brå skriver också att den snabba tekniska utvecklingen med digitala betallösningar bland annat innebär att pengar snabbt kan flyttas mellan olika konton. Därför krävs det effektiva och välutvecklade kontrollverksamheter för att upptäcka misstänkt penningtvätt i ett tidigt skede.

Själv brukar jag jämföra arbetet mot penningtvätt med arbetet mot doping i idrott: Så fort någon har kommit på vad de gör för att fuska byter de sätt att fuska på. Lite så är det också med penningtvätt: När bankerna kommer på en, eller när Finansinspektionen kommer på något, hittar man på ett nytt system för att kringgå det.

I den budget som vi nu diskuterar har Vänsterpartiet – och även Kristdemokraterna – anslagit 20 miljoner extra till Finansinspektionen för att vi vill skärpa kontrollen mot penningtvätt och förbättra förutsättningarna i det arbetet, så att Finansinspektionen ska kunna anställa fler och så att man ska kunna skärpa sitt arbete och sitt samarbete internationellt.

Herr talman! Då vår budget är en helhet och då den har fallit i rambeslutet har vi ett särskilt yttrande här och avstår i voteringen. Men man kan konstatera att med Vänsterpartiets budget skulle jämlikheten ha ökat, fattigdomen bekämpats, tryggheten ökat och välfärden liksom den gröna omställningen fått stora resurstillskott, för vi prioriterar inte skattesänkningar för välbeställda män i Danderyd.

Jag önskar talmannen god jul och gott nytt år, och jag önskar talmanskansliet och finansutskottets kansli och ledamöter detsamma. God jul på er!

Anf. 3 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Bankerna är väldigt viktiga i det finansiella blodomloppet och centrala för den finansiella stabiliteten i ett samhälle.

Denna uppgift gör dem till viktiga institutioner som på olika sätt skyddas av det offentliga. Annars skulle miljontals kunder kunna få se sina pengar förlorade. Risken skulle även vara stor att fler banker dras med i den enskilda bankens kollaps, vilket i värsta fall skulle kunna leda till en fullskalig finansiell kris.

Bankerna åtnjuter en särskild position med vilken det följer ett särskilt ansvar. Därför måste det också finnas speciella regler som bankerna måste följa samt utställda garantier från staten som bidrar till stabilitet.

Därför är det viktigt att bankerna agerar på ett sätt så att förtroendet för dem upprätthålls. Det är viktigt för hela samhället, för det finansiella systemet bygger på förtroende. Vi kan inte acceptera att detta förtroende äventyras, oavsett om det är fartblindhet, girighet eller omdömeslöshet som ligger bakom. Det får allvarliga skadeverkningar för hela samhället.

I grunden handlar det om att följa såväl en god etik som lagar och regler och om att medborgarna måste känna sig trygga med vad man gör på banken efter klockan tre.

Just nu finns inte detta förtroende fullt ut. Återkommande penningtvättsskandaler har skadat tilliten till det finansiella systemet. Det är nu mycket viktigt att myndigheter som Finansinspektionen kan utöva en effektiv tillsyn, med sanktioner i proportion till den potentiella skada banker kan göra genom att underlätta eller inte agera mot misstänkt penningtvätt.

Jag gick i våras ut med krav på en ordentlig genomlysning av hur myndigheten har fungerat och hur den bör göras om för att bli starkare, ha rätt kompetens, klara sitt uppdrag och höja ambitionerna.

Myndigheten bör bli större och starkare. I dag klarar den inte att fullt ut upprätthålla alla sina uppgifter med full kraft, utan fokus växlar mellan åren.

Ulla Andersson från Vänsterpartiet hade liknande idéer. Tillsammans tog vi fram ett förslag till utskottsinitiativ, som nu resulterat i en utredning som ska genomlysna inspektionen brett och titta på sanktioner, personalförsörjning, myndigheternas återkoppling till bankernas tillsyn samt inte minst frågor om sekretess mellan banker för att man inte ska kunna shoppa runt med sina försök till penningtvätt.

Detta är utmärkt och välbehövligt. IMF pekade i en rapport 2017 på att Finansinspektionen är en alltför tunt bemannad myndighet. Myndighetens internrevision och Riksrevisionen har pekat i samma riktning.

Myndigheten Finansinspektionen behöver säkra kompetens och undvika situationer som den för två år sedan, när man på just penningtvättsavdelningen tappade medarbetare motsvarande en personalomsättning på 85 procent.

Det går inte att acceptera en situation där snacket på stan blir att duktiga medarbetare på Finansinspektionen snabbt kan rekryteras till banksidan. Finansinspektionen ska inte kunna köpas sönder på det sättet.

Vi måste nu bygga en starkare finansinspektion, och i grunden är det bankerna som ska betala för den. De tillsynsavgifter som bankerna betalar bör höjas för att finansiera en större inspektion. Detta är i högsta grad rimligt, då en stark inspektion stärker det förtroende som bankerna är beroende av.

Jag är övertygad om att den utredning som nu följer kommer att föreslå en utökning av både kostym och befogenheter. Men vi kristdemokrater vill redan nu stärka Finansinspektionen, och hade våra budgetramar vunnit bifall hade Finansinspektionen fått 20 miljoner kronor ytterligare nästa år.

Nu blir det inte så, och det beklagar jag. Det ytterligare tillskottet hade behövts för att redan nu stärka bemanningen och tillsynen och för att ha ett uthålligt fokus på penningtvätsfrågorna så att bekämpningen också ska kunna ske starkare i internationella samarbeten, då penningtvätt inte känner några landgränser.

Herr talman! Banker är centrala i det finansiella blodomloppet. Förtroendet är grundläggande; medborgarna måste känna sig trygga och inte fundera på vad man gör på banken efter klockan tre. Starkare myndigheter på finansmarknadsområdet är viktiga för det förtroendet.

Anf. 4 ADNAN DIBRANI (S):

Herr talman! Jag vill börja med att passa på – så att jag inte glömmer det – att önska alla en god jul och ett gott nytt år. Jag riktar detta till ledamöterna och till dem där hemma som sitter och lyssnar på oss men kanske framför allt till talmannen, talmanskansliet och – sist men inte minst – vårt utskottskansli, som får ha med oss att göra och som ändå klarar sitt jobb med bravur. God jul efter denna dag, och se till att ha en skön ledighet!

Föremålet för dagens sammankomst är utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. Utgiftsområdet omfattar politiken för finansmarknaden och den statliga förvaltningspolitiken och rymmer en rad ope-

rativa frågor gällande statens verksamheter. Allt handlar egentligen om en ökad finansiell stabilitet, bättre konsumentskydd på finansmarknaden och bättre tillgänglighet till offentlig service.

Jag vill redan nu yrka bifall till utskottets förslag och avslag på de motioner som har funnits och finns.

Herr talman! Vi har återställt ordning och reda i statsfinanserna och betat av på det underskott som lämnades över till oss när vi tog över 2014. Under de goda åren har vi nu byggt upp en välfärdsreserv genom att betala av på statsskulden, och statsskuldskvoten är den lägsta sedan 1977. Vi har rustat den svenska ekonomin med muskler för att möta en eventuell avmattning i konjunkturen. Samtidigt kvarstår risker.

Staten är rustad för framtiden. Vi går i dag mot ett alltmer digitaliserat betalsystem. Utvecklingen mot ett alltmer kontantfritt samhälle bär med sig många fördelar men också många risker i form av ökad sårbarhet för störningar i betalsystemet. Flera faktorer har varit pådrivande, men inte minst vi själva och bankerna har haft ett stort ansvar för detta. Riksdagen fattade i november beslut om att bankerna ska ta sitt ansvar och tillhandahålla kontantservice i hela landet. Detta är otroligt glädjande.

Ett hållbart finansiellt system tillåter inte missbruk i form av penningtvätt och finansiering av terrorism. Därför är det glädjande att flera förändringar har genomförts på detta område under 2019. Bland annat har Finansinspektionen fått möjlighet att utföra ägar- och ledningsprövningar i banker och andra finansiella företag.

I budgetpropositionen 2018 stärktes Finansinspektionen med 80 miljoner för att just se över penningtvättstillsynen. Nu fortsätter vi arbetet med att öka anslaget med ytterligare 10 miljoner från och med 2020. Det finns också en satsning om ytterligare 12 miljoner på länsstyrelserna och deras arbete mot penningtvätt.

Herr talman! Att öka den statliga närvaron och servicen i hela landet är en förutsättning för det starka samhället. I grund och botten handlar det om tilltron till samhället och det offentliga Sverige.

Vår politik ska leda till att man kan bo och verka i hela landet. Detta ska förbättras. Regeringens förslag om ett ökat anslag om 54 miljoner till 2020 till Statens servicecenter är därför oerhört välkommet. Det kommer att bidra till att möjligheterna att bo och verka i hela landet verkligen förbättras.

Omställningen till ett hållbart samhälle är en förutsättning för att säkra en god ekonomisk utveckling, framtida välstånd och en god välfärd. Det är bra att regeringen avser att under 2020 återkomma till riksdagen med en samlad inriktning för det arbetet och hur man ska följa Agenda 2030.

Eftersom jag inte får någon replik här från Moderaterna vill jag bara snabbt bemöta deras satsning på 10 miljoner. Jag vet inte riktigt var de pengarna finns. Jag har försökt att hitta dem i budgeten. Det är dock lite svårt att hitta dem, för deras egen motion visar de facto att de drar ned med 4,8 miljoner. Men jag har kommit på att likaväl som Moderaterna satsar 10 miljoner skulle nog jag i egenskap av ledamot i finansutskottet kunna säga att jag satsar 100 miljoner. Då tänker man: Hur har Adnan kunnat satsa 100 miljoner? Jo, när jag står utanför kammaren här stryker jag 100 miljoner från de nästan 700 miljoner som Finansinspektionen får, och när jag väl kommer in här lägger jag tillbaka dem och säger att jag minskar, utöver regeringens stora satsningar, har satsat ytterligare 100 miljo-

ner. Men vad jag inte talar om är att jag behåller 5 miljoner i min egen ficka. Moderaternas egen motion visar ju att de faktiskt drar ned med 4,8 miljoner på Finansinspektionen, och det är inte bra.

(Applåder)

Anf. 5 KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Finansmarknaden är en nyckelaktör i den gröna omställningen. Det krävs massiva investeringar i ny, innovativ och ren teknik för att klimat- och miljömålen ska nås. För att vi ska leva upp till Parisavtalet måste de finansiella flödena ställas om från fossilt till hållbart.

Den här regeringen har höga ambitioner när det gäller att få med finansmarknaderna på den gröna omställningen. Vi har skärpt hållbarhetskraven på AP-fonderna, ställer hållbarhetskrav på de fonder som ska vara med på det nya fondtorget för premiepension och har lagstiftat om att fondförvaltare ska informera om sitt hållbarhetsarbete.

Sedan 2018 ingår klimat- och hållbarhetsrisker i Finansinspektionens tillsynsarbete. Finansinspektionen har tagit på sig en internationell ledarroll och leder ett globalt hållbarhetsnätverk för tillsynsmyndigheter. Riksbanken har beslutat att hållbarhet ska beaktas vid placeringar. Förra månaden valde de därför att sälja sitt innehav av obligationer utgivna av provinser och delstater med ett bristande klimatansvar.

Herr talman! Det är tydligt att det börjar röra sig nu på finansmarknaden och att regeringen har åstadkommit mycket med sitt arbete. Det finns en stor efterfrågan på hållbara investeringar. Svenskarna vill vara med i den gröna omställningen.

Marknaden för hållbara fonder har formligen exploderat. Mängden gröna säkerställda obligationer ökar exponentiellt. Detta är en oerhört glädjande utveckling. Men vi måste fortsätta arbetet med att styra om de finansiella flödena och få pengarna att arbeta för den gröna omställningen, inte mot den. Därför kommer Riksgälden under 2020 att genomföra en emission av gröna statliga obligationer. Efterfrågan på gröna obligationer är enorm, och att det nu ges ut statliga gröna obligationer kommer att bidra till att marknaden för gröna obligationer stärks.

Herr talman! Sist men inte minst vill jag också nämna arbetet mot penningtvätt. Regeringen har höjt ambitionerna när det gäller arbetet mot penningtvätt och att hindra finansiering av terrorism. Det är av största vikt att vi inte låter hänsynslösa kriminella använda sig av det finansiella systemet för att tvätta sina smutsiga pengar rena. Finansinspektionen har skalat upp sitt tillsynsarbete på området och kommer att fortsätta med det framöver. Därför skjuter regeringen nu till pengar så att de kan fortsätta utveckla arbetet mot penningtvätt. Myndigheternas arbete kommer också att följas upp i en särskild utredning. Vi får säkerligen anledning att återkomma till det i kommande debatter.

Herr talman! Nu är det dags att yrka bifall till utskottets förslag och inte minst att önska mina kollegor i utskottet, utskottskansliet, talmannen och talmanspresidiet en riktigt god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 13.)

Prot. 2019/20:54
18 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

§ 7 Allmänna bidrag till kommuner

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU3
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (prop. 2019/20:1 del-
vis)
föredrogs.

Anf. 6 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Det svenska samhällskontraktet hotas av utbredd otrygghet och bristande välfärd, och svenska folket upplever att de inte får valuta för sina skattepengar. I Moderaternas budget prioriteras därför det som är viktigast för Sverige: kommunerna och välfärden. Moderaterna tillför kommunerna mest av alla partier.

Larmen från den svenska kommun- och regionsektorn kommer i en strid ström, trots många år med högkonjunktur och goda skatteintäkter. Orsakerna är flera: demografiska förändringar med en större andel äldre och barn, fler barn och unga med behov av särskilda insatser och inte minst kraftigt ökade kostnader för mottagandet av nyanlända. Till detta kommer en regering som inte sköter statens åtaganden fullt ut utan vältrar över ansvaret på kommunerna, exempelvis när det gäller tryggheten, migrationen, arbetsförmedlingen och infrastrukturen. Inte sällan motarbetar dessutom statens egna myndigheter, exempelvis länsstyrelserna och Trafikverket, kommunerna i frågor rörande exempelvis detaljplaner, byggnation och strandskydd. Kommunerna upplever allt oftare att de får fler uppgifter och krav på sig och samtidigt allt mindre stöd från staten.

Faktum är att samtidigt som kommuner och regioner tvingas till ständiga skattehöjningar blir statens ekonomi allt starkare. Och samtidigt som kommunsektorns skulder ökar alltmer betalar staten av på statsskulden. Att statens ekonomi stärks är givetvis positivt, men mycket verkar tyvärr ske på kommunsektorns bekostnad.

Utvecklingen har dessutom gått åt fel håll. Under Alliansens regeringsår rådde enligt Sveriges Kommuner och Landsting, eller regioner som det heter i dag, balans mellan kommunernas intäkter och kostnader – detta trots finanskris och lågkonjunktur. Alliansens omfattande stöd till kommunerna under krisåren betydde mycket. Men sedan regeringsskiftet 2014 ser det annorlunda ut. Nu ökar obalanserna år efter år, och allt fler kommuner har ekonomiska problem, trots högkonjunktur och goda skatteintäkter.

Den nya kostnadsutjämningen hjälper en del kommuner att få något mer resurser men medför samtidigt att andra kommuner får avsevärt mindre. Man löser knappast några grundläggande problem bara genom att flytta runt kostnader mellan kommunerna. Moderaterna välkomnar att en del kommuner får ökade resurser tack vare det nya utjämningsystemet men hade samtidigt velat se en förändring så att inte andra kommuner fått minskade resurser. Då behövs mycket mer pengar i systemet. Med vår moderata politik hade de kommuner som gynnas av förändringen fått lika stor förbättring, samtidigt som inga kommuner hade fått någon försämring.

Januariöverenskommelsepartiernas budget fokuserar tyvärr på helt andra saker än kommunerna och välfärden. Socialdemokraterna talar mycket om behovet av mer pengar till kommunerna, men deras politik prioriterar annat. I den så kallade JÖK-budgeten fick kommunsektorn helt

enkelt stå tillbaka. Vi moderater gör tvärtom och tillför kommunsektorn 50 procent mer i nya pengar än vad regeringen gör i budgeten för 2020. Dessutom gör vi om en betydande del av de riktade statsbidragen till generella, vilket ökar kommunernas handlingsutrymme.

Samtidigt stärker vi moderater alltså upp andra delar av vårt samhälle och säkrar statens åtaganden så att vi kan avlasta kommunerna kostnader för sådant som egentligen inte är ett kommunalt ansvar.

Herr talman! Grunden för den moderata politiken är att prioritera. Vi effektiviserar och lägger ned myndigheter. Vi justerar ned biståndet mot FN:s rekommenderade mål. Vi säger nej till meningslösa byggsubventioner, ineffektiv klimatpolitik, extratjänster, friår, familjevecka och elcykelpremier. Vi stramar upp migrations- och integrationspolitiken, inför bidragstak, kvalificering för nyanlända i bidragssystemen och inför villkor i försörjningsstödet. Vi avskaffar även ränteavdragen för sms-lån och kortortskrediter.

Allt detta ger oss utrymme att satsa mycket mer på välfärden, kommunerna, polisen och rättsväsendet, att sänka skatter för alla löntagare och pensionärer, sänka drivmedelsskatterna med 1 krona per liter och samtidigt ha större överskott i statsfinanserna än regeringen och stödpartierna.

Med vår moderata politik blir det mer pengar till välfärden och lägre skatt. Med Socialdemokraternas och samarbetspartiernas politik får kommuner och landsting stå tillbaka samtidigt som skatterna höjs för många.

Herr talman! Förra veckan hade jag en interpellationsdebatt med civilminister Lena Micko. Jag avslutade med att bjuda in henne till dagens debatt med finansutskottet, för jag tycker att det är värdefullt att ansvariga ministrar deltar i budgetdebatterna, särskilt när det handlar om finansieringen av själva välfärdens kärna. Tyvärr verkar civilministern ha viktigare saker för sig i dag än att debattera i vår riksdag.

År 2018 var Lena Micko ordförande för SKL, Sveriges Kommuner och Landsting. I en intervju i Svenska Dagbladet i april 2018 konstaterade hon och dåvarande SKL:s ledning att de riktade statsbidragen var ett växande problem. I artikeln skrev man: "Sveriges medborgare och den svenska välfärden har inte råd att fortsätta med ineffektiva satsningar i form av riktade statsbidrag." Man föreslog att generella statsbidrag bör vara huvudregeln.

Mellan 2012 och 2018 ökade de riktade statsbidragen med 60 procent medan de generella minskade, trots att kommunerna efterfrågat motsatsen. Detta är något vi moderater har tagit fasta på i vår budgetmotion där vi utöver att tillföra mer pengar även gör om riktade statsbidrag till generella.

Men regeringen, med Lena Micko som ansvarig minister, inte bara fortsätter med en stor andel riktade statsbidrag utan ökar i årets budget andelen ytterligare.

Herr talman! Det grundläggande ansvaret för kommunernas ekonomi ligger såklart på kommunpolitiken. Det är där man gör de kommunala prioriteringarna. De är med all säkerhet inte alltid optimala. Samtidigt är det inte lätt att planera kommunernas ekonomi när man ständigt får förändrade förutsättningar. Införandet av det nya kostnadsutjämningsystemet har exempelvis slagit undan benen på ett antal kommunala budgetar i höst.

Samtidigt brottas allt fler kommuner med hur man ska finansiera åtaganden som egentligen inte är kommunala men som staten alltså vältrar över på kommunerna. Jag nämnde tidigare kostnader för trygghet, migra-

tion, arbetsförmedling och infrastruktur, men det finns fler exempel. Allt detta konkurrerar om resurserna med äldreomsorg, hemtjänst och skola.

Herr talman! Jag konstaterar att det är fyra saker som krävs från statens sida för att kommunerna långsiktigt ska ha en rimlig chans att klara sin ekonomi.

För det första måste staten ta ansvar för sina uppgifter. Det gäller allt från asylmottagande till arbetsförmedling, trygghetsfrågor och infrastruktur. Man måste också ta krafttag mot att myndigheter motarbetar kommunernas utveckling. Tyvärr tar dagens regering inte detta ansvar utan vältrar över alltmer kostnader på kommunerna. Moderaterna har en annan politik där vi vill återupprätta statens ansvar för grundläggande statliga ansvarsområden och i stället låta kommunerna ägna sig åt sitt.

För det andra behöver statsbidragen till kommunerna öka. Tyvärr prioriterar regeringen annat. Moderaterna satsar mest nya pengar av alla partier på kommunerna, 50 procent mer än regeringsunderlaget.

För det tredje behöver de riktade statsbidragen i högre grad göras om till generella. I Moderaternas budget tar vi krafttag för att vända detta och omvandlar stora delar av de detaljstyrda statsbidragen till mer generella. Regeringsunderlaget ökar i stället detaljstyrningen ytterligare.

För det fjärde är det helt avgörande för kommunerna att alla delar av vårt land har ett starkt näringsliv och att fler kommer i arbete i riktiga jobb. En stark näringslivspolitik, rimliga skatter på företagande, arbete och transporter, god tillgång på el, en trygg välfärd, synlig och tillgänglig polis och ett starkt rättssystem är viktiga beståndsdelar. Dagens regering har tyvärr misslyckats på i stort sett samtliga dessa punkter.

Herr talman! Jag kan bara konstatera att den svenska kommunsektorn behöver mer moderat politik på alla områden. Vi har inte råd med JÖK-budgetens skeva prioriteringar där precis allt annat tydligen är viktigare än svenska folkets välfärd, som till stor del levereras av just de svenska kommunerna och regionerna. Vi moderater prioriterar helt enkelt annorlunda.

Avslutningsvis: Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett politiken en annan inriktning än den vi moderater önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslag inom de olika utgiftsområdena. Moderaternas budgetalternativ bör ses som en helhet. Vi lägger därför i stället fram ett särskilt yttrande om vår politik inom utgiftsområde 25.

Moderaterna satsar som sagt mest av alla partier på kommunsektorn, hela 16,2 miljarder mer än regeringen.

Anf. 7 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi alltså utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, vilket tyvärr har seglat upp som ett av statsbudgetens viktigaste områden.

Strävan i svensk förvaltning är och har varit kommunalt självbestämmande och självförvaltning. Statens ambition är att ge kommunerna likvärdiga förutsättningar att tillhandahålla en god välfärd åt medborgarna, vilket i den perfekta av världar skulle kunna ske till en relativt låg kostnad. Men så är inte fallet.

Det är en sak att kommunerna har olika strukturella och geografiska förutsättningar, vilket staten behöver kompensera för. Däri ligger inget

kontroversiellt. Men då och då sätts det kommunala självbestämmandet på undantag.

Ett uppenbart exempel på detta var när många kommuner av staten pressades att ta emot nyanlända migranter från Afghanistan och Mellanösterns oroshärddar 2014 och framåt. När Migrationsverkets, det vill säga statens, ekonomiska ansvar för detta vältrades över på kommunerna uppstod en helt ny situation i många kommuner.

Det är denna dynamik som vi sverigedemokrater reagerar på när vi i vårt förslag till statsbudget förstärker stödet till det kommunala utjämningsystemet. Det är vårt agerande i den situation som inte hade behövt uppstå men som nu de facto har uppstått.

Från politiska motståndare har narrativet tidigare varit att Sverigedemokraterna har försvagat välfärden i kommunerna. Det stämmer inte. Denna reflektion missar dock den väsentliga frågan. I ett regn av spottloskor, ibland bokstavligen, protesterade vi mot en besinningslös migrationspolitik. Vi befarade att det som nu händer skulle hända.

Somliga av er såg kanske nyhetsinlaget från Bengtsfors, en av kommunerna där man sparar på vuxna med psykisk funktionsnedsättning. I programmet framgick att hälften av kommunerna i Sverige gör likadant. Sköra individer som inte kan hänvisas till arbetsmarknaden får se sina verksamheter läggas ned. Där har ni resultatet av Fredrik Reinfeldts och Stefan Löfvens politik, som många här i riksdagen har varit med om att rösta fram.

År 2015 rapporterades att Kramfors hade tagit emot flest nyanlända per capita i Västernorrland. Det var en uttalad politik från regeringen att alla kommuner skulle delta i deras projekt, och man styrde pengar till de kommuner som tog emot flest. På detta sätt hölls kommunernas ekonomi på plus, temporärt.

Samma år deklarerade Stefan Löfven att Sveriges mottagning av flyktingar är hela Sveriges ansvar.

I dag, några år efter statsministerns uttalande, talar man i Kramfors om omfattande besparingskrav eftersom statens ekonomiska engagemang för migrationsprojektet fasas ut. Detta pågår i kommun efter kommun. Var det detta Stefan Löfven menade med att flyktingar är hela Sveriges ansvar?

Kommunerna brottas i dag med besparingar i äldreomsorg och andra kommunala kärnverksamheter samt ökande upplåning, och detta under toppen av en högkonjunktur.

Herr talman! Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har flaggat för just detta. Var tredje region och var fjärde kommun gick med underskott 2018, under toppen av en högkonjunktur. Enligt en rapport från SKR i oktober kommer troligen ett tjugotal kommuner och fyra regioner att vara tvungna att höja skatten nästa år.

Ett av problemen med skattehöjningar är att de kan slå tillbaka genom lägre skatteintäkter inom ett par år. Då är vi inne i en ond spiral med sjunkande skatteintäkter, vilket troligen leder till allt sämre välfärd och kommunal service.

Hur kritiska vi sverigedemokrater än är mot den politik som förts i det förflutna och fortfarande gäller måste vi anpassa vår politik till hur situationen ser ut här och nu, och allt talar för större stöd från staten till det kommunala utjämningsystemet. Därför har vi gjort betydande omprioriteringar i vårt förslag till statsbudget och satsar 5 miljarder mer än reger-

ingen på utgiftsområde 25. Enligt prognosen trappar vi upp detta till 15 miljarder till 2022, vilket är i samklang med behoven som prognostiseras av SKR, som gör bedömningen att staten måste ta ett större ansvar för att det ska finnas en god välfärd i hela landet.

Hade vi fått igenom vår budget hade man sannolikt inte behövt omfördela medel inom det kommunala utjämningsystemet, det vill säga vi hade hellre tillfört medel från statens kassa i enlighet med vårt förslag till statsbudget. Men med nu rådande läge valde vi att tillstyrka en omfördelning, väsentligen till förmån för glesbefolkade kommuner.

Ej sällan leder den här diskussionen in på att vi sparar på annat, exempelvis nyanländas etableringskostnader. Ja, det är ingen hemlighet att Sverigedemokraterna inte anser att ett bidragsregn är rätt väg in i det svenska samhället för nyanlända, tvärtom. För oss är det självklart att först trygga välfärden för dem som hela sitt liv har slitit och betalat skatt i Sverige.

Herr talman! Under större delen av mitt liv har jag bott på Lidingö – en kommun med drygt 47 000 invånare och en enda kommunal inomhuspool, en 25-meterspool som fyller 55 år nästa år. I åratal har Lidingöborna önskat sig en ny bassäng, men budgeten har inte medgivit detta – mycket beroende på det kommunala utjämningsystemet, där Lidingö nästa år åläggs att betala in 400 miljoner kronor netto. Att då se hur kommuner i storstadsregioner år efter år tar emot enorma bidrag i det kommunala utjämningsystemet har milt sagt gjort mig skeptisk till systemet.

Men trots min inställning kan jag här i kammaren försvara Sverigedemokraternas beslut att ställa sig bakom regeringens nya kommunala utjämningsystem. Anledningen är att vi alla måste ta ansvar för en världslost förd migrationspolitik vilken bidragit till att många kommuner i dag har hamnat i kris.

Avslutningsvis vill jag passa på att önska talmannen och alla ledamöter, tjänstemän och åhörare ett riktigt gott nytt år och förstås en god jul.

Anf. 8 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om mycket av problembeskrivningen när det gäller kommunsektorn. Det känns väl som att de flesta partier i dag delar bedömningen att kommunerna har ett ganska tufft läge. Därför gläder det mig att se att Sverigedemokraterna tillför mer pengar. Dock är det konstigt att man, när man ser de stora problemen i kommunsektorn, tror att dessa 5 miljarder ska räcka för att lösa problemen.

Från moderat sida tillför vi över 16 miljarder kronor extra nästa år. Då har vi verkligen gjort tydliga prioriteringar för att just kunna tillföra kommunerna och välfärden pengar.

Charlotte Quensel säger att Sverigedemokraterna har gjort tydliga prioriteringar i sin budget. Ändå får ni bara ihop 5 miljarder till kommunsektorn. Uppenbarligen har ni prioriterat andra saker för resten av pengarna. Då är min fråga: Vad är det ni har prioriterat i stället för kommunerna? Och tror Charlotte Quensel att de här 5 miljarderna kommer att räcka för att hantera kommunernas besvärliga läge under 2020?

Anf. 9 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Vi prioriterar att öka kostnaderna och tillskotten under flera år, som säkert ledamoten lade märke till. Jag är heller inte säker på att Moderater-

nas prioritering kommer att avhjälpa de akuta problem som kommer under nästa år. Jag såg att det är ferieskolor och annat som ni lägger pengar till. Jag vet inte om vi har råd att göra det just nu.

Prot. 2019/20:54
18 december

*Allmänna bidrag
till kommuner*

Anf. 10 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Det är nog i så fall en missuppfattning av Charlotte Quensel. Huvuddelen av de pengar som vi tillför i Moderaternas budget är generella statsbidrag som kommunerna fritt får använda till det som de själva tycker är lämpligt. Vi tar alltså bort mycket av de riktade pengarna, och i stället låter vi kommunerna själva bestämma över pengarna.

Om inte Charlotte Quensel tror att våra 16,2 miljarder kommer att lösa kommunernas problem under nästa år undrar jag hur hon tror att hennes egna 5 miljarder kommer att göra samma sak.

Anf. 11 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Herr talman! Vi har följt rekommendationerna från SKR. Då känner vi oss ganska trygga med att det är ett bra första steg. Skulle vi se att det inte räcker får vi också omprioritera.

Anf. 12 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V):

Herr talman! Julen står runt hörnet, och för många innebär det inte sällan en efterlängtd ledighet i nära och käras sällskap. Vi kan samtidigt ana att det i detta nu även finns ganska många längtansfyllda barn där ute, även om den största längtan just nu troligtvis finns hos landets ekonomiska elit.

När finansminister Magdalena Andersson presenterade regeringens budget aviserade hon nämligen en saftig julklapp till landets rikaste procent. Vid årsskiftet får de rikaste procenten sina skatter sänkta till den grad att de uteblivna skatteintäkterna uppgår till 6 miljarder kronor. Det är 6 miljarder kronor som annars hade kunnat gå till de längtansfyllda barnen i skolan, till de sjuka i vården eller till de äldre inom omsorgen.

Sveriges Kommuner och Regioner beräknar att de behöver 90 miljarder kronor mer år 2026 för att hålla dagens kvalitet inom välfärden. De flesta som jobbar inom sjukvården, inom äldreomsorgen eller på förskolan vet däremot att dagens kvalitet inte är tillräcklig: Det behövs ännu mer. Ändå väljer januaripartierna att endast ge 5 miljarder kronor mer till landets kommuner i generella statsbidrag. Det är således mindre pengar än vad de lägger på att sänka skatten för de rikaste 3 procenten.

Att i ett läge där 61 kommuner planerar att höja skatten på grund av att den ekonomiska situationen är så pass ansträngd, där fyra av fem kommuner tvingas göra nedskärningar och där vår sjukvård är hårt ansatt, vår hemtjänst är underbemannad och våra skolor står inför besparingskrav välja att prioritera skattesänkningar för de rikaste procenten, sänkta arbetsgivaravgifter för McDonalds och friår är inte bara ansvarslost utan även ett tydligt bevis på vilken politisk inriktning Socialdemokraterna har slagit in på. Man har valt att inte längre bedriva en vänsterpolitik för flertalet. I stället har man blivit ett högerparti bland andra och i vissa frågor till och med lagt sig höger om Moderaterna.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet säger nej till denna massiva förflyttning av ekonomiska resurser från låg- och medelinkomsttagare till landets rikaste procent. I stället väljer vi att på område efter område göra offensiva satsningar på välfärden, för barnen, för de äldre och för landet.

I vårt budgetförslag vill vi bland annat genomföra en omfattande utbildningsatsning för att komma till rätta med personalbristen, införa avgiftsfria läkemedel för äldre, stärka sjukvården i hela landet och även öka resurserna till äldreomsorgen med miljardbelopp.

Herr talman! I dag är Sverige det land i västvärlden där ojämlikheten har ökat mest de senaste decennierna, både inom och mellan kommunerna. Och ojämlikheten har konsekvenser – för demokratin, för sammanhållningen och för den enskilda människan. I dag skiljer det exempelvis tio år i medellivslängd mellan en man i Munkfors kommun och en man i Danderyds kommun.

Men det behöver inte vara så. En gång i tiden var Sverige ett av de mest jämlika länderna i världen, och vi kan bli det igen. Då krävs dock att vi slutar med den nyliberala politiken, som behandlar Sverige som om det vore ett startup-företag och inte en nation. Då krävs det reformer som inte slår undan benen för vanligt folk och bara gynnar de rika och mäktiga. Då krävs det att vi investerar i välfärden på riktigt, och för det krävs det vänsterpolitik.

Anf. 13 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Med januaripartierna förvärras den bistra välfärdsvintern. Partierna ansåg sig ha hela 25 miljarder i reformutrymme i budgeten. Men när det dyra och spretiga januariavtalet skulle betalas sista förhandlingsnatten – ingångsavrdraget, utvecklingstiden, hyresrättsfixerade byggsubventioner, värnskatten, ineffektiva miljöåtgärder, det vill säga allt det som man tvingat på varandra – var det välfärden som lämnades i kylan med notan. Av 25 nya budgetmiljarder blev det några hundra miljoner till vården, skolan och äldreomsorgen.

De så kallade välfärdssatsningar som regeringen skryter om är inget annat än små fikonlöv med vilka januaripartierna försöker skyla den nakna budgetkroppen.

Nu ser vi resultatet: Varannan kommun skär ned på de sköra i individ- och familjeomsorg och människor med funktionshinder. 180 kommuner sparar på äldreomsorgen.

Regeringen, som borde skjuta till nya resurser, skär i stället till och med ned på resurserna till äldreomsorgen och i synnerhet äldreboendeplatserna. I den första budgeten i våras var det flera hundra miljoner mindre. I den andra budgeten nu i höstas var det ytterligare nedskärningar. Det innebär beslutade och aviserade besparingar på äldreomsorgen på sammanlagt 1,3 miljarder kronor. Detta sker trots att regeringens eget finansdepartement pekat ut att tiotusentals nya platser behövs i äldreomsorgen, där sjuka äldre i väntan på ett äldreboende blir sämre när ensamheten kryper längs väggarna och när de får höra: Det finns inte rum för dig.

Man måste ställa sig frågan: Har inte januaripartierna sett krisen i Kommunsverige? Var det någonting de inte såg komma? Det verkar inte bättre.

Det är nämligen inte välfärdsreformer och inte välfärdsresurser som är januaripartiernas största ekonomisk-politiska reform utan en riktad skattelättnad enbart till de 5 procent av befolkningen som har de allra högsta lönerna. Denna prioritering får förstås konsekvenser.

När regeringen inte klarar att prioritera kommunerna och inte klarar att prioritera välfärden ökar risken för skattehöjningar. Jag har ingenting emot

att man sänker skatten och inte heller att man tar bort värnskatten. Men jag har problem med prioriteringen och den skattepolitik som blir resultatet av den bristande prioriteringen. När risken för skattehöjningar ökar – vi ser det nu i 61 kommuner – får alla invånare höjd kommunalskatt.

I Ödeshög finns det visserligen 59 personer som betalar värnskatt och som kommer att få en skattelättnad. Men det finns tusentals personer som inte gör det och som kommer att få en skattehöjning på ungefär 600 kronor i månaden, om de är medelinkomsttagare.

I Ydre kommun är det 49 personer som betalar värnskatt. Men det finns tusentals personer som kommer att få en höjning av kommunalskatten med 500 kronor vid årsskiftet.

Med Kristdemokraternas prioriteringar och politik skulle nästa år bli annorlunda. Vi föreslår i vår budget, som ändå är finansiellt starkare än regeringens, sammanlagt 7 miljarder kronor mer till välfärden nästa år. Och vi ser att kommunernas kris både är en ekonomisk kris och en bemanningskris. Därför gör vi en särskild satsning på 3,4 miljarder kronor på äldreomsorgen, varav 2,6 miljarder kronor på personalen som hotas av sjukskrivning och stress. Men kommunerna får bara del av pengarna om de arbetar aktivt med att förbättra personalens villkor – så att de också i framtiden kan rekrytera personal till äldreomsorgen – om de bedriver ett aktivt arbete med att minska delade turer, om de har ett rimligt chefsansvar, god medarbetarnöjdhet och ökad delaktighet.

Vi vill satsa på fler äldreboenden – bristen måste bort – inte minst trygghetsboenden med gemenskapsmöjligheter som kan motverka den ensamhet som är så skadlig för hälsan.

Herr talman! Den moderata och kristdemokratiska budgeten gav stora tillskott till vård och sjukvård. Bland annat infördes nya kömiljarder och standardiserade vårdförlopp, och stora generella resurser tillfördes för att förbereda en primärvårdssatsning. Till detta föreslår vi nu ytterligare reformer i form av fler tillgängliga vårdplatser, medel för att förbättra patientlagen och stöd till vård i glesbygd. Vi vill se en politik för fler i arbete och för en förbättrad kompetensförsörjning med fler utbildningsplatser och ett längre arbetsliv. Vi ser att många kommuner går på knäna. Nu behövs en aktiv politik och mer resurser för att hjälpa välfärden på fötter.

Herr talman! Jag tror också att vi behöver se att vi när vi går in i en lågkonjunktur kommer att behöva en aktiv politik för att hålla människor i arbete och få människor i arbete. Då är det viktigt med tillskott till kommunerna. Det är viktigt att kommunerna kan upprätthålla en bra sysselsättning, både för välfärden och för att vi inte ska förvärra en kris när den väl kommer. Då spelar kommunerna en nyckelroll för att människor inte ska hamna i långvarig arbetslöshet och långvarigt utanförskap.

Herr talman! Vi ser också ett utjämningsystem som regeringen har drivit igenom mycket snabbt. Vi tycker i och för sig att det är rimliga principer som slås fast, att man ökar ersättningen till glesbygd och att man uppdaterar kostnadsutjämningsystemet. Men vi ser också att kommuner nu, i ett väldigt sent skede, får försämrade förutsättningar att klara sin planering de kommande åren. Därför har vi särskilt tillfört 2 miljarder kronor för att dämpa effekterna av införandet av detta kostnadsutjämningsystem och för att slagen inte ska bli så kraftfulla ute i vår kommunsektor.

Vi behöver också bredare skattelättnader som kan stimulera till arbete. Vi behöver tidigare inträde på arbetsmarknaden för att säkra kommunernas bemanning. Vi behöver ytterligare förstärka drivkrafterna att stanna kvar lite längre för dem som är erfarna sjuksköterskor, läkare eller socialsekreterare för att vi ska klara kompetensen ute i vår kommunsektor. Och de skattelättnader som vi behöver göra behöver vi göra brett men också riktat till dem med de allra lägsta inkomsterna som kommer från arbetslöshet, som är nyanlända eller som har varit sjukskrivna och genomgått rehabilitering och försöker ta sig tillbaka till arbetsmarknaden. För med fler i arbete och fler arbetade timmar kan vi få större möjligheter att klara kommunernas ekonomi och resurserna till välfärden framöver. Men då måste vi se med oro på när allt fler kommuner höjer skatten och sågar av den välfärdsgren som vi faktiskt sitter på. Detta kräver nu mycket kraftfulla åtgärder.

Jag vill också passa på att önska en god jul till talmannen, till alla som är i kammaren, till alla som lyssnar och naturligtvis särskilt till vårt utskottskansli som arbetar mycket hårt för att vi ska kunna fatta bra beslut i denna kammare.

Anf. 14 EVA LINDH (S):

Herr talman! Tryggheten att få en bra sjukvård, att omsorgen om våra äldre är värdig och att våra barn får en bra utbildning är väl kärnan i en god välfärd. Att stå upp för välfärden är viktigt. Det gör Sverige till ett tryggt och rikt land. Därför måste också investeringarna i välfärden fortsätta i förskolor, i skolor, i äldreboenden och på vårdcentraler. Välfärden och tryggheten är Socialdemokraternas viktigaste prioriteringar. Det är just detta som denna debatt handlar om – statsbidragen till kommuner och regioner för att kunna klara välfärden.

Herr talman! Kommuner och regioner är grunden för den decentraliserade välfärdsmodell som Sverige har. Det lokala självstyret ger stor frihet att utforma och ansvara för sin verksamhet utifrån lokala behov.

Kommunsektorns skatteintäkter utgör cirka två tredjedelar av de totala intäkterna, och staten bidrar till finansieringen av de kommunala verksamheterna genom generella och riktade statsbidrag. Det är alltså detta som vi debatterar här i dag. De sammanlagda skatteintäkterna och statsbidragen används på det sätt som kommunerna och regionerna själva beslutar.

Herr talman! Allt fler lever längre, och det föds allt fler barn. Det är positivt. Det är resultatet av en långvarig välfärdspolitik. Men det ställer samtidigt höga krav på välfärdssystemet. För att möta denna positiva men också utmanande utveckling kommer tiotusentals nya medarbetare att behöva anställas inom vården, äldreomsorgen och skolan.

Tillsammans med kommuner och regioner behöver vi korta vårdköerna, förbättra skolresultaten och minska skolsegregationen. Vi behöver på allvar ta tag i gängkriminaliteten med mer resurser till polisen och skarpare lagar samtidigt som brottens orsaker ska bekämpas med en god välfärd och förebyggande insatser. Men för att det ska uppnås måste människorna ute i välfärden bli fler. Fler har anställts, ungefär 100 000 under föregående mandatperiod. Men de behöver bli fler, och de behöver också ha en bättre arbetsmiljö för att de ska trivas och kunna ägna sig åt rätt saker.

Sambandet mellan en stark välfärd och en stark ekonomi är tydligt. När samhället är starkt och människor känner sig trygga vågar vi människor också satsa – på att skaffa familj, att starta eget, vidareutbilda oss eller byta jobb. För att ha råd med satsningarna på välfärden krävs det att vi är många som jobbar och betalar skatt. Det hänger ihop.

Med den här budgeten fortsätter vi satsningarna på välfärden. Vi har tidigare säkrat ett tillskott med 35 miljarder under den föregående mandatperioden, och nu kommer 20 miljarder till under denna.

Men vi vet att mer måste till. Välfärdens behov är stora. En del kommuner och regioner har ett extra ansträngt läge. Andelen kommuner som redovisade negativa resultat var större bland de befolkningsmässigt minsta kommunerna.

Många av dem som arbetar inom välfärden springer fort och har inte alltid tid för den omsorg som behövs. Vi ser behoven. Under de kommande åren behöver därför alla önskemål om satsningar och utgiftsökningar vägas mot mer resurser till välfärden och ökad trygghet i hela landet.

Herr talman! Just för att förutsättningarna är så olika ute i landet beslutade riksdagen häromveckan om ett nytt förslag till kostnadsutjämning. Detta kommer att träda i kraft vid nyår, och det innebär att man kommer att ta större hänsyn till den samhällsutveckling som har skett under senare år med allt fler äldre i befolkningen och en ökad urbanisering.

Sammantaget kommer utjämningen att förstärkas, och större hänsyn kommer att tas till gles bebyggelse och socioekonomiska faktorer. Omfördelningen är *ett* steg för att säkerställa en jämlik välfärd i hela vårt avlånga land. Sverige tjänar inte på att vi glider isär, utan att vi håller ihop.

Herr talman! Från kommuner och regioner kommer kritik mot att det finns ett alltför stort antal riktade statsbidrag. Det kan jag förstå. Jag vet av egen erfarenhet som kommunalråd i Linköpings kommun att vi ibland fick riktade statsbidrag som band fast oss vid en satsning som kanske inte var bäst för just vår kommun eller som behövdes bäst just då. En omfördelning från riktade till mer generella statsbidrag bör ske, och vi har påbörjat detta arbete.

Herr talman! Om man lyssnar på de högerkonservativa i kammaren här i dag kan man tro att det bara är mer pengar till välfärden som deras budgetar skulle ge. De ger visserligen kommunerna med den ena handen men tar ännu mer tillbaka med den andra. Det handlar bland annat om förslaget om en stupstock i sjukförsäkringen och fortsatt kraftiga neddragningar av insatser för arbetslösa. Detta är vad vi har kallat för en giftcocktail för kommunernas ekonomi eftersom det innebär ökade kostnader för socialbidrag och arbetsmarknadsåtgärder. Särskilt märkbart kommer det att bli för många redan utsatta kommuner. I praktiken skulle förslaget innebära en kraftig kostnadsökning för många kommuner genom att staten vältrar över ansvaret för nyanlända och arbetslösa och dessutom även för sjuk-skrivna på dem.

Herr talman! Vi socialdemokrater kommer alltid att sätta välfärden först. Vår högsta och främsta prioritering är att stärka välfärden och öka tryggheten i hela Sverige. Målet är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och regioner för att kunna hantera dagens och morgondagens utmaningar och erbjuda en välfärd av god kvalitet. Vi har ett gemensamt jobb att göra, staten, regionerna och kommunerna tillsammans.

Det är avgörande att våra äldre får en bra omsorg och att våra barn får en trygg uppväxt. Därför måste investeringarna i välfärden fortsätta. Det bygget vill vi fortsätta med. Så bygger vi ett starkare Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna och vill avslutningsvis önska alla en god jul.
(Applåder)

Anf. 15 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Välfärden och tryggheten är Socialdemokraternas viktigaste prioritering, sa Eva Lindh. Sug på den: Välfärden och tryggheten är Socialdemokraternas viktigaste prioritering.

Varför är då allt annat viktigare för Socialdemokraterna i budgeten än just skola, äldreomsorg, hemtjänst och stöd till funktionshindrade? Ni satsar ju alla era pengar, hela det reformutrymme som ni anser finns i budgeten, på annat än just de saker som Eva Lindh framhåller i debatten som Socialdemokraternas viktigaste prioritering.

Ett sådant budskap är det ingen som kan ta till sig över huvud taget; det är fullständigt obegripligt.

Lika obegripligt är det när Eva Lindh står i talarstolen och talar om sin egen erfarenhet som kommunalråd och hur jobbigt det var med de riktade statsbidragen. Jag berörde detta i mitt anförande tidigare, och jag delar Eva Lindhs bedömning helt och fullt. Det är precis denna signal jag får från mina kommunalråd runt om i landet.

Men varför ökar då Socialdemokraternas andelen riktade statsbidrag i den här budgeten? Det är ju inte alls så som Eva Lindh säger – att man tar första steget mot att minska andelen riktade statsbidrag. Man ökar andelen. Det är en större andel riktade statsbidrag av de totala statsbidragen i denna budget än i den tidigare. Det som Eva Lindh säger är fel.

Återigen: Moderaterna vill tillföra 16,2 miljarder mer än regeringen till kommunerna. Vad är det Eva Lindh anser att kommunerna inte behöver av de pengar som vi tillför, eftersom regeringen alltså satsar 16 miljarder mindre på kommunerna? Anser ni inte att kommunerna behöver dessa 16 miljarder? Vad är det ni tycker är onödigt av det som vi tillför?

Anf. 16 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Som sagt tycker vi att välfärden är otroligt viktig. Vi satsar på välfärden. Vi har gjort det under många år. När det moderata partiet inte föreslog att man skulle satsa på välfärden gjorde vi det. Vi gjorde det under många år, och det innebar 35 miljarder i satsningar på välfärden.

Vi fortsätter denna satsning. Nu har vi lovat att vi ska tillföra 20 miljarder under den kommande mandatperioden. Vi gör satsningar för att vi ser att det behövs. Vi vet att det behövs, och vi kommer att fortsätta att prioritera välfärden i alla tänkbara möjligheter när vi behöver ställa budgetposter mot varandra. Det kommer vi fortsatt att göra.

Jag kan vara glad över att också Moderaterna satsar på välfärden i sin budget. Jag tycker att det är bra om vi är överens om att det behövs. Varken Jan Ericson eller någon annan behöver oroa sig; vi vet att pengarna behövs. Vi tycker att det här är den viktigaste prioriteringen, och vi kommer att stå bakom den även framöver.

Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag är inte ett dugg orolig för att Eva Lindh som gammalt kommunalråd inte skulle se att de pengar som Moderaterna tillför behövs. Men ni tillför faktiskt inte de här pengarna.

Även om Eva Lindh säger att pengarna behövs och att hon är medveten om det finns de inte i er budget. Er budget är tom. Ni har lagt pengarna på precis allting annat utom just på kommunerna. Precis som Jakob Forssmed sa är det några hundra miljoner, jämfört med Moderaternas 16 miljarder nästa år. Ni tar inte kommunernas behov på allvar, och ni tar inte välfärden på allvar.

Eva Lindh skryter om att 20 miljarder tillförs under denna mandatperiod. Moderaterna tillför 16 miljarder redan nästa år, ett enskilt år – 2020. Det är vi som tar välfärden på allvar. Under alliansåren rådde balans mellan intäkter och kostnader i kommunerna. Nu går det åt helt fel håll. Jag tycker att det är allvarligt.

Anf. 18 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Precis som jag sa i mitt anförande säger Moderaterna att man satsar på välfärden, men samtidigt drar man ned på en massa pengar som går till kommunerna. Detta innebär att de kommuner som redan är utsatta kommer att få mycket svårt att hantera till exempel ökade kostnader för försörjningsstöd för utsatta människor, som kommer att skrivas ut. Cancersjuka kanske måste gå och söka försörjningsstöd när de inte längre har mat på bordet. Det är vad detta innebär.

Man säger att man satsar på kommunerna, men med andra handen tar man pengar. Det är vi inte beredda att göra. Det man säger att man satsar kommer inte att bli av, utan det kommer att bli redan utsatta kommuner som får sämre förutsättningar att klara välfärden.

Anf. 19 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Tack, Eva Lindh, för anförandet!

Det är ganska lätt att hålla med om mycket av det som talaren framförde i talarstolen. Det var en bra analys, en bra lägesbild och en bra bild av vilka behov som finns ute i välfärden. Problemet är att regeringens budget har väldigt lite med anförandet att göra. Anförandet återspeglas ju inte i den budget som nu läggs fram. Där tillförs inte resurser till välfärden eller de nya miljarder som regeringen anser sig ha till sitt förfogande, 25 miljarder. Det är några hundra till välfärden.

Frågan är: Om Eva Lindh, Socialdemokraterna och regeringen nu gör denna analys, hur kan då budgeten skilja sig så dramatiskt från det som man står här och säger i talarstolen?

Anf. 20 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! I valet 2018 fick Socialdemokraterna 28 procent. Det är mer än en del andra partier, men det är inte en majoritet. Om vi hade fått välja hade vi gjort större satsningar på välfärden. Vi kommer att prioritera detta under hela mandatperioden. Det kommer vi att göra, för vi vet att det behövs. Jag håller med om analysen när det gäller mitt eget parti. Jag står stolt bakom Socialdemokraterna och de prioriteringar som görs, men ibland handlar det om att ge och ta. Därför står vi bakom det.

Inte bara jag utan också vår finansminister Magdalena Andersson säger och har sagt att viktiga prioriteringar behöver göras och att fler satsningar förmodligen kommer att behöva göras under denna mandatperiod. Att vi gör satsningar på välfärden står ändå klart. Vi har gjort detta, och vi kommer att göra det. Det finns i budgeten, men vi behöver med största sannolikhet göra mycket mer än det som ligger i budgetförslaget i dag.

Anf. 21 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Herr talman! Det låter som att Eva Lindh tycker att det är någon annans fel och att någon annan tvingar dem att göra dessa prioriteringar. Men det är ingen som tvingar Socialdemokraterna att ha regeringsmakten.

Eva Lindh sa i sitt anförande att välfärden och tryggheten är de viktigaste prioriteringarna. Är då det socialdemokratiska inflytandet några hundra miljoner av 25 miljarder? Vem är det i övrigt som bestämmer? Det är Socialdemokraterna som sitter vid regeringsmakten och har finansministerposten. *Lite* inflytande över budgeten har ni väl ändå, Eva Lindh?

Det är en sak att säga att man ska göra satsningarna senare under mandatperioden, men man gjorde nedskärningar med 310 miljoner i våras inom äldreomsorgen och ytterligare nedskärningar i höstas. Nedskärningar på äldreomsorgen med det läge som vi har ute i Kommunsverige, där 180 kommuner sparar på äldreomsorgen – hur kan det komma sig?

Anf. 22 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Det handlar alltid om vad man lägger i ord. Vi satsar på välfärden. Detta står ändå klart. Sedan kan man tala om ifall det behövs mer eller inte. Vi gör stora satsningar på välfärden även i denna budget.

Det som Jakob Forssmed talar om handlar om att fördela om. Vi behöver omfördela riktade statsbidrag till generella. Vi ser att det behöver satsas mer på äldreomsorgen, och vi ger mer pengar. Det är för att man ska kunna satsa mer på äldreomsorgen, skolan och sjukvården. Detta behöver göras, och det finns med i vår budget, även den budget som vi beslutar om i dag.

Anf. 23 LARS THOMSSON (C):

Herr talman! God jul! Jag börjar där, för annars glömmer jag det. Men nu var det sagt, och det gäller resten också.

Innan jag kommer in på Centerns prioriteringar framöver på detta avgörande område – kommunal ekonomi – tänkte jag ta lite grundläggande ingångar.

För mig är det viktigt att slå fast att två tredjedelar av kommunernas ekonomi kommer från inkomstskatterna. Detta innebär att vi är helt beroende av hur företagande och jobb utvecklas. Det är nyckeln till kommunal ekonomi. Det är viktigt att förstå att den sista tredjedelen kommer från statsbidrag och avgifter men att två tredjedelar kommer från inkomstskatterna.

I praktiken innebär detta att strukturella reformer för att skapa mer jobb och företagande i landet är det som är mest avgörande för kommunernas ekonomi framöver. Även om statsbidragen har ökat och kommer att öka kommer de inte ensamma att räcka för att klara av detta.

Centerpartiet tror på att vi ska ha ett större kommunalt självstyre.

Det är viktigt att slå fast något. Med den eländesbeskrivning som finns i Sverige i dag kan man tro att allt är sämre, men om man jämför utvecklingen från 1980 till 2016 kan man se att de demografiska kostnaderna har ökat med 20 procent. Vi har alltså fått en större befolkning med fler äldre och fler yngre, vilket har gjort att de demografiska kostnaderna har ökat med 20 procent. Men resurserna har ökat med 70 procent, så vi har alltså tillfört mycket och byggt ut välfärden sedan 1980. Det är kanske inte denna verklighetsbild som beskrivs i samhället just nu.

Trots detta är utmaningarna framåt väldigt stora, och många har beskrivit detta i dag. Var tionde kommun höjer skatten, och fyra regioner är på väg att höja skatten kommande år. Vi vet att det demografiska trycket är högt. Inte minst blir det många äldre över 80 år – det har varit en 50-procentig ökning på bara några år. I min egen hemkommun Gotland minskar till och med antalet personer i arbetsför ålder, men vi har fler unga och fler äldre. Det blir tufft.

Vi vet att förändringen av demografin är långsiktig. Framåt kan man se att babyboomens barn, som föddes i början av 90-talet, kommer i arbete i slutet av 2030-talet, och då minskar också antalet 40-talister. Detta innebär att vi kommer att ha den förändring vi redan nu ser i två decennier framåt. Det är ingen tillfällig nedgång eller förändring vi ser utan något vi måste planera och ta höjd för under lång tid.

Vi vet givetvis att ökningstakten för skatteunderlaget kommer att avta i den avmattade konjunktur vi har. Detta innebär att lönesumman sjunker och skatteintäkterna minskar, eller i alla fall inte ökar i samma goda takt som tidigare.

Ett problem som är minst lika stort som ekonomin, så som kommunerna själva beskriver det, är kompetensbristen. Man ska klara att få tag i kompetens runt om i landet. Denna brist är dessutom mycket större i landsbygds- och glesbygdskommuner med många äldre. Ett faktum som ofta slår mig, som har varit kommunalråd tidigare, är att det finns något slags paradox: Ju bättre vi får det, desto högre förväntningar får befolkningen. Man tar liksom för givet att det offentliga ska ha råd med allting.

Jag som har mitt andra liv i Ukraina och brukar åka dit några gånger om året kan säga att det är ett bra sätt att återställa förväntningarna att se hur andra folk har det. Jag hoppas att fler har råd att åka till Ukraina för att få mer sunda förväntningar även på vad vi kan finansiera offentligt.

SKR säger att vi har stora behov framöver, och det är tydligt att det som ligger i budgeten inte täcker hela detta behov. Centerpartiet har varit drivande i att i kommande budgetar försöka få in ännu mer pengar till statliga bidrag till kommuner och landsting. Vi har signalerat detta flera gånger, och det gör jag här också. Att skicka in mer pengar blir alltså en av våra prioriterade åtgärder framåt, för det kommer att behövas.

Vad ska vi då tänka är statens uppgift? Kommunerna har sina delar, men vad ska staten prioritera när det gäller dessa frågor? Vad är det vi ska se till? Man kan säga att Centerpartiet ser fem fokusområden här.

Det första området är statsbidragen. Vi måste minska detaljstyrningen i de statsbidrag vi har och gå över från riktade statsbidrag till generella statsbidrag. Precis som Jan Ericson nämnde tidigare har de generella statsbidragen minskat med 2,2 procent mellan 2012 och 2018, medan de riktade statsbidragen har ökat med 67 procent. Alla öknings har alltså skett

i de riktade statsbidragen, och det håller liksom inte. Det är inte rationellt för några kommuner.

Det andra området är regelförenklingar. Vi har länge talat om regelförenklingar för företag, men nu är det dags att tala om regelförenklingar för kommuner och regioner. Jag ska ta två exempel. Just nu finns det ett statsbidrag för att utveckla kulturskolan, men i den verklighet som råder i de flesta kommuner handlar det om att ha råd att bevara kulturskolan. Det gör att det där statsbidraget inte fungerar, för det är bara till utveckling. Det funkar inte. Det andra exemplet handlar om socialsekreterares arbetstid. När man mäter den ser man att de i dag har så mycket regelverk att förhålla sig till att de lägger endast 13 procent av sin tid på att jobba med brukare. 13 procent! Så kan de inte ha det. Vi behöver alltså regelförenklingar även för kommun- och regionsektorn.

Det tredje området är finansieringsprincipen. Vi från statens sida måste faktiskt respektera finansieringsprincipen och finansiera våra reformer. Om jag säger LSS tror jag att alla förstår vad jag menar.

Det fjärde området är samarbetsavtalet. Vi behöver sluta ett långsiktigt samarbetsavtal med kommunsektorn och stödja den så att det finns en tydlig planeringsram framåt. Kommunerna ska veta vad som gäller, och det ska även vara mindre detaljstyrning i de överenskommelser som faktiskt finns. I dag är de extremt detaljstyrande, vilket är förödande.

Det femte området som jag och Centerpartiet tycker att staten ska prioritera är digitaliseringen, som staten måste ta huvudansvaret för. Det behövs skapas nationella standarder, och infrastrukturen behöver säkras över hela landet. Det är det nationella uppdraget.

Den resa som vi står inför under de två kommande decennierna har vi gjort tidigare. Vi gjorde nämligen ungefär samma sak på 1990-talet, då det var oförändrade kostnader trots en rätt kraftigt ökande befolkning. Vi vet att det kommer att gå att göra så en gång till, och därför är jag ändå hyfsat positiv till den utveckling som vi ser framför oss.

Med det önskar jag en riktigt god jul!

Anf. 24 KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Långtidsutredningen kom häromdagen med ett mycket intressant och viktigt betänkande som är värt att lyfta fram när vi talar om den kommunala sektorns förutsättningar och ekonomi. Betänkandet handlar om ojämlikhet och påminner om det viktiga och grundläggande i att vi har välfärdstjänster i Sverige.

En av de uttalade målsättningarna med detta är att utjämna livschanserna. Oberoende av var du bor och vilken familj du kommer ifrån ska du ha möjlighet att nå din fulla potential, och välfärdstjänsterna – det som utförs av kommuner och regioner runt om i Sverige – är faktiskt den huvudmetod vi använder för att skapa dessa utjämnade livschanser. Att välfärdstjänsterna i dag präglas av stor produktivitet är också en av anledningarna till att vi kan upprätthålla en god ekonomisk tillväxt och utveckling i Sverige.

Välfärdstjänsterna fungerar utjämnande, men eftersom vi har andra tendenser i svensk ekonomi – tendenser som ökar skillnaderna och ökar ojämlikheten – ökar pressen på välfärdstjänsternas förmåga att verka utjämnande. Dessutom finns den väl kända pressen från den förändrade de-

mografin, det vill säga att vi får fler yngre och äldre och färre i arbetande ålder. Detta är viktigt att ha för ögonen när vi tittar framåt.

En annan del som kom fram i presentationen av Långtidsutredningens betänkande var den utmaning som kommuner och regioner redan har och kommer att ha i ytterligare grad framöver när det gäller att hitta rätt kompetens. Det kommer att vara en oerhört stor utmaning, inte minst i de mer glest befolkade delarna av Sverige. Det beror på urbaniseringen men också på vissa andra delar i den ekonomiska utvecklingen.

Detta leder till en viktig slutsats, som också framkom på seminariet, nämligen att en av de viktigaste förutsättningarna för att vi ska ha en fungerande välfärd och för att kommuner och landsting ska kunna leverera välfärdstjänster framöver är att vi har en invandring till Sverige. Utan invandring kommer vi inte att klara oss. Det kommer att behövas personal – händer – i skola och vård över hela landet, och de händerna kommer att behöva komma från andra delar av världen. Det finns inget annat sätt att lösa detta. Med tanke på den politiska debatt vi har i Sverige tycker jag att det är oerhört viktigt att poängtera det.

Självklart kommer kommunerna även att behöva ekonomiska och finansiella förutsättningar för att kunna rekrytera och upprätthålla välfärdstjänsterna. Det är viktigt att staten tar ansvar för att tillse detta, och i januariavtalet har vi gjort det väldigt tydligt att stödet ska vara långsiktigt och stadigt. Man konstaterar också i budgeten att det utöver de aviserade förstärkningarna av kommunernas ekonomi kan komma att behövas ytterligare åtgärder, vilket jag tror att vi får anledning att återkomma till.

Det är viktigt att staten gör sitt jobb med att upprätthålla de generella välfärdstjänsterna och till exempel inte överskjuter kostnaden från sjukförsäkringssystemet till kommunerna. Jag delar den oro som många uttrycker gällande idéerna om att återinföra stupstocken; det vore katastrof för den kommunala ekonomin.

För att kommunerna ska kunna fortsätta att leverera välfärdstjänster som fortsätter att ha en utjämnande effekt och motverkar den tendens till ökade ekonomiska skillnader som finns i hela västvärlden krävs alltså både möjligheten att rekrytera och möjligheten att finansiera verksamheten. Det kräver tydliga statliga stöd men också andra förutsättningar, som ett brett arbete med kompetensförsörjning. Dessa två utmaningar har vi framför oss, och den budget vi diskuterar i dag är ett viktigt steg. Vi erkänner dock att vi kommer att behöva göra mer framöver.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Statsskuldräntor m.m.

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU4
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. (prop. 2019/20:1 delvis)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

Prot. 2019/20:54
18 december

*Allmänna bidrag
till kommuner*

§ 9 Avgiften till Europeiska unionen

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU5

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen (prop. 2019/20:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 25 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Jag säger ungefär samma sak som jag sa i mitt förra anförande: Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi moderater önskar avstår vi från ställningstagande även i detta ärende. Våra samlade budgetreservationer finns i FiU1.

Jag tänkte passa på att utveckla den moderata synen på EU-avgiften i ett något längre perspektiv. Diskussionen om den svenska EU-avgiften är komplex, och oron för en kraftigt stigande avgift i framtiden beror på flera saker. Starka röster i EU driver på för en kraftigt höjd EU-budget, trots att ett stort och viktigt EU-land sannolikt snart lämnar unionen. Vi hade kunnat förvänta oss motsatsen, att man skulle minska budgeten i motsvarande mån. Samtidigt finns också ett tryck att försämra eller helt avskaffa de rabatter som Sverige och några andra länder tidigare har förhandlat sig fram till.

Den svenska EU-avgiften i EU:s kommande långtidsbudget har diskuterats många gånger i både finansutskottet och EU-nämnden. Jag har varit med på de flesta av dessa överläggningar. Vid flera tillfällen har jag efterfrågat större tydlighet från svenska ministrar och från statsministern. Men vi har tvärtom sett en alltmer oroväckande bild. Företrädare för regeringen, inklusive statsministern själv, har ibland låtit lite väl uppgivna och därmed signalerat svaghet inför de EU-länder som driver på för en större budget. Man har mer eller mindre tydligt signalerat att Sverige knappast lär kunna förhandla fram en lösning som är gynnsam för Sverige, utan att vi i praktiken måste förbereda oss på kraftigt höjd avgift. Ur moderat synvinkel är det ett olyckligt sätt att förhandla. Man kan inte backa in i en förhandling utan måste vara tydlig med sin linje.

Ytterligare en invändning mot regeringens linje är att man ofta talar om att det viktigaste sättet att hålla nere den svenska EU-avgiften är att se till att EU:s budget inte växer alltför mycket. Det är delvis sant. Men även om EU:s budget skulle krympa kan den svenska EU-avgiften självklart komma att höjas dramatiskt om inte regeringen lyckas försvara de svenska rabatterna. Sveriges förhandlare måste driva på både för en restriktiv EU-budget totalt sett och för att Sveriges andel av EU-avgifterna inte ska höjas.

Herr talman! Den 28 november presenterade Moderaterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet i finansutskottet ett gemensamt så kallat utskottsinitiativ rörande den svenska EU-avgiften. Det var ett initiativ som även fick stöd av Sverigedemokraterna. Efter diskussioner i utskottet kunde vi slutligen enas om en skarpare skrivning än tidigare. Den är också regeringens uttalade linje i dag. Den tydliga linjen är att den svenska avgiften ska hållas nere och att regeringen ska försöka säkerställa att Sveriges totala avgift, som andel av bni, inte överstiger dagens.

Den 11 december i EU-nämnden uttalade statsminister Löfven att han var tacksam över de framförhandlade skärpta framskrivningar som blev resultatet av initiativet. Han sa att det stärkte den svenska förhandlingspositionen att ha en enig riksdag bakom sig. Jag kan bara konstatera att det är ett mycket positivt resultat av vårt utskottsinitiativ. Det var exakt det som var syftet. Nu står alla åtta riksdagspartier bakom en väl avvägd svensk linje i de fortsatta förhandlingarna.

Från moderat sida kommer vi såklart att noga följa upp att regeringen lever upp till det vi nu har kommit överens om. Men jag känner tillförsikt när det gäller att regeringens förhandlare ska göra sitt absolut bästa för att nå vårt gemensamma mål.

EU-avgiften för nästa år är vad den är. Det finns inte mycket vi kan påverka där. Men vi kan vara glada att vi i dag har en enig riksdag som ser framåt och som försöker begränsa den svenska EU-avgiften för kommande år.

Anf. 26 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi avgiften till Europeiska unionen. Det är ett utgiftsområde som det är svårt att göra någonting konstruktivt med i budgetära termer, eftersom vi i detta skede har mycket liten möjlighet att påverka avgiftens storlek. Den uppgiften åligger nu i stället den svenska regeringen, som har varit i finansutskottet och sökt mandat inför förhandlingarna om EU:s långtidsbudget.

I utskottet tog M, KD och V ett lovvärt initiativ och krävde att regeringen ska göra klart för övriga EU-länder att det saknas parlamentariskt stöd för att höja den svenska EU-avgiften, som andel av bni. Det skulle i praktiken innebära att regeringen skulle vara beredd att använda det svenska vetot. Sverigedemokraterna har i olika sammanhang konsekvent motsatt sig ökade bidrag till EU. Vi stod därför redo och hade uttalat vårt stöd för initiativet i utskottet. Jag hade också önskat att man hade löpt linan ut i den frågan.

Icke desto mindre har vi skickat ett tydligt budskap till regeringen om att den svenska avgiften ska hållas nere. Jag önskar regeringen ett genuint lycka till med det i förhandlingarna.

Det står i betänkandet att det nu finns ”betydande risker för en annan utgiftsutveckling än den som förutses i prognosen”. Vad betyder det för svenskt vidkommande? Det ska jag berätta. Sverige har i dag en rabatt på EU-avgiften. Men i och med Storbritanniens planerade utträde riskerar den att försvinna, och Sverige riskerar att få höjd årlig avgift.

Varför är det problematiskt? Jag kan ge er 42 miljarder anledningar. Det är nämligen den avgift som Sverige årligen betalar för medlemskapet. Jag kan ge er ytterligare 15 miljarder anledningar. Det är den avgiftshöjning som EU hotar Sverige med. Totalsumman blir 57 miljarder kronor. Vi lägger mer på EU-avgiften än på hela rättsväsendet. Det är nästan lika mycket som vi lägger på hela det svenska försvaret. Det är fantasisummor det handlar om. Det är pengar som hade varit ett välkommet tillskott för alla som dagligen sliter i den svenska kommunala välfärden. Ansvar vi- lar tungt på regeringen att se till att de extra 15 miljarderna aldrig blir verk- lighet.

Jag tycker att det föranleder en intressant diskussion om EU:s roll. Vilken roll ska EU ha i framtiden? Och vilken funktion ska EU fylla? Sverigedemokraterna vill se ett slimmat EU. Jag skulle inte kalla det för en rationalisering, eftersom det förutsätter att man gör mer till lägsta möjliga kostnad. Vi vill ha en modell där man gör så lite som möjligt till så låg kostnad så möjligt. Det ska allra helst vara en frihandelsunion med minimalt inflytande från Bryssel.

Vi kan tycka vad vi vill om brexit. Men en sak är fullkomligt glasklar: briterernas folkomröstning gav EU en möjlighet till självrannsakan, en möjlighet att se sig i spegeln och att göra om och göra rätt. Vad gör EU i det läget? Man gör som man brukar – precis tvärtom. Man planerar att slopa rabatterna och skicka notan till de svenska skattebetalarna.

Är det vad som står längst upp på svenskarnas önskelista? Jag har svårt att tro det. Det måste nämligen sättas i relation till alternativkostnaden, till vad vi hade kunnat göra för pengarna. Det är ytterst en politisk prioritering som regeringen måste göra. Vill man ha kompisar i Bryssel eller välfärd i Sverige? Det måste man fundera på.

Herr talman! Jag måste erkänna en sak. När jag 2014 blev invald i riksdagen var jag inte partiets mest högljudde EU-kritiker. En av mina passioner i livet är att resa, att se och uppleva världen, att inspireras och att få nya erfarenheter. Men att älska Europa och att älska EU är inte samma sak. Faktum är att det är två helt olika saker.

När jag reser utomlands vill jag hänföras av den inhemska kulturen. Jag vill uppleva det som gör varje suverän nation unik. Om vi ska bli lite visionära undrar jag hur mycket av Europas själ som egentligen skulle finnas kvar med en framtida EU-federation med *en* regering, *en* valuta och *en* flagga – det finns politiker i denna kammare som förespråkar en sådan. Jag vill bevara och bejaka en europeisk mångfald av kultur, arkitektur, språk och historia. Gigantiska unionsbyggen har testats förr, och resultatet blev uttraderade nationella kulturarv och massiva inskränkningar i människors frihet.

Herr talman! Efter fem år i riksdagen förfäras jag av att se hur gränslöst mycket makt och pengar EU driver in från Sverige. Och till vadå? Det går till EU-museum, avloppssystem, infrastrukturprojekt och vägar i Rumänien. Det kan säkert vara bra. Men min uppdragsgivare är svenska folket. Därför har jag en plikt att sätta Sverige först. Vi lever inte i ett perfekt land med överflöd till den grad att vi kan bygga vägar åt andra innan vi rustar upp våra egna. Kolla bara på järnvägarna! Hur många tror att tågen kommer att gå i tid till julfirandet?

Trafikförseningar är det absolut minsta problem vi i Sverige har. Antalet hemlösa ökar. Den psykiska hälsan minskar bland unga kvinnor. Cancersjuka dör i väntan på operation. Vi har sprängningar, skjutningar och avrättningar. Låt oss trygga våra egna gator innan vi bygger vägar i andra länder. Låt oss värma våra hemlösa innan vi skickar skattepengar till EU. Låt oss mätta våra äldre innan vi bekämpar orättvisor i Europa. Låt oss först rädda Sverige innan vi räddar världen.

Detta vore en bra julklapp till svenska folket.
(Applåder)

Anf. 27 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr talman! Förra veckan röstade Europaparlamentet igenom det så kallade vägpaketet. Det är en viktig seger för Europas arbetare och i förlängningen hela unionen. Vägpaketet innebär att EU upprättar regler för löner, arbetsvillkor och transporter. Man upprättar även regler för när och hur åkare får befinna sig i ett annat medlemsland. Om man är i Sverige och jobbar är det de villkor som svenska arbetare har förhandlat fram som gäller för alla. Vi socialdemokrater har kämpat för detta. Det handlar om löntagarnas trygghet, om sund konkurrens mellan företag och om att vårt europeiska samarbete ska leda till förbättring för alla, inte bara för vissa.

När ekonomierna i Europa utvecklas, när vi når längre och när vi kan göra alltmer och göra det allt fortare och alltmer avancerat och specialiserat blir länderna naturligtvis alltmer sammanvävda. Därmed blir vi också mer beroende av varandra och förhoppningsvis mer samarbetande. I takt med att vi växer tillsammans uppstår såväl gemensamma möjligheter som gemensamma problem. Om vi vill ta vara på de gemensamma möjligheterna behöver vi lösa problemen tillsammans.

Grunden för att vi värnar det europeiska samarbetet är att nå nya gemensamma nivåer och åstadkomma nya gemensamma nyttigheter. Men då gäller det att vi bygger bort det destruktiva. Vi kommer inte att acceptera ett Europa där rörligheten används för att spela ut löntagare mot varandra och där villkor och välfärd undergrävs. Om det sker blir omvärlden mer ett hot än ett hopp för alla dem som drabbas av det. Reaktionen blir att man sluter sig. Utan tillit nås inga nya gemensamma nivåer, och de nya gemensamma nyttigheterna uteblir.

Herr talman! Isolering är dock en falsk trygghet. Vi måste därför visa på det uppbyggliga. För oss socialdemokrater hänger rättvisa och utveckling intimt ihop. Vårt Europa investerar i teknik och nya jobb. Vårt Europa ser till att människor ges möjlighet att rusta sig med utbildning för den nya arbetsmarknaden. Vårt Europa ser till att människor har bra löner, trygga försäkringar och en pålitlig välfärd.

Socialdemokratisk politik ser till att människor och samhälle tar sig igenom strukturomvandlingar och klarar omställningar. Det är denna modell – den socialdemokratiska svenska modellen – som har byggt Sverige, som vi är så stolta över. Ambitionen är att EU ska gå i samma riktning och bli det fredliga, sociala, produktiva, rättvisa och gröna projekt som det har möjlighet att bli.

Herr talman! Vad gäller EU-avgiften är det på sin plats att peka på att Sverige hör till dem som ständigt framhåller betydelsen av en stram budget. Varje skattekrona ska ge mesta nytta för medborgarna och för samhället. Vi är emot att pengar används till att subventionera improduktivt jordbruk. Vi vill i stället se satsningar på säkerhet, miljö och forskning. Vi värnar budgetdisciplin och att man klarar sina åtaganden. Detta är möjligen ingen särskilt lattjo hållning. Emellertid talar somt för att denna hållning över tid vinner mer gehör än vad det som är lattjo gör, eftersom den är ansvarsfull.

Herr talman! EU har en oerhört betydelsefull roll i att vara en samlad och stark röst för demokrati, folkrätt och rättsstat. I en omvärld som inte respekterar dessa principer blir detta än viktigare. Att vara den som framhårdar i detta grundar sig i insikten om att tillväxt är förbundet med frihet och välfärd. Det finns en röd tråd mellan att värna det sociala och att värna

Prot. 2019/20:54

18 december

Avgiften till Europeiska unionen

demokratin. Det hänger ihop, och vi måste klara alla delar – från kollektivavtalet till världsfreden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. God jul!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

Studiestöd

§ 10 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2019/20:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 28 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Fastän det var mer än 30 år sedan jag tog studenten minns jag det som en väldigt lycklig dag. När min väninnas dotter Alice tog studenten i våras sa hon att det var livets dag. Man hade klarat av både grundskolan och gymnasiet. Vilken lycka!

Hela livet stod framför för mig, men det fanns också en osäkerhet. Vad ska jag bli när jag blir stor? Kommer jag att klara av det jag vill bli? Denna osäkerhet delade jag med många, och även nu finns en stor oro, framför allt om man inte har klarat sina gymnasiala studier. Alla studier visar att det är mycket lättare att få ett jobb om man har klarat av gymnasiet och självklart även eftergymnasiala utbildningar.

Tack vare Sveriges unika studiestödssystem kunde jag läsa till både specialistsjuksköterska och specialistläkare. Tack vare detta system har mina söner oändliga framtidsmöjligheter. Jag vill att alla ska känna denna trygghet.

Herr talman! Studiestödssystemet ger fantastiska möjligheter att studera på alla nivåer både i Sverige och utomlands. Mycket har dock förändrats sedan jag tog studenten för 30 år sedan. Många börjar studera senare i livet. Många skaffar familj under studietiden. Ett stort antal kommer att behöva byta arbete senare i livet. Det är inte som tidigare då man kanske behöll samma arbete tills man fick sin guldklocka. Ett stort antal behöver komplettera sina kunskaper då arbetslivet har förändrats väldigt mycket.

För att anpassa sig till förändringar i samhället och till arbetsmarknaden, innovationer eller olika förutsättningar i livet behöver vi följa med i dagens förändringar. Studiemedelssystemet måste följa med. Vi talar därför om ett omställningspaket. Moderaterna har under en period drivit detta. Tyvärr ställer sig den S-ledda regeringen lite kallsinnig till det. Den säger att den eventuellt kan tänka sig en utredning där man kan se över om det går att höja åldersgränsen för hur länge man får studiemedel. Det räcker inte att lösa problemen med att utöka antalet studieplatser om människor inte kan klara sin studiefinansiering.

Den svenska och globala ekonomin förändras i snabb takt. Sverige är högteknologiskt, och vi har nog alla förutsättningar att bli digitaliseringens vinnare och kunna importera och exportera mycket mer än tidigare. Det kräver dock att vi omprövar både hur arbetsformerna ser ut och hur möjligheten att komma vidare i arbetslivet ser ut.

Vi ser ett längre arbetsliv framför oss. Då behövs större kompetensutveckling och även fler karriärbyten. Detta kommer att bli mer regel än undantag.

Det betyder att kunskap och kompetens får större betydelse för att man ska få trygghet på arbetsmarknaden. Oron hos många ungdomar i dag består i funderingar om huruvida man kommer att få ett jobb och kunna stanna kvar på arbetsmarknaden. Det finns också en stor oro över utbildningen.

Herr talman! Moderaterna investerar 159 miljoner i ett omställningspaket med följande fyra förändringar:

1. Vi vill höja fribeloppet till 200 000 kronor per kalenderår för att stärka möjligheterna att arbeta samtidigt som man studerar. Detta ser vi som en stor möjlighet för dem som kommer att komplettera sina tidigare arbetskunskaper med nya studier.
2. Vi vill ha fler extra studieveckor för dem som har fyllt 40 år. Vi vill öka från 40 till 60 veckor. Det är väldigt stor skillnad.
3. Vi vill höja åldersgränsen för studiemedel till 60 år.
4. Vi vill öka beloppet som studerande över 25 år med barn kan få från 3 800 till 5 000 kronor per månad. Detta är en stor skillnad som kanske innebär en avgörande möjlighet att studera i den här åldern under familjebildning.

Moderaterna avstår från ett ställningstagande när det gäller beslutet om statens budget för utgiftsområde 15, men vi hänvisar förstas till vårt utmärkta särskilda yttrande.

Med det vill jag önska talmannen, mina kollegor och all personal fina och lediga helger.
(Applåder)

Anf. 29 PIA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Marie-Louise Hänel Sandström nämner lite kort vad Moderaterna vill. Det är det bra att man gör. Men samma ledamot nämner inget om vad Moderaterna bestämt sig för att inte gå med på av de förslag som regeringen nu genomför, nämligen studiestartsstödet. Ni säger nej till det, Marie-Louise Hänel Sandström. Ni säger nej till att låta 6 000 av de personer som står längst bort från arbetsmarknaden få möjlighet att bedriva grundläggande studier som kan leda till jobb och som också gör det. Ni säger nej till dem genom att säga nej till studiestartsstödet, för de här personerna skulle av olika skäl inte studera annars.

I er motion skriver ni att ni vill göra andra saker. Ni vill tillföra arbetsmarknadsåtgärder på ett annat utgiftsområde, nämligen nr 14. Men ni talar inte om vad det är ni faktiskt vill göra. Ni bara säger att den här summan ska finnas kvar på arbetsmarknadsområdet. Vad är det, Marie-Louise Hänel Sandström, som Moderaterna vill erbjuda de här 6 000 personerna?

Anf. 30 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Pia Nilsson för frågorna, som vi också har diskuterat tidigare. Jag tycker att det är en bra moderat politik

att berätta vad vi vill framföra och vad vi vill göra. Det är oftast det som är lättast att tala om. Som sagt är det mycket vi vill göra.

Stu­diestartsstödet infördes 2017 och ansågs då av många kommu­ner vara krångligt. Det ansågs att det var för få som sökte det och att det inte gav de möj­ligheter som man hade tänkt när man införde detta.

Därför hänvisar vi till andra arbetsmarknadsåtgärder. Man kanske får anstränga sig att läsa om dem inom utgiftsområde 14. Vi pratar om kortare utbildningar och nischade utbildningar. Vi pratar om lärlingsutbildningar. Vi har många andra möj­ligheter att erbjuda utbildningar, till exempel tillsammans med företag.

Det är inte så att vi tänker strunta i nästan 6 000 personer, tvärtom. Vi vill ge alla möj­ligheter som finns, men inte på det här sättet, eftersom stu­diestartsstöd anses vara dyrt och inte särskilt framgångsrikt.

Anf. 31 PIA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Marie-Louise Hänel Sandström har läst CSN:s utvärdering, för den visar verkligen att stu­diestartsstödet är lyckosamt och väldigt framgångsrikt. 286 av 290 kommu­ner har anslutit sig. 96 procent av budgeten, det vill säga av dessa 410 miljoner kronor, är redan upptagna. Ändå står den moderata ledamoten och säger att detta inte är bra.

De personer som får stu­diestartsstöd läser till exempelvis undersköterska, fordonsmekaniker eller barnskötare. De får inte möj­ligheten att göra det om Marie-Louise Hänel Sandströms partipolitik skulle vinna riksdagens gehör. Vad har du för svar? Vad säger du till de 6 000 personer som med er politik utestängs från att få jobb inom bristyrken? Vad har Marie-Louise Hänel Sandström för svar att ge?

Anf. 32 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Pia Nilsson för följdfrågorna. Jag anser inte alls att vi utestänger dessa personer. Jag ser det som att vi ger dem andra möj­ligheter. Ibland kan man införa någonting som man tror på och anser är bra, som stu­diestartsstödet. Sedan inser man att det inte är bra, och då tycker jag att man kan göra en omprövning. Det är det vi har gjort inom Moderaterna. Vi har i stället andra förslag som ger stora möj­ligheter. Det finns andra möj­ligheter, till exempel lärlingssystem och att man arbetar mer tillsammans med företag. Det gör man också i många olika kommu­ner.

Vi ser många olika möj­ligheter för dessa personer. Jag tänker inte säga att de är utestängda från arbetsmarknaden, tvärtom. Vi ger dem andra möj­ligheter. Vi vill inte använda ett stöd som vi inte anser fungera.

Anf. 33 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Även jag vill ta upp stu­diestartsstödet. Det är ett stöd som riktar sig till personer som står långt från arbetsmarknaden, har en kort tidigare utbildning och kan komplettera den för att få nödvändig kompetens, så att de kan söka ett jobb och komma in på arbetsmarknaden på områden där det i dag råder väldigt stor brist. Vi har en kompetensbrist i många yrken, till exempel inom vården. Det finns många bristyrken där de här människorna skulle kunna komma in, men de behöver en gymnasie-

examen. Gymnasieexamen är mer eller mindre ett krav i dag för att komma in på arbetsmarknaden. Ändå vill ni dra ned på detta.

En annan sak som utmärker sig i er budget är att ni vill ge tillbaka studiemedel till poliser som utexamineras. Det är egentligen två frågor. Hur tänker ni vad gäller kompetensbristen? Det här stödet har visat sig fungera. Jag tror att man kan läsa utvärderingar på väldigt olika sätt. Vi kan återkomma till det. Varför drar ni bort det stödet för att i stället föra över pengar till poliser?

Det ser ut som en röd tråd. Man tar pengar från dem som står längst bort från arbetsmarknaden med behov av utökad kompetens och lägger pengar på den repressiva makten, på poliser. Finns det en röd tråd där? Är det en tanke som ser ut som en händelse eller en händelse som ser ut som en tanke? Ska man se det som ett paket? Förklara också gärna varför just poliserna ska ha den här möjligheten och inte alla andra bristyrken där vi behöver få in fler i utbildningar och få ut fler på arbetsmarknaden.

Anf. 34 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Mats Berglund för frågorna, som jag känner igen från ett tidigare replikskifte.

Vi tycker att studiestartsstöd som metod inte är bra och inte fyller sitt syfte. Som jag har förklarat tidigare ser vi andra möjligheter att få in de här personerna på arbetsmarknaden. Jag kan instämma i att man kan läsa en utvärdering på olika sätt. Vi har läst den på det här sättet. Studiestartsstödet har kostat för mycket och har inte gett önskad effekt.

Vi vill därför se andra möjligheter, som jag har nämnt tidigare, till exempel olika nischade utbildningar och mycket mer kontakt med företag. Vi pratar om lärlingsutbildningar. Vi pratar om att hjälpa till så att man kan bedriva eftergymnasiala studier. Det finns många möjligheter att komma in på arbetsmarknaden på andra sätt. Ett sätt som inte fungerar är någonting som vi inte vill ha kvar. Vi vill använda skattepengarna ansvarsfullt.

Nästa fråga handlade om satsningen på poliser. Jag tror inte att någon här har missat det som tyvärr sker i samhället i dag. Det begås många våldsbrott. Det sker sprängningar. Många känner sig hotade. Ungdomar blir rånade. Det är tyvärr väldigt mycket sådant som sker i vårt samhälle. Studier är förstas mycket bra, men det behövs också fler poliser. Vi ser att poliser slutar med sitt yrke och till exempel börjar arbeta som försäkringsrådgivare eller någonting annat i stället. Många vill inte läsa till polis. Vi vill stimulera till att studera till polis. Vi vill att människor med olika etniciteter och olika bakgrunder ska vilja läsa till polis. En möjlighet är då att få den här hjälpen via studiemedlet.

Den röda tråd som Mats Berglund nämner ser jag inte. Vi har sett en åtgärd som vi inte tycker fungerar, och vi har sett ett yrke som vi vill prioritera i den här omgången. Det kan kanske komma andra yrken att prioritera, men nu ser vi att behovet av fler poliser är ytterst stort.

Anf. 35 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Det var bra att få höra att det inte är ett paket. Det hade, tycker jag, varit ett lite jobbigt sätt att lägga fram en budget.

Jag tycker naturligtvis också att det är väldigt viktigt att vi utbildar fler poliser. Men jag tror att det finns andra sätt att locka till polisutbildningen

Prot. 2019/20:54
18 december

Studiestöd

och polisyrket. Jag vet inte heller om det är ett underskott i antalet personer som söker polisutbildningen. Det är ganska många som söker, men det är ganska höga krav för att komma in.

Det finns naturligtvis väldigt många yrken där det råder kompetensbrist och där det skulle behövas fler som söker. Att bara välja ut poliser på det här sättet kan upplevas som ganska orättvist.

Åter till studiestartsstödet! Jag nämnde att man kan läsa utvärderingar på olika sätt. Jag tror att ni hade läst utvärderingen och bestämt er uppfattning redan innan den kom. Som Pia Nilsson tog upp visar utvärderingen väldigt tydligt att det här var ett pricksäkert stöd.

Anf. 36 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:
Herr talman! Tack, Mats Berglund, för ytterligare frågor.

Vad bra att Mats Berglund talar om hur vi har läst utvärderingen. Självklart är det inte så vi har läst utvärderingen. Jag tror att vi i Moderaterna är nästan mest noggranna med att vi vill ha utvärderingar som är tillförlitliga, och vi läser dem väldigt noga. Vi läser dem dock inte innan de har kommit, utan vi när de har kommit och man har sett hur det har fungerat.

Jag fick frågan om varför man satsar på polisyrket igen. Man har inte haft lika många sökande. Man har även diskuterat om man skulle sänka kraven för att komma in på polisutbildningen. Det är ett sätt att stimulera att söka till polisen.

Det finns många yrken som behöver stimuleras på olika sätt. Vi kan se andra lösningar. Den här lösningen presenterade vi nu i det här sammanhanget. Vi kan säkert återkomma med fler lösningar. Just nu såg vi att detta behöver prioriteras.

Vi vill se att fler söker, fler med olika studiebakgrund och kanske senare i livet. Man kanske har jobbat med någonting annat och sedan vill bli polis. Därför är detta en möjlighet att stimulera till att söka till polisutbildningen i olika åldrar och med olika möjligheter. Därför satsar vi på detta.

Anf. 37 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta på det spår som såväl Socialdemokraterna som Miljöpartiet redan har berört. Det handlar egentligen om en ännu bredare syn.

Om man tittar på Moderaternas budget som tidigare röstades igenom med hjälp av Sverigedemokraterna, den budget som har gällt fram till nu, ser man att Moderaterna tillsammans med Sverigedemokraterna minskade resurserna till studiestödet med mer än 300 miljoner kronor. När vi tittar på Moderaternas förslag är det över 300 miljoner kronor som tas bort från utgiftsområdet för studiestöd.

Hur man än vrider och vänder på frågan – som Marie-Louise Hänel Sandström försökte att göra i de tidigare replikskiftena – kommer vi inte ifrån att Moderaterna helt enkelt vill se mindre resurser till att stötta alla individer i vårt samhälle för att kunna studera på lika villkor. Det gäller speciellt dem som står längst från arbetsmarknaden och saknar gymnasiebehörighet.

Jag undrar bara: Hur går det ihop när ni samtidigt sänker skatterna, vilket ni också gjorde i förra budgeten? I förra budgeten som ni röstade igenom sänkte ni skatterna med över 13 miljarder kronor. Ni lägger åter-

igen fram förslag som skulle ha sänkt skatterna med många miljarder för de inkomsttagare som har landets allra högsta inkomster.

Moderaterna är i en tid där de hellre vill ställa olika människor, folkgrupper, och så vidare, mot varandra. Om vi ställer de studerande som behöver studiestödet mot de miljardärer och miljonärer som ni vill stötta, hur går det ihop?

Anf. 38 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Riazat, för frågorna, som följer ett tidigare spår.

Självklart vill vi stödja studenter på olika sätt. Vi vill stödja alla som vill studera i olika åldrar. Därför berättade jag tidigare i mitt anförande om ett omställningspaket på 160 miljoner som är väldigt bra och som den S-ledda regeringen tyvärr har sagt nej till.

Vi talar om att öka fribeloppet för att människor ska ha möjlighet att arbeta och studera samtidigt. Vi talar om att höja åldersgränsen för att kunna studera senare i livet. Det kan också vara så att de som hade sökt studiestartsstöd är lite äldre. Vi vill också öka möjligheterna att studera när man har barn, till exempel, och kunna klara det ekonomiskt.

Jag tycker inte att vi struntar i dem som ska studera. Vi vill tvärtom se fler möjligheter. Vi vill också samarbeta mer med företag. Vi vet att till exempel Volvo säger att de måste utbilda 30 000 för att kunna fortsätta arbetet nu när det är mer digitalisering och det har förändrat arbetsmarknaden.

Jag tycker att Moderaterna satsar mycket på att få in människor på arbetsmarknaden, kunna behålla dem på arbetsmarknaden och att stimulera människor i olika åldrar att studera. Ledamoten Daniel Riazat säger här att studier är viktiga för att komma in i arbetslivet. Det stöder vi på många olika sätt.

Jag undrar varför den S-ledda regeringen inte säger ja till vårt omställningspaket för 160 miljoner som jag talar om här. Det kan jag fråga mig.

Anf. 39 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Debatten och min kritik mot Socialdemokraterna tar jag jättegärna med Socialdemokraterna och inte med Moderaterna.

När det kommer till den fråga jag ställde kan vi allihop notera att det inte kom något svar. Vi ser hur Moderaterna vill sänka skatterna med många miljarder, och det har de även gjort tidigare. Det går inte riktigt ihop med att de å andra sidan sänker det stöd som vi skulle kunna ge till studiestödet och det utgiftsområdet.

Man kan inte säga att man tycker att man ska hjälpa, ska satsa mer och att man tycker att det är viktigt och sedan inte visar det i de reella siffrorna.

Det ni till exempel visade när ni satt vid regeringsmakten under åtta år var att ni höjde påminnelseavgifterna för CSN från 200 kronor till 450 kronor. Det har gjort att tusentals studerande har hamnat i en väldigt problematisk situation med skulder.

Jag menar helt enkelt att ni väljer att göra det här. Ni väljer att satsa mindre på studiestöd och mer på landets höginkomsttagare.

Anf. 40 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Daniel Riazat, för ytterligare frågor.

Som moderater ansvarar vi för hur skattepengar fördelas. Det kan vara så att man satsar pengarna på andra områden. Som vi nämnde när det handlade om studiestartsstöd satsar vi mer pengar på arbetsmarknadsåtgärder i stället. Man har också rätt att flytta pengar. Det är inte så att vi tänker ta bort pengar, Vi satsar på olika sätt i stället. Vi satsar även på omställningspaketet. Jag ser att vi gör det på olika sätt.

Vi vill inte missgynna dem som ska studera, tvärtom. Vi anser att studier är vägen till jobb och vägen till att komma in i samhället. Jag ser inte de motsättningar som ledamoten Daniel Riazat ser. Jag ser att vi flyttar pengar och gör andra satsningar. Det tycker jag är ansvarsfullt att göra.

Anf. 41 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Sverigedemokraternas förslag var att satsa mer medel på utgiftsområdet studiestöd än regeringen, ungefär en halv miljard mer. Men då en majoritet av riksdagen beslutade att låsa sig vid ett lägre tak, samt baserat på hur regelverket är utformat, kan jag inte yrka bifall till Sverigedemokraternas budgetförslag på området. Men jag vill meddela att jag ställer mig bakom det särskilda yttrande som Sverigedemokraterna har lämnat in.

I år är det exakt 100 år sedan Hjalmar Oskar Ahlberg 1919 erhöll det första svenska studielånet. Det var 1 500 kronor för ett helår som skulle betalas tillbaka inom loppet av tio år.

Sedan 1919 har Sverige utvecklats. År 1965 lades grunderna för det system vi har i dag, som är ett väl utvecklat studiestödssystem. Det är kanske ett av världens mest generösa för att möjliggöra studier för människor från alla samhällsklasser oavsett den enskilde individens unika förutsättningar.

Sverigedemokraterna vill bevara detta generösa system, eftersom samhället tjänar på en välutbildad befolkning. Det är rättvist med ett studiestödssystem där alla människor får möjlighet att studera och utveckla sina kunskaper och förmågor. I vissa avseenden behövs ett ännu mer generöst system. I andra avseenden har systemet enligt vår uppfattning blivit alltför generöst.

Satsningar på specifika grupper som innebär en snedfördelning och ojämlikhet är negativt. Likaså är satsningar utan samhällsnytta eller förväntade positiva effekter negativt.

Studiemedel motsvarande den neddragning som görs av Sverigedemokraterna på utgiftsområde 17 för det så kallade Kunskapslyftet föreslog vi i vår områdesmotion även skulle dras ned för utgiftsområde 15 för 2020.

Neddragningen avser satsningen på att personer skulle motiveras att söka utbildningsplatser på folkhögskolan. Den som läser på folkhögskola erhåller inte betyg utan enbart studieomdömen. Det betyder att den som studerar på folkhögskolan hamnar i en ojämn konkurrens, eftersom man på arbetsmarknaden måste konkurrera mot andra utbildningar som ger betyg. Man är helt enkelt inte lika attraktiv på arbetsmarknaden.

Ska vi satsa på folkhögskolorna bör vi även kunna erbjuda regelrätta betyg, något som vi i Sverigedemokraterna föreslagit sedan tidigare och som bör fasas in i verksamheten.

Studiestartsstödet, som infördes av regeringen i juli 2017, kan inte tolkas annorlunda än att det är avsett för just nyanlända personer. Syftet med satsningen skapar orättvisa mellan grupper där andra än nyanlända är hänvisade till att finansiera sina studier med studielån.

Studiestartsstödet som bidragsform innebär att den nyanlände slipper ta studielån under en period. Stödet innebär en ojämlig snedvridning i studiefinansieringen. Förlängd möjlighet att ta studielån är i sådana fall ett exempel på ett bättre alternativ.

Den internationella samarbetsorganisationen OECD granskar varje år utbildningssektorn i medlemsländerna. En faktor som organisationen tittar på är den så kallade utbildningspremien, det vill säga hur mycket du tjänar på att plugga vidare jämfört med att börja jobba direkt efter gymnasiet.

Sverige brukar hamna i botten. Den senaste undersökningen var tyvärr inget undantag. Sverige har den klart lägsta utbildningspremien av samtliga OECD-länder och är därmed det land där det lönar sig sämst att skaffa sig en hög utbildning. Samtidigt har vi en välfärdssektor som står inför stora problem där bristen på exempelvis lärare, sjukvårdspersonal och poliser beskrivs som akut. Den ekvationen går inte ihop.

För att ge incitament till studenter att utbilda sig till yrken där det råder brist på utbildad personal på arbetsmarknaden föreslår vi därför ett riktat bidrag i form av förhöjt studiebidrag med 1 000 kronor extra per månad under studiemånaderna. Detta gäller de studenter som tar examen inom ett bristområde, vilket avser några av de tio utbildningar där störst brist på utbildad arbetskraft på arbetsmarknaden förekommer.

För 2018, som är den senaste statistiken, är dessa tio följande: distriktsköterskor, tandhygienister, sjuksköterskor, förskollärare, grundskollärare, operationssjuksköterskor, speciallärare, ämneslärare, receptarier och civilingenjörer inom teknisk fysik. Andelen tomma platser varierar mellan 76 procent och 86 procent. I de värsta fallen utbildar vi alltså bara 14 procent av det faktiska behovet. Ett högre studiebidrag om 1 000 kronor per månad skulle sannolikt locka fler studenter till dessa utbildningar, något som även riksdagens utredningstjänst tillstyrker. Vi satsar därför i vår budget 770 miljoner för just detta ändamål.

Sverige ska vara ett land där människor kan bo, verka och ha barnen i skola även utanför de större orterna. Det råder lärarbrist i glesbygd, vilket behöver åtgärdas. Med glesbygd avser jag de områden som av Jordbruksverket klassas som antingen landsbygd eller gles landsbygd, vilket är totalt 194 av Sveriges 290 kommuner. En tredjedel av Sveriges befolkning bor i dessa kommuner.

Det behöver bli attraktivt att arbeta i dessa områden. Examinerade lärare som tar anställning i de områden som av Jordbruksverket klassificeras som glesbygd föreslår vi ska få avdrag med 15 procent på sin studieskuld för varje år de arbetar där. Riksdagens utredningstjänst landar i slutsatsen att en sådan reform kostar mellan 80 och 230 miljoner, beroende på vilka antaganden som görs. För att säkerställa att reformen går att genomföra utan några om och men valde vi därför att budgetera för hela beloppet om 230 miljoner för fler förskollärare, fler grundskollärare, fler ämneslärare, fler yrkeslärare samt KPU-studenter som tar anställning på landsbygden.

Den nuvarande polisbristen i vårt land beror delvis på brist på incitament för att söka sig till och stanna kvar i yrket. Det krävs flera omfattande reformer i syfte att uppnå en väl dimensionerad och väl fungerande polis-

myndighet. En betald polisut­bil­dning i form av en successiv proportioner­lig avskrivning av studielån för dem som arbetar i myndigheten är en åtgärd som bör ligga till grund för just det arbetet.

Åren 2013 till 2019 utbildades mellan 670 och 1 200 poliser per år. 651 studenter av 17 498 sökande har antagits till utbildningen för vårterminen 2020. Det är alltså 369 platser för 2020 som gapar tomma. Av dessa studenter anställs sedan enligt statistiken 87–97 procent varje år. Av dem som faktiskt anställs väljer sedan 4,2 procent att sluta som polis inom fem år. Vi har med andra ord en lång väg att gå om vi ska nå den uttalade intentionen om 10 000 fler polisanställda.

Vi föreslår därför i vår utgiftsområdesmotion att studielån för poliser ska skrivas av med 20 procent per år i fem år under tiden som den anställda polisen arbetar vid myndigheten. För 2020 budgeterar vi 100 miljoner för att finansiera denna reform. Reformen ökar, enligt oss, incitamenten för personer att söka sig till och arbeta kvar vid myndigheten.

Det finns många politiska områden där de olika partierna i riksdagen står långt från varandra. Det kunde vi se senast i förrgår. Jag bedömer dock inte att studiestödsområdet är ett sådant område. Jag är snarare övertygad om att vi alla skulle kunna komma överens om ett antal reformer och förändringar som skulle kunna leda till att Sveriges ställning som trygg kunskapsnation faktiskt stärks ytterligare.

Med den utsträckt handen vill jag avsluta mitt anförande, och jag vill önska våra talmän, tjänstemän, ledamöter i utbildningsutskottet, övriga ledamöter i riksdagen och våra statsråd en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 42 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Michael Rubbestad och Sverigedemokraterna säger nej till att låta 6 000 individer som står längst bort från arbetsmarknaden få en grundläggande gymnasieut­bil­dning som leder till jobb. Ni säger nej till den möjligheten för de 6 000 individerna som i dag får studiestartsstöd. Ni vill ta bort 410 miljoner kronor, det vill säga ni vill stänga dörren för dessa 6 000 individer.

Hur lyder motiveringen till detta? Jo, ni säger följande, och jag tror att Michael Rubbestad nämnde det i sitt anförande: ”Studiestartsstödet ... är avsett för nyanlända personer. Syftet med satsningen skapar orättvisa mellan grupper där andra än nyanlända är hänvisade till att finansiera sina studier med studielån.” Så lyder Sverigedemokraternas motivering.

Då vill jag bara tala om att ni far med osanning, Michael Rubbestad. CSN har tittat på detta. I dagsläget är det fråga om 1 972 nyanlända av 6 000. Om vi gör en snabb överslagsräkning är det ungefär en tredjedel. Ni påstår att stödet är avsett för nyanlända. Alltså faller ert resonemang helt och hållet. Det betyder också att ni stänger vägen för Arne Andersson från Sundsvall som också läser och får studiestartsstöd eller alla andra.

Det är ett cyniskt sätt att resonera att peka ut gruppen nyanlända, som ska klä skott för att ni inte vill anslå 410 miljoner till 6 000 individer som står längst ut, längst bort, från arbetsmarknaden.

Vad har Michael Rubbestad för svar till dessa 6 000 individer?
(Applåder)

Anf. 43 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Det vi debatterar i dag är alltså utbildningsutskottets betänkande om utgiftsområde 15, som gäller studiestöd. Vi har den alla här. Det står i klartext i dokumentet att ”en stor del av målgruppen för studiestartsstödet är nyanlända”. Det står i klartext i det här dokumentet. Det har inte Sverigedemokraterna eller jag författat.

Det står också på CSN:s hemsida att du måste uppfylla ett visst antal kriterier för att erhålla studiestartsstödet. Du måste ha varit arbetslös i minst sex månader. Du ska ha en kort tidigare utbildning och ha ett stort behov av utbildning för att få ett arbete. Stödet riktar sig i första hand till dig som inte har en gymnasieutbildning sedan tidigare. Du får inte ha studielån, och du får inte ha tagit bidrag från CSN de tre senaste åren. Där emot finns inga krav på att vara svensk medborgare.

Om vi tittar på kraven sammanlagt är det en extremt liten grupp som ens faller in under kriterierna för att kunna erhålla ett studiestartsstöd. Vad var tanken med stödet från början? Jo, den var följande: ”Tanken är att locka in arbetslösa med låg utbildningsnivå som inte annars tänkt börja en utbildning.” Den skulle vara ”en morot för dem att börja plugga”. Med studiestartsstödet skulle de slippa ta studielån.

Så som Sveriges politik på området ser ut i dag har alla människor samma möjligheter. Vi tror på den enskilda individens vilja att komma in i systemet, att vilja utbilda sig. Vi anser att alla förutsättningar som behövs redan finns. Vi ska inte rikta satsningen mot enskilda grupper, utan vi ska ha ett brett system som är öppet för alla att ta del av svensk utbildning.

Anf. 44 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Det här är Sverigedemokraternas studiestödspolitik. Här tror man att alla har samma möjligheter. Varför tror Michael Rubbestad att 6 000 individer inte väljer studiemedel? Den möjligheten finns. Det är därför att de av olika skäl inte klarar av det.

I den utvärdering som CSN har gjort för 2018 ställer man uttryckligen frågan: Vad fick dig att studera? Då är det 8 procent som svarar studiestartsstöd. Resten säger att de vet att de vill och måste studera för att få ett jobb, men de vågar inte ta studielån eftersom de inte vet om de klarar av att studera. De är inte vana att studera.

Men 36 procent går sedan vidare efter de max 50 veckor som det går att få studiestartsstödet och tar studiemedel. Då har de fått kvitto på att de klarar av sina studier. Klarar de inte av sina studier måste de ändå betala lånet. Det är därför de inte börjar studera.

Det är cyniskt av Sverigedemokraterna att utestänga dessa 6 000.
(Applåder)

Anf. 45 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Vi i Sverigedemokraterna tror på den enskilde individens ansvar. Det är upp till var och en om man vill bli en del av det svenska samhället. Staten ska inte subventionera eller bekosta en ovilja.

Vi säger också att anledningen till att man behöver studiestartsstödet är att man sedan ska kunna få ett jobb. Men arbetsmarknaden skriker efter arbetskraft som inte behöver någon egentlig utbildning. Bara häromdagen pratade jag med ett företag i Göteborg som har jättestor brist på arbetskraft. De behöver folk som kan komma in och hjälpa dem att rensa fisk. Vi kan

gå igenom vad du behöver göra på en halvtimme, säger de. Du behöver inte kunna svenska. Men kommer du hit är vi beredda att betala för det. Du får ett jobb. Du får ganska snabbt fast anställning. Du kommer att få bra betalt. Och du kommer garanterat att bli en del av det svenska samhället, för här lär vi oss svenska. Här håller vi ihop.

Det kommer att lösa sig ändå. Vi behöver inte studiestartsstödet för att få in folk i arbete. Så enkelt är det.

(Applåder)

Anf. 46 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag ska fortsätta på samma tema som jag var inne på tidigare och som också Pia Nilsson var inne på.

Studiestartsstödet är ett stöd som riktar sig till personer som står långt från arbetsmarknaden och har låg utbildning. Genom detta stöd kan de studera, få kompetens och komma in på arbetsmarknaden.

Det vill ni dra undan, egentligen utan att komma med något annat förslag. Er motivering, kan man läsa i häftet som ledamoten Michael Rubbestad viftade med alldeles nyss, är att studiestartsstödet skapar orättvisa villkor eftersom övriga studerande hänvisas till att ta studielån för att finansiera sina studier.

Då har jag en fråga. Poliser vill ni ju gärna hjälpa genom att skriva av studielånet. Blir inte det samma orättvisa i så fall?

Min andra fråga gäller folkbildningen, som Michael Rubbestad var inne på i sitt anförande. Hela grunden för folkbildningen är ju att det är en fri utbildning som har väldigt fria ramar. Man lär tillsammans i samtal med varandra. Det ska inte vara regler och läroplaner och sådant som styr folkbildningen. Det är liksom hela idén.

I sitt anförande framhöll Michael Rubbestad att Sverigedemokraterna vill gå in med statliga regleringar, betygssystem och sådant. Jag tror att ni har en väldigt negativ syn på folkbildningen rent generellt. Ni vill också dra ned på stödet till folkbildningen ganska rejält. Hur ser Sverigedemokraterna på folkbildningen?

Anf. 47 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag vill vara tydlig med att jag inte förringar folkhögskolan på något vis. Där finns många bra utbildningar, som i vissa fall kan leda till nischade jobb. Men verkligheten är den att mycket av studierna på folkhögskola inte leder vidare till andra studier. Om du inte får ett regelrätt betyg är det svårt att komma vidare. Att du inte får ett konkret betyg gör också att du inte blir lika attraktiv på arbetsmarknaden.

Vi menar att betyg ska införas på folkhögskolan, men de bör till en början införas på frivillig basis. Det var det jag menade med att vi vill fasa in det. Runt 60–70 procent av lärarna på folkhögskolan är behöriga lärare. Det är ungefär vad som finns på gymnasienivå, så det finns egentligen ingen anledning till att folkhögskolorna inte ska kunna erbjuda samma sak. Det var den ena frågan.

För att gå vidare till frågan om att studiestartsstödet är orättvist finns det ett antal kriterier som gör att många människor inte kan ta sig in den vägen. Om man har haft studielån eller inte uppfyller något av de andra kriterierna är man begränsad; då kan man inte få det stödet. Vi vill ha ett studiesystem som är likvärdigt för alla. Det är jämlikhet för oss. Alla

människor ska ha exakt samma möjligheter, och vi kan inte bekosta en ovilja att komma in.

Huruvida vi ska satsa på poliser, ja, man kan kanske tycka att det är en snedvridning. Men där har man en helt annan möjlighet. Alla människor har ju möjlighet att söka den utbildningen. Där är man inte begränsad på samma sätt. Alla människor är såklart inte lämpade att bli poliser, men det finns helt andra möjligheter att söka sig in på utbildningen. Det är det jag menar.

Anf. 48 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att ni sverigedemokrater ställer grupp mot grupp på ett sätt som ni i er egen motion säger att man inte ska göra, men ni väljer olika grupper.

Jag tycker fortfarande inte att ni har något svar på hur gruppen som får studiestartsstöd ska komma in i arbete. Det här är ju en bra satsning som med precision har hittat den gruppen.

Jag skulle också vilja passa på att fråga om de tio utbildningar ni har valt ut som ska få 1 000 kronor mer i månaden. Ska verkligen politiken gå in och peta i utbildningar på det sättet? Vi har ju en bred kompetensbrist på akademiker. Det är inte bara dessa utbildningar, utan det gäller brett för akademikeryrken.

Det kan till exempel gälla genusvetare. Även om genusvetare kanske inte är ett yrke behövs genusvetare. De är efterfrågade på arbetsmarknaden. Men ni har en väldigt negativ syn på just den utbildningen.

Anf. 49 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Det är min bestämda uppfattning att det inte råder brist på genusvetare i Sverige utan snarare överrepresentation, men det är en fråga vi får debattera vid ett annat tillfälle.

Det är inte Sverigedemokraterna som har tagit fram siffrorna för vilka yrken det råder brist inom, utan det är ren statistik. Så här ser det ut på arbetsmarknaden; det här är den efterfrågan som finns. Vi säger att vi ska satsa på de tio yrken där det råder störst brist. I år är det dessa tio. Då gör vi satsningarna där. Då kanske vi får in fler människor på arbetsmarknaden som kommer in i just dessa yrken, vilket gör att vi råder bot på den bristen. Nästa år är det tio nya, för statistiken kommer såklart att förändras allt eftersom vi fyller på med kompetent arbetskraft.

Därför förstår jag inte riktigt kritiken här. Det är inte Sverigedemokraterna som går in och styr på något vis, utan det är statistiken som visar var det finns brist på kompetens. Det är klart att vi som politiker måste göra vad vi kan för att lösa den bristen så att vi får ut folk i arbete.

Vi behöver inte studiestartsstödet. Det finns alla möjligheter i världen att komma ut. Det finns arbeten där det inte finns krav på utbildning, så alla möjligheter finns redan.

(Applåder)

Anf. 50 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Eftersom vi ska ha ännu en debatt om studiestöd i början av nästa år tänker jag inte hålla ett jättelångt anförande.

En av de viktigaste förutsättningarna för att göra kunskap och utbildning tillgänglig för fler människor är ett studiestödssystem som ger både social och ekonomisk trygghet för studerande på allt från vuxenutbildning till högskola.

För att studiestödssystemet ska bli rättvist och därigenom kunna motverka social snedrekrytering på ett bättre sätt behöver det förändras i grunden.

Vänsterpartiets vision är att införa studielön och jämställa studier med arbete. En investering i studielön åt dem som studerar måste på sikt anses vara både ekonomiskt och socialt gynnsamt, både för den studerande och för samhället. Det skulle innebära större möjligheter för studenter att få en bra utbildning och öka deras förmåga till aktivt deltagande i samhällslivet. Det är i samhällets och demokratins intresse att människor är välutbildade, att vi satsar på bildning och kunskap. Med studielön skulle även studerande få tillgång till trygghetssystemen, och många av de sociala och ekonomiska problem som studenter har i dag skulle lösas.

Vänsterpartiet föreslår därför en satsning i denna budget på ett semestertillägg i studiemedlet. Vi föreslår att för var tionde vecka av studiemedel som söks och beviljas ska det betalas ut en veckas studiebidrag som ett sommarbidrag. Vänsterpartiet har därför valt att avsätta 610 miljoner kronor mer än regeringen 2020 för att finansiera denna satsning.

Under alliansregeringen höjdes påminnelseavgifterna för sent inbetalade fakturor till CSN från 200 kronor till 450 kronor. Vänsterpartiet vill se ett mer aktivt arbete mot att människor hamnar i skuldproblematik och föreslår därför att anslaget till CSN ökas med 300 miljoner kronor mer i jämförelse med regeringens förslag för att CSN ska kunna sänka påminnelseavgifterna.

Vänsterpartiet lägger därmed fram den största budgeten för studiestöd 2020. Det är ca 1 miljard mer än den regering vi har i dag och hela 4 miljarder mer än Kristdemokraterna – som jag inte riktigt förstår vad de tänker ha studiestödet till om de ska ta bort så mycket – samt över 1 miljard mer än Moderaterna och flera hundra miljoner mer än Sverigedemokraterna.

Det som är intressant i denna debatt och som har framkommit under debattens gång är att de partier som sänker skatten för landets höginkomsttagare – alltså för dem som absolut inte har ett behov av mer pengar – samtidigt vill ta bort studiestartsstödet, som är en möjlighet för tusentals människor i vårt land att få gymnasiebehörighet, studera vidare och få ett arbete. Dem ställer man inte mot varandra, utan dem man ställer mot varandra är just de personer som är i behov av studiestartsstöd – man låtsas att det enbart handlar om nyanlända – och landsbygden, som man ser i Sverigedemokraternas budget. Man ställer en låtsassatsning på landsbygden mot det man menar är en satsning på nyanlända. En låtsassatsning på poliser ställs mot ett studiestartsstöd som får betydligt bättre effekt i dagens samhälle.

Detta är egentligen en röd tråd i hela den politiska debatten i dag. Det handlar om att ta fokus från de faktiska konflikter som finns i vårt samhälle, det vill säga att klyftorna ökar alltmer och att utbildning blir mindre tillgänglig för vissa grupper i samhället. Detta ställs mot de nyanlända, som förs upp på agendan för att ta fokus från de viktigare delarna.

Från Vänsterpartiets sida menar vi, som jag nämnde tidigare, att studiestöd och ett starkt studiestödssystem är en förutsättning för att vi ska klara av att ha en likvärdig och jämlik utbildning, med lika tillgång till studier för alla över hela landet. Då funkar inte detta system.

Jag vill också i mitt anförande fråga regeringen: Varför vill man inte återställa påminnelseavgiften? Varför vill man inte förbättra studenternas ekonomi under sommarmånaderna? Detta är, menar jag, väldigt viktiga frågor, som också studentorganisationerna har lyft upp.

Med detta sagt, fru talman, vill jag ställa mig bakom Vänsterpartiets särskilda yttrande. Jag vill också önska fru talmannen en god jul!

Anf. 51 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Daniel Riazat talar om studielön och semester-tillägg för studenter. Min erfarenhet är att många studenter också gärna vill arbeta under sommarmånaderna för att kunna tillgodogöra sig det de studerat och lättare komma in på arbetsmarknaden. Min fråga till Vänsterpartiet är hur man ska bekosta denna ganska stora satsning och hur man tänker att det ska förbättra studenternas position när man vill att de ska arbeta och studera mindre.

Anf. 52 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om jag förstod frågan rätt. När det gäller det sätt vi finansierar vår budget på är det genom att göra större satsningar inom dessa budgetposter. Detta har vi möjlighet att göra eftersom vi inte, till skillnad från Moderaterna, är ett parti som hellre sänker skatten för miljonärer och miljardärer än gör dessa satsningar på studenter.

För oss är det ganska enkelt. Vi väljer att satsa resurser på dem som studerar och vill göra villkoren bättre för dem, i detta fall under sommaren, som vi vet är ett stort problem för många studenter. Det gör vi helt enkelt genom att inte bedriva en högerpolitik som går ut på att ställa svaga grupper mot andra svaga grupper och samtidigt satsa på de allra rikaste. Detta är mitt svar.

Anf. 53 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Daniel Riazat säger att Moderaterna ställer grupper mot varandra, vilket jag inte tycker stämmer. Vi satsar pengar på olika sätt, precis som Vänsterpartiet. Min fråga gällde egentligen den omfördelning av pengar man oftast gör när man gör en stor satsning. Jag var lite nyfiken på vad det är man kanske vill ta bort i stället. Men det hade Vänsterpartiet kanske inte något svar på.

Jag undrar också hur man underlättar för studenterna. Många studenter vill gärna komma ut i arbetslivet under studietiden för att bättre kunna komma ut sedan, när de är färdiga med sina studier. Om studenterna har det så besvärligt undrar jag om de verkligen vill ha semester och om det då ska ges pengar till detta. Jag förstår inte riktigt det resonemanget. De studenter jag träffar – och jag träffar många – är angelägna om att kunna komma ut och arbeta så tidigt som möjligt.

Anf. 54 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag har inte någonstans i mitt anförande sagt att Vänsterpartiet inte anser att studerande ska kunna arbeta. Jag menar däremot att vi har ett system som i grunden är fel och på sikt måste ändras eftersom vi ser hur många studerande någonstans måste välja. Antingen studerar man lite mindre och klarar sig kanske inte lika bra på sin utbildning på grund av att man måste arbeta och försörja sig, eller så hoppar man helt enkelt av det ena eller det andra.

Jag menar att studiestödet på sikt ska ses som betalning för vilket arbete som helst. Då går det inte att man till exempel under sommarmånaderna inte kan betala sin hyra, som hyresbolagen inte tänker vänta på. Jag menar därför att detta är den mest solidariska politiken.

När det gäller hur vi har fått in detta i vår budget är det inte genom omprioriteringar i själva studiestödet. Vi satsar flera miljarder mer på just studiestödet. Det är så vi finansierar detta.

Anf. 55 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Som flera talare redan har varit inne på har Sverige ett generöst och jämlikt studiestödssystem, som gör det möjligt för i stort sett vem som helst, oberoende av familjens studiebakgrund eller ekonomi, att studera och utbilda sig till något man kanske har drömt om länge och som kan leda till ett arbete och försörjning. Detta är något vi ska vara stolta över i Sverige. Vi har ett system som syftar till att utjämna skillnader mellan enskilda och grupper.

Men en del justeringar behöver göras. Vi vet att medellivslängden har ökat avsevärt sedan studiestöden en gång infördes. Allt fler arbetar längre upp i åren. I våras beslutade vi om att höja pensionsåldern. Från 2022 kommer man att ha rätt att jobba ända tills man är 69 år gammal. Det livslånga lärandet och möjligheten att skifta yrkesbana under livet betonas alltmer.

Ur det perspektivet är det rimligt att man också har möjlighet att studera längre upp i åren. Från Kristdemokraternas sida menar vi att det därför är rimligt att höja åldern för att ta studielån till det år man fyller 50.

Vi ställer oss inte bakom regeringens studiestartsstöd för arbetslösa med kort utbildning. De studiestöd som finns täcker in även denna grupp. Den utformning som studiestartsstödet har medför en risk för att det missbrukas eftersom ersättningen är högre än för annan sysselsättning. Studiemotivation bör växa fram för att man vill utbilda sig, inte för att studiestödet är förmånligare än andra ersättningar.

När det gäller motsvarande ersättningar i samband med sfi-studier visade det sig tidigare att det var elever med redan goda studieförutsättningar som drog nytta av detta. Som vi bedömer det riskerar studiestartsstödet i lika hög grad som sfi-stödet att missa målet.

Fru talman! För Kristdemokraterna är familjen viktig. Många studenter bildar familj under studieåren. Vi har i olika steg medverkat till att golvet i föräldraförsäkringen har höjts så att det inte blir en ekonomisk katastrof om man får barn under studierna. Men som bekant har kvinnor generellt lägre livslön och därmed lägre pensioner än män.

Kristdemokraterna vill därför avskaffa pensionsrätten för studieår och ersätta den med pensionsrätt för barnår. Detta baserar vi på Pensionsmyndighetens *Analys av pensionsrätt för barnår respektive studier ur ett jämställdhetsperspektiv* från december 2015. Där konstateras att ”pensionsrätt

för studier inte kan anses motiverad utifrån ett fördelningspolitiskt perspektiv. Föräldraledighet och deltidsarbete som beror på vård av barn anses dock generellt vara betydande skäl till att kvinnor har lägre inkomst jämfört med män under arbetslivet, vilket senare leder till ojämslällda pensioner. Utifrån ett jämställdhetsperspektiv finns därför anledning att använda studierätten till att utöka barnårsrätten för att göra denna till ett något mer effektivt verktyg för att höja kvinnors jämförelsevis låga pensioner.”

Det förslag som Pensionsmyndigheten bedömer är det mest ändamålsenliga utifrån bland annat fördelningspolitiska hänsyn är att medlen för studierätter används för att utöka barnårsrätten med ett år, från dagens fyra år till fem år. Det som i Kristdemokraternas tabellverk för utgiftsområde 15 ser ut som ett slopande av pensionsrätten för studier på 2,4 miljarder kronor är alltså en direkt följd av Pensionsmyndigheten förslag, för att i någon mån kompensera för kvinnors ojämslällda pensioner. Inom utgiftsområde 12, Ekonomisk trygghet för familjer och barn, återfinns exakt samma summa i en utökning. Man kan läsa om det i not 1.7, Pensionsrätt för barnår. Detta tror jag är svar på en fråga som en tidigare talare ställde i talarstolen.

Fru talman! Jag förutsätter att det är ett rent förbiseende att Sveriges feministiska regering inte har uppmärksammat Pensionsmyndighetens förslag om hur man kan avhjälpa den strukturella ojämlikhet som kvinnor drabbas av som pensionärer. Det är min förhoppning att de feministiska ledamöterna i utskottet och även vår närvarande minister tar med sig detta resonemang i framtida budgetarbete.

Eftersom detta är en del i ett sammanhängande budgetärende avstår jag från att göra något yrkande i denna del och hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.

Anf. 56 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna skriver inledningsvis i sin motion att alla delar av studiestödet ska bidra till att utjämna skillnader i ekonomiska förutsättningar hos enskilda och mellan grupper. Det är ju helt fantastiskt!

Men när jag sedan bläddrar vidare i Kristdemokraternas motion kommer jag till stycket om studiestartsstöd. Där är utjämning av skillnader som bortblåst. I stället menar Kristdemokraterna att studiestartsstödet löper risk att missbrukas och att ”studiemotivation bör inte komma ur en monetär belöning utan komma från en akademisk ambition”. Därför säger Kristdemokraterna nej till studiestartsstödet.

Fru talman! Jag borde inte bli så förvånad över Kristdemokraternas tal med kliven tunga, men detta är bland det mest föraktfulla och nedlåtande jag har läst på länge! Menar Gudrun Brunegård att de 6 000 individer som i dag får studiestartsstöd – de står längst bort från arbetsmarknaden, saknar grundläggande utbildning och nu kan få jobb – inte ska få ett riktat stöd eftersom de saknar en akademisk ambition? Detta skriver Gudrun Brunegård samtidigt som hon i samma motion skriver hur viktigt det är att utjämna de ekonomiska skillnaderna. Vad är detta för hyckleri?

(Applåder)

Anf. 57 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Ledamoten Pia Nilsson behöver inte bli så uppeldad. Jag förklarade alldeles nyss bakgrunden till detta.

Alldeles nyligen har vi sett hur det blivit med det riktade sfi-stödet, som var högre än andra ersättningar och bidrag i arbetsmarknadsåtgärder just för att få människor som stod långt från arbetsmarknaden in i jobb. Det löpte risk att missbrukas. Man valde stödet trots att man egentligen inte hade de ambitionerna.

Vill man gå vidare och studera finns det en uppsättning olika studiemedel och studiestöd som man kan använda. Det är bakgrunden till vår formulering. Vill man studera finns det studiemedel att få. Vill man söka ett arbete finns det andra möjligheter för det.

Vi gör en del andra prioriteringar än majoriteten och regeringen. Bland annat satsar vi ett antal miljoner på att utöka möjligheten till exempelvis yrkesvux för personer inom omsorgen för att de på deltid ska kunna läsa in en yrkesutbildning där. Det tror jag är något som man skulle kunna vidareutveckla.

Pia Nilsson behöver inte bli så upprörd.
(Applåder)

Anf. 58 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kommer att fortsätta att vara väldigt upprörd så länge ni har denna groteska människosyn, Gudrun Brunegård. Den tycker jag att ni ger uttryck för i er motion.

Saknar man en akademisk ambition har man ingen väg in i studiestöds-himmelriket, enligt Kristdemokraternas motion. Det är ju förfärligt! Enligt CSN är missbruket minimalt. Detta går inte att missbruka, som Gudrun Brunegård fördomsfullt tror.

Man måste ta emot fakta. Det går inte att vara så resistent som Gudrun Brunegård är. Det handlar inte om olika prioriteringar utan om olika synsätt. För oss socialdemokrater är dessa 6 000 individer så värdefulla, för nu får de en chans till en helt annan framtid.

(Applåder)

Anf. 59 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Det är sorgligt att Pia Nilsson anstränger sig för att se en helt annan agenda än den som finns.

Vi menar att det finns bra stöd att få för den som vill studera. Man behöver inte skapa ett speciellt stöd som är extra förmånligt för en speciell grupp, utan vi menar att de generella stöd som finns är bra.

Jag hade varit mycket gladare om Pia Nilsson hade använt sin upprördhet till att vända den strukturella orättvisa och ojämlikhet som kvinnor drabbas av vid pension. Jag förväntar mig att Pia Nilsson använder sin upprördhet och kanaliserar den för att bearbeta sitt parti så att man ställer sig bakom överföringen av 2,4 miljarder från pensionsrätt för studier till barnårsvård. Det skulle gynna kvinnorna.

(Applåder)

Anf. 60 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag är inte så upprörd. Däremot är jag rätt nyfiken. Gudrun Brunegård talar om studiemedel för dem som har kommit upp i åldrarna. Det är positivt att den frågan lyfts.

Promemorian *Bättre studiestöd för äldre*, som är en del av januariavtalet, har ju kommit ut på remiss just i dag. Utöver det som Gudrun Brunegård talar om, alltså extra studiemedel i upp till tre år, har vi faktiskt föreslagit att det ska vara fyra år. Detsamma gäller återbetalningstiden. Det ska vara en del extra veckor för dem som är över 40 år om det finns arbetsmarknadsskäl för det.

Detta låter som något vi är ganska överens om. Min fråga är egentligen bara om KD kommer att ställa sig bakom denna promemoria.

Anf. 61 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag vågar inte föregripa vår behandling av det här ärendet. Men i den mån det stämmer överens med våra ambitioner borde det kunna vara möjligt. Det återstår att se. Vi har behandlingen framför oss.

Anf. 62 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket för svaret, Gudrun Brunegård! Som jag uppfattar det är era ambitioner att öka åldern för dem som ska kunna få studiemedel. Vi har en lite högre ambition: fyra år i stället för tre år.

Jag hoppas att vi kan komma överens om att högre ambitioner är bättre än lägre ambitioner, inte minst på utbildningsområdet.

Anf. 63 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Det är väl inte brukligt att man står och förhandlar på det här viset i riksdagens kammare. Men det har ju hänt förr att man skrivit ihop sig och kompromissat. Jag kan inte utesluta att det sker, men jag kan heller inte utlova någonting.

Så här i mitt sista replikskifte vill jag passa på att också framföra mitt tack för ett väldigt gott mottagande när jag kom in i utskottet och i kammaren. Jag önskar alla – ledamöterna i utskottet, tjänstemännen, talmännen och så vidare – en riktigt god och vilsam jul.

(Applåder)

Anf. 64 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för att du önskade god jul i det förra replikskiftet! Då kan du och jag prata lite längre.

Jag läser i Kristdemokraternas budget att ni vill minska detta utgiftsområde med ungefär 3 miljarder kronor. Förutom studiestartsstödet handlar det framför allt om att ni i pensionssystemet för över pengar till barnår. Jag uppskattar ambitionen att försöka åstadkomma ett mer jämställt samhälle, men jag ställer mig frågande till sättet att göra det.

Ni vill föra över pengar redan nästa år. Det är väl tidigt. Det är en stor förändring som naturligtvis bör förankras i Pensionsgruppen. Ledamoten får gärna kommentera hur Kristdemokraterna tänker där. Varför ställer man dessa två grupper mot varandra: studerande och kvinnor som är hemma med barn. Det är framför allt finansieringen, att man tar från studerande, som jag är väldigt tveksam till.

Studier lönar sig faktiskt inte alltid om man räknar på livsinkomst. Det kan man fundera väldigt mycket på, men detta blir en dubbel bestraffning för dem som väljer utbildning som kanske inte lönar sig. De studerar kanske för att de är intresserade, vill förkovra sig eller vill bilda sig.

Jag kan börja med att ställa de frågorna.

Anf. 65 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Mats Berglund, för möjligheten att få prata lite mer om den viktiga jämställdhetsreform som vi vill åstadkomma för att kvinnor ska få mer jämställda pensioner i förhållande till mäns pensioner.

I detta jämställda samhälle tar kvinnor fortfarande en större börda. De är föräldralediga längre. De tar i större utsträckning deltidsarbete när barnen är små, och de tar en större andel av vab-dagarna, till exempel. Då blir livslönen lägre för kvinnor.

Jag är ny, så detta är inte mitt förslag från början. Men när jag först såg förslaget tog jag mig tid att läsa igenom rapporten från Pensionsmyndigheten – det vill jag rekommendera alla ledamöter att göra. Man har räknat väldigt noga på detta och kommit fram till att det mest effektiva sättet att göra en justering och förbättra villkoren för kvinnors pensioner är just att flytta över pensionsrätt vid studier till barnrättsår. Man har gjort en kalkyl. Man har sett att det naturligtvis tar tid för dem som studerar, och då tjänar de inte pengar. Det är egentligen därför som pensionsrätten kom till. Men det gör marginell skillnad i slutänden, om man räknar på livslönen.

Man har sett att detta är det mest gynnsamma, det minst skadliga och det enklaste sättet.

Vi vill helt enkelt göra en markering. Detta är en så viktig jämlikhetsfråga att vi lägger in den i vår budget och hoppas att andra tar till sig det.

Anf. 66 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Ja, då förstår jag Gudrun Brunegårds argumentation i stort. Men blir det inte på något sätt att erkänna problemet utan att göra något åt det – att kvinnor är hemma med barn i mycket större utsträckning än män? Borde vi inte rikta in oss på att åtgärda det problemet i stället?

Det finns en utredning som kom 2017, tror jag. Nej, den kom i början av 2019. Den handlar om barnledighet och en mer jämställd föräldraförsäkring. Nu blandar jag ihop årtalen, men det spelar ingen roll. Vi har inte tagit tag i den än, men det kommer vi att behöva göra. Det finns väldigt många bra förslag där, bland annat om en tredelad föräldraförsäkring. Vi behöver implementera de bra förslagen. Hur ställer sig Kristdemokraterna till den utredningen och till förslagen om att man genom föräldraledigheten kan få fler pappor att vara hemma med sina barn?

(Applåder)

Anf. 67 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Det är väldigt roligt att få prata familjepolitik och jämställdhet i riksdagens kammare, Mats Berglund. Det är inte förvånande eller någon nyhet på något sätt att Kristdemokraterna är för full valfrihet. Vi litar på att föräldrarna gör de val som passar just den familjen allra bäst.

Man kan också se, när man följer statistiken över åren, att det blir mer och mer jämlikt. Det är mer acceptabelt i samhället i dag att även pappor är lediga. När min man tog ledigt från sin AT-tjänst 1981, när vårt äldsta barn föddes, hade man aldrig hört talas om något sådant på den orten: att en läkare tar ledigt för att vara hemma med sitt barn. Men tidens gång gör att förändringar sker på ett sätt som inte tvingar människor att göra någonting mot deras vilja.

Anf. 68 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Någon blev finansminister, någon annan justitieminister. Andra blev läkare, lärare, sjuksköterskor, it-tekniker, undersköterskor, vvs:are – ja, listan kan göras lång över alla som lyckats nå sina drömmars mål via studier på olika nivåer och vid olika tillfällen i livet.

I vårt starka samhälle är utbildning inte längre något man får en gång som ung. Nej, det ska alltid finnas möjlighet att studera vidare, byta karriär och fortbilda sig – under hela livet och i hela landet.

För den enskilde ger utbildning frihet och fler valmöjligheter. För samhället leder utbildning till bättre matchning och högre tillväxt. Nyttan är individens, fru talman, men nyttan är också hela samhällets.

För att lyckas krävs givetvis kraft och vilja av var och en, men det förutsätter också ett välfungerande studiemedelssystem. Vi socialdemokrater står upp för och försvarar rätten till ett generöst studiemedelssystem som gör det möjligt för både kvinnor och män att söka sig vidare till studier efter slutförd skolgång eller senare i livet.

Vårt mål är människans frihet och allas möjlighet att delta fullt ut i det livslånga lärandet. Det stärker jämlikheten och gör vårt samhälle starkare.

Vi vet, fru talman, att människor är bildbara, men politiken behöver hjälpa till att överbygga hinder så att fler vågar ta det där klivet, som kan stärka och rusta dem för de jobb som finns nu och de jobb som väntar runt hörnet.

Det finns åtskilliga som avstår från studier för att de inte vågar eller kan använda studiemedelssystemet av olika skäl och heller inte har några andra möjligheter att klara sitt uppehälle under studietiden.

Fru talman! Av alla dessa 25,5 miljarder kronor som riksdagen har beslutat om till studiestödsområdet vill jag därför särskilt lyfta fram vikten av de 410 miljonerna per år till studiestartsstödet, som vår S-styrda regering tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna beslutat att återinföra.

Studiestartsstödet vänder sig till arbetslösa i åldern 25–56 år som har kort utbildning och stort utbildningsbehov. Detta ska stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Stödet består av ett bidrag som betalas ut maximalt 50 veckor för heltidsstudier. Syftet är att rekrytera personer som inte hade valt att studera om studiemedel hade varit den enda möjligheten. Det är viktigt att komma ihåg.

Hittills har drygt 6 000 personer beviljats det här stödet. Hälften har valt att studera på yrkesinriktade kurser inom vård och omsorg, barn och fritid och fordon och transport, det vill säga inom bristyrkesområden.

Centrala studiestödsnämnden, CSN, har i en enkätundersökning ställt frågan vad som fick dessa personer att börja studera. Majoriteten svarade att de behövde utbilda sig och att det krävs en utbildning för att få jobb.

Drygt hälften svarade att de troligen inte skulle ha påbörjat studierna utan studiestartsstödet.

Den bilden, fru talman, bekräftas av många kommunföreträdare som CSN har intervjuat: Studiestartsstödet har skapat möjligheter för människor som annars inte hade börjat studera.

Fru talman! Målen för studiestödet generellt är att det ska verka rekryterande och utjämna skillnader mellan individer och grupper och i och med det bidra till ökad social rättvisa.

Har studiestartsstödet varit rekryterande? Svar ja.

Har studiestartsstödet utjämnat skillnader? Svar ja.

Har studiestartsstödet bidragit till ökad social rättvisa? Svar ja.

Trots dessa grundläggande fakta finns det i den här kammaren ett kompakt motstånd från Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna mot att behålla studiestartsstödet. Om det högerkonservativa blocket får bestämma kommer dörren till grundläggande studier som leder till jobb att stängas för många av dessa 6 000 individer. De skulle berövas möjligheten att studera till undersköterska, barnskötare eller fordonsmekaniker – arbetskraft som näringslivet och hela samhället skriker efter.

De skulle berövas möjligheten att växa med kunskaper som stärker självförtroendet och inkluderingen i samhället. De skulle berövas möjligheten till en betydligt ljusare framtid. Eller som en deltagare från CSN:s undersökning skrev: Hela min framtid har blivit mycket ljusare. Utbildningen har visat mig att allt är möjligt och har gett mig och mitt liv en mening.

Nej, säger Sverigedemokraterna. De är livrädda för att studiestartsstödet bara går till nyanlända, trots att CSN:s statistik visar att nyanlända endast utgör en tredjedel av studenterna. Att många får jobb inom bristyrken tycks vara helt ointressant för Sverigedemokraterna så länge det handlar om utländska medborgare.

Nej, säger Moderaterna, och skriver att de finansierar andra prioriterade satsningar. De hänvisar till arbetsmarknadsåtgärder, dock utan att ange vilka. Något stöd för dem som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden och har behov av grundläggande utbildning blir det i alla fall inte tal om i Moderaternas Sverige.

Nej, säger Kristdemokraterna. De är övertygade om att bidraget missbrukas, trots att CSN säger att risken är minimal. Som om detta inte vore nog står det att läsa i den kristdemokratiska motionen att ”studiemotivation inte bör komma ur en monetär belöning utan från en akademisk ambition”.

Så föraktfullt och nedlåtande talar endast ett högborgerligt parti som inte har det minsta intresse av att låta 6 000 individer som står längst bort från arbetsmarknaden få tillgång till grundläggande studier som kan leda till jobb – så länge de inte har en akademisk ambition. Ambitionen att få jobb är inte god nog i Kristdemokraternas Sverige.

Fru talman! Här går en tydlig skiljelinje mellan oss socialdemokrater och de högerkonservativa partierna.

Vi vet att människor är bildbara och öppnar därför dörrar i utbildningssystemet på alla nivåer och skapar stöd till dem med störst behov så att fler kan bli anställbara och få jobb. Vi vet också att många tvekar eller avstår från studier. Det gäller i synnerhet äldre som har behov av att studera på lägre utbildningsnivåer.

Den här tveksamheten, fru talman, bottnar ofta i en osäkerhet som många gånger hänger samman med en social bakgrund där det inte förekommit vare sig studier eller studielån. Här träffar studiestartsstödet helt rätt målgrupp.

Kompetensutveckling i arbetslivet och livslångt lärande, där alla på riktigt ges möjligheter att delta utifrån sina egna villkor, är en förutsättning om vi vill minska skillnader och skapa framtidstro – och det vill vi, fru talman.

Det här stärker jämlikheten. Det stärker vårt samhälle. Det stärker individen att nå sina drömmars mål om att kanske bli finansminister, justitie-minister, underskötterska, it-tekniker eller vvs:are. Listan kan göras lång, fru talman.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 69 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till ledamoten Pia Nilsson. Först vill jag säga att det är väldigt smickrande att S-ledamoten så tydligt har läst vad vi har skrivit och gärna talar om vad vi tycker – nästan mer än om vad det egna partiet tycker.

Dock ser jag något väldigt positivt: att det så sent som i dag kom besked från Utbildningsdepartementet att man vill höja åldern för att kunna få studiemedel från 56 år till 60 år. Det har vi tyckt länge, men tidigare har ni endast talat om en översyn av möjligheten att eventuellt höja åldern för studielån. Men nu har även ni faktiskt kommit fram till att ni önskar det. Det har tagit lite tid, men jag tror att ni har tagit intryck av vad vi tycker.

Ledamoten Pia Nilsson talar mycket om studiestartsstödet och har haft åtskilliga repliker om detta. Min fråga är om detta är den allenarådande lösningen för att till exempel sänka arbetslösheten. Jag vet att er grupple-dare och även statsministern har haft ett stort och tydligt mål om att sänka arbetslösheten till den lägsta i EU. Det har vi dock inte sett någonting av.

Min fråga till ledamoten är framför allt om det finns några andra lösningar än studiestartsstöd. Jag hör nämligen ingenting annat.

Anf. 70 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag lyfter fram Moderaternas tillkorta-kommanden är att Moderaterna själva inte gör det. Det är en ganska given logik. Det finns inte så mycket att säga om Moderaternas motion, där man hänvisar till arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte ens konkretiseras.

Där står ingenting om vad ni vill. Ni säger däremot nej till etablerings-jobb och nej till extratjänster. Jag har faktiskt varit inne och tittat på det utgiftsområdet. Jag vet inte om Marie-Louise Hänel Sandström skulle kunna tydliggöra vad som står där, för det är inte lätt att läsa. Det kanske inte heller är meningen.

Jag tycker att det är bra att vi höjer åldern för studiemedel. Det har legat i korten under en tid. Jag tycker också att det är väldigt bra att vi kan vara överens om detta i den här kammaren. Sedan återstår andra delar som vi också behöver titta på, och det är väl skickat på remiss från Utbildnings-departementet. Matilda Ernkrans kommer säkert att utveckla det lite mer.

Studiestartsstödet är en viktig pusselbit för att verkligen ge alla chans till en gymnasieexamen. Både Marie-Louise Hänel Sandström och jag vet ju att vad som krävs för att få jobb i dag är en gymnasieexamen. Berövar man då vissa grupper den chansen har man inte vunnit någonting. Det är 6 000 individer som vi vet inte skulle studera om de inte fick den här möjligheten att visa att de klarar sina studier. Sedan fortsätter man med studiemedel efter dessa 50 veckor.

Det är gymnasieexamen vi behöver ha. Det är utbildning som leder till de nya jobben. Så är det.

Anf. 71 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att det är positivt att vi kan vara överens om vissa punkter. Givetvis kan det vara så att vi kan dra nytta av varandra. Jag tycker att ni i det här fallet har tagit mest intryck av vad vi tyckte om åldershöjningen till exempel.

Jag tycker fortfarande inte att jag har fått något tydligt svar på vad det finns för andra möjligheter än studiestartsstöd. Studiestartsstöd har vi pratat om större delen av debatten i dag. Jag vet att det finns andra saker, vilket också Moderaterna har talat om vid flera tillfällen. Man kan läsa om det i utgiftsområde 14, men jag har också redogjort för flera olika möjligheter.

Fortfarande tycker jag att det är ett bekymmer med arbetslösheten som tyvärr inte har sjunkit, och jag undrar om det finns några andra åtgärder än studiestartsstöd för att sänka den.

Anf. 72 PIA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska tycka att det är bra att Marie-Louise Hänel Sandström tar upp detta med arbetsmarknadsåtgärder, för det är ju någonting som Moderaterna egentligen inte vill se så mycket av. Ni tog ju bort över 3 miljarder från den ramen 2018, och det är alltså det som har gällt fram till nu, bland annat när det gäller Arbetsförmedlingen och övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag tycker nog att ni är svaret skyldiga. Vad hade ni tänkt? Ni säger nej till extratjänster som vi faktiskt vill utöka, för här ser vi en möjlighet för dem som står väldigt långt bort att komma in på arbetsmarknaden, men det säger ni nej till. Det är samma sak med etableringsjobb för dem som är nyanlända och inte har fått in en fot och som kanske heller inte har möjlighet att studera än så länge. Det säger ni också nej till. Det är bortkastade skattemedel, säger Marie-Louise Hänel kollega Elisabeth Svantesson.

Vi har förslag och lämnar absolut ingen i sticket. Vi gör inte det när det gäller arbetsmarknadspolitiken. Men det vet jag inte om Moderaterna tycker är speciellt bra.

Anf. 73 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Fler måste ges möjlighet att studera. Detta är ett enkelt ställningstagande som ligger till grund för Centerpartiets hela syn på studiestöden: Fler måste ges möjlighet att studera. Det kan inte bara vara ungdomar från medelklassen i den urbana miljön som studerar och tar till sig den nyaste kunskapen. Det kan inte bara vara de som får möjlighet att vara attraktiva på en arbetsmarknad som redan är enklare för dem att nå än för många andra.

Därför är det avgörande för allas lika möjligheter i Sverige, men även för samhället i stort såklart, att högre utbildning attraherar fler än bara de som kommer från studievana hem och att även de som redan är till åren eller har varit arbetslösa i flera år har möjlighet att ta nya kliv framåt och uppåt på samhällsstegen.

Utbildningssystemet måste vara till för alla som vill vara med att bygga Sverige i framtiden, oavsett om man är född i Sverige eller inte, oavsett om man är ung eller äldre och oavsett om man bor i storstaden eller på landsbygden. Ska det gälla för utbildningssystemet förutsätter det också ett studiestöd som är till för alla. I dag har Sverige tyvärr en jämförelsevis hög social snedrekrytering till högre utbildning. Den ökar dessutom, och det är någonting att ta på allvar för alla i den här salen.

Fru talman! Det är bra att människor vill satsa på att utbilda sig. Vi vill uppmuntra och underlätta för fler att studera. Och för att fler ska klara av sina studier och komma ut i arbete vill vi ha ett mer flexibelt studiemedelssystem. Det ska gå att byta bana på arbetsmarknaden. Det gäller inte minst de som nu i den kommande lågkonjunkturen sannolikt kommer att förlora sina jobb. För den gruppen kan det vara så att många av dessa jobb inte kommer tillbaka. Digitaliseringen känner vi alla till. Den är igång och den förändrar branscher och kunskapsbehov. Industrier förändras och jobb försvinner. Sedan kommer andra och nya till. Då måste också studiesystemet och studiemedelssystemet finnas där som stöd för dem som vill ändra bana och bli attraktiva på en ny arbetsmarknad. Därför har vi också deltagit i arbetet för att öka åldern för CSN till 60 år. Förslaget har just i dag gått ut på remiss. Tyvärr har det inte nått ut till alla här i debatten i dag.

Studenter som blir klara med sina studier före utsatt tid ska belönas för det. Det är Centerpartiets syn på det. Men systemet måste också såklart vara anpassat för dem som har lägre studietakt. Det kan till exempel vara personer som har gått gymnasiesärskolan eller är deltidssjukskrivna i olika grad. Det måste också vara möjligt att få studiemedel när man blir äldre, som sagt. Det ger fler möjligheten att läsa en utbildning som leder till jobb.

För att få en ökad genomströmning och fler i arbete vill Centerpartiet ha ett mer flexibelt studiemedelssystem som premierar studenter som avslutar sina studier i förtid. Jag tror att alla är överens om att det är positivt att utbildning leder till jobb. Men det är faktiskt inte heller helt fel att jobba under sin utbildning. Där finns fortfarande mycket att göra.

Fru talman! Vill och kan en student arbeta under sina studier är det fantastiskt. Fribeloppet bestämmer hur mycket studenter får tjäna samtidigt som de får studiemedel. Vi anser från Centerpartiets sida att fribeloppet ska höjas och kanske på sikt tas bort. Alla studenter vill inte ta studielån. Vi tycker att det är viktigt att göra det lättare för dem som vill bekosta sin utbildningstid på annat sätt än med lån. Det är även bra att arbeta under studietiden, då det utöver extra inkomster ger erfarenheter och kontakter på arbetsmarknaden. Vi kan se att det till exempel i Danmark där man har studentmedarbetare och att den som har fått relevant arbetslivserfarenhet under sin studietid faktiskt får det lättare att komma in på arbetsmarknaden. Det är särskilt viktigt för dem som inte har ett stort nätverk med sig hemifrån. Därför borde man se över fribeloppet. Sverige borde satsa mer på att fler studenter får relevant arbetserfarenhet som studentmedarbetare och mindre på att begränsa studenters inkomstmöjligheter.

Fru talman! Jag har förklarat hur Centerpartiet vill skapa ett studiestöd som ökar människors möjligheter till framgångsrika studier i olika faser av livet oavsett bakgrund. Med det vill jag tacka för ett bra samarbete i utskottet. Jag vill önska mina kollegor, talmannen och inte minst alla medarbetare i riksdagen och utskottet en god jul. Jag hoppas att vi framöver får ännu fler personer med olika bakgrund att studera.

(Applåder)

Anf. 74 MARIA NILSSON (L):

Fru talman! Gustavus Adolphus College i Saint Peter i Minnesota var min första erfarenhet av högre utbildning. Det var ett liberal arts college i mellanvästern, eller, som det också sas om det, a bunch of rich kids on a hill. Jag kom in där efter gymnasiet, och min utbildning möjliggjordes av CSN-stöd.

Min första inblick i högre utbildning gav också en inblick i hur olika länders studiestöd fungerar. I samma klassrum i USA samlades internationella och amerikanska studenter som antingen via rika föräldrar betalade de mycket dyra avgifterna, tuition and board fees, själva med studenter som fått avgifterna finansierade via stipendier grundade på bra betyg, bra idrottsprestationer eller andra framstående prestationer. I samma klassrum fanns också de som betalade de mycket höga studieavgifterna via studielån och som jobbade natt som dag. För dem var skuldbördan mycket tung och pressen på att få ett välbetalt jobb enorm.

De inbyggda orättvisorna i ett sådant system är stora. I ett klassrum på en svensk högskola är skillnaderna inte lika uttalade. Studiestödet bygger på att alla som vill och har behörighet ska kunna läsa på högskola. I Sverige kan ingen säga: Jag hade inte råd. Det gör vårt system tillgängligt, rättvist och inkluderade.

Fru talman! Motiven för att unga såväl som äldre ska kunna läsa på högskola handlar inte bara om att rusta personer för arbetsmarknaden, utan det handlar även om att öka kunskapen och bildningen i Sverige. Lika mycket som kultur alltid måste ha ett egenvärde och aldrig enbart vara till för något annat behöver bildning och utbildning också ha sitt eget värde. Ett studiemedelssystem så som det är organiserat i dag bidrar till just detta.

Liberalerna ser att det system som vi har i dag i många delar är väl avvägt och anpassat. Vi tror självklart att framtiden kommer att föra med sig behov av vissa förändringar. Jag vill nämna några.

Vi har redan hört om den promemoria om bättre studiestöd till äldre som är en del av januariavtalet och som vi välkomnar. Det kommer att krävas bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. Liberalerna är inte främmande för att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas för vidareutbildning och omskolning.

Vi vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna för studenter, till exempel genom utökning av sommarkurser och inom ramen för studiestödsområdet, att klara sin examen på utsatt tid. Vi ser att det förhoppningsvis är på gång.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag ta upp det mycket omdebatterade studiestartsstödet här i dag.

Det var en del av den förra regeringens kunskapslyftssatsning och utvecklas och fortgår nu. Vi har hört att studiestartsstödet syftar till att ge ekonomiska förutsättningar för arbetslösa med kort utbildningsbakgrund och stort utbildningsbehov att ta steget till studier.

Vi delar den uppfattningen. Vi anser dock att även studiestartsstödet kan komma att behöva justeras.

Förra året besökte jag yrkesutbildningar med sfi som bland annat drivs av Göteborgs Tekniska College. Detta är en typ av utbildning som kommer att behöva utvecklas och utökas, och många finansierade utbildningen genom studiestartsstödet. Men det var till viss del ett krångligt system, med administrativa problem och väntetider för att få stödet beviljat. Stödet är inte alltid anpassat för studielängden, och man finner också att samverkan med Arbetsförmedlingen och kommunerna behöver förbättras.

Sammantaget hoppas jag att regeringen kan återkomma när det gäller dessa förbättringsområden.

Med detta sagt yrkar vi från Liberalerna bifall till förslaget i det betänkande som ligger på riksdagens bord. Liksom mina föregångare här i talarstolen vill jag naturligtvis önska er alla en god jul och ett gott nytt år!

(Applåder)

Anf. 75 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Utbildning är en nyckel till framgång. Det är en nyckel för den enskilde men också för samhället i stort. Utbildning är viktigt för demokratin och för ett motståndskraftigt samhälle. Det är viktigt för Sverige som kunskapsnation; vi behöver högt utbildade människor för att vi ska kunna konkurrera som kunskapsintensiv nation. För den enskilde är gymnasieexamen i praktiken ett grundkrav för att komma in på arbetsmarknaden. Det är därför väldigt bra att vi har ett starkt och brett studiemedelssystem som svarar upp mot dessa krav, som är flexibelt och som möjliggör studier på olika nivåer.

Studiemedelssystemet syftar till att alla ska ha en reell möjlighet att studera – på högskolor, universitet eller yrkeshögskolor, på komvux, på våra folkhögskolor eller på gymnasienivå, för dem som behöver det. Ingen ska behöva avstå studier för att de inte har råd.

Studiemedelssystemet tillåter också vissa avsteg från de strömlinjeformade och inriktade utbildningarna. Man kan fördjupa sig under en termin eller två i något ämne som kanske inte har direkt bäring på en tänkt examen eller en yrkesinriktning. Det är ett sätt att bredda sig och ett sätt att bilda sig.

Visst kan studietiden vara lite knaper, men det går att leva på studiemedel. Förra mandatperioden höjde S-MP-regeringen bidragsdelen med 300 kronor i månaden. Det var välkommet, och det betyder en hel del.

Många väljer att studera på högskolan direkt efter gymnasiet eller möjligen efter något år eller två. Andra dröjer med sina högre studier. Det är viktigt att systemet är brett och klarar av att tillgodose människor i olika faser i livet. Studerande med barn kan få tilläggsbidrag och särskild bedömning om de haft sjuka barn och kanske hamnat efter i studierna. Jag är också glad över att vi har möjliggjort deltidssjukskrivning för studenter som har långvarig sjukdom.

För personer mitt i livet kan studier vara en möjlighet att utveckla sig vidare och kanske ta ett språng i karriären eller byta bana. Det livslånga lärandet är viktigt, inte minst i en tid när vi möter stora förändringar. Gamla yrken försvinner och nya tillkommer. Arbetsdagen som man kanske är van vid att den ska se ut kan mycket snabbt förändras. Helt nya moment tillkommer och med dem krav på nya kunskaper och färdigheter.

Studiemedelssystemet ska tillåta omställning mitt i eller sent i livet. Vi fyra partier som tillsammans har kommit överens om januariavtalet har utarbetat ett förslag till hur studiemedelssystemet ska möjliggöras för fler äldre genom höjda åldersgränser. Regeringen skickar i dag ut promemorian *Bättre studiestöd till äldre* på remiss. Jag hoppas på starkt stöd för denna remiss och denna promemoria.

Här behöver också nämnas att det, utanför studiemedelssystemet, från och med nästa höst kommer att erbjudas en helt ny möjlighet för personer mitt i arbetslivet att fortbilda sig, byta bana, förkovra sig eller just ta ett språng i karriären genom utbildning.

Det är Miljöpartiet som har drivit förslaget om utvecklingstid. Där kan man i upp till ett års tid få möjligheten att utveckla sig eller fortbilda sig till en högre ersättning än vad studiemedelssystemet klarar av, kanske utan att man behöver skuldsätta sig. Därmed träffar vi också en helt ny målgrupp som förmodligen inte hade valt att vidareutbilda sig annars. Kanske kan det bli en ingång till fortsatta studier med studiemedel.

Yrkeshögskolan fyllde tio år i år. Det har varit en framgångssaga med fantastiska resultat. De som genomgått en kurs på yrkeshögskolan går i en majoritet av fallen vidare till nya arbetsgivare och höjer sin lön kraftigt – i genomsnitt höjer man sin lön med flera tusen kronor i månaden.

Alla kurser på yrkeshögskolan är studiemedelsberättigande, men ändå säger myndigheten att många avstår för att det är svårt att gå ned så mycket i inkomst när man är mitt i arbetslivet. Utvecklingstiden kommer på ett tydligt sätt att möta just denna efterfrågan.

Nästa år kommer utvecklingstiden att kosta 220 miljoner. När detta är fullt utbyggt 2022 satsar vi 1 miljard. Det är väl investerade pengar i människor som kanske inte trivs på jobbet i dag och som behöver komma vidare men också i svenskt näringsliv, som behöver möta kompetensbristen.

Fru talman! För en grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden fortsätter regeringen satsningen på Kunskapslyftet och erbjuder studiestartsstödet kopplat till detta. Det ger ekonomiska möjligheter för arbetslösa över 25 år med kort utbildning att ta steget till studier och därmed successivt till arbete.

Detta infördes 2017. Det utsattes för en viss attack, får man väl säga, i och med M-KD-budgeten men är nu tillbaka och kommer att leverera. CSN:s utredning från i våras visar att det fungerar; stödet rekryterar just de grupper som avsågs till studier.

Folkbildningen är också en stark och växande aktör för utbildning av många, inte minst av utrikes födda men också av funktionsnedsatta och människor med liten eller ingen tidigare utbildning.

Folkbildningen ligger huvudsakligen hos kulturutskottet, men inom det utgiftsområde vi diskuterar i dag finns både studiemedel för kurser på folkhögskolan och studiehjälp för folkhögskolans introduktionsprogram för unga.

Folkbildningen erbjuder ett stöd för det arbete som riktas till asylsökande och nyanlända för en förbättrad etablering i det svenska samhället. Studieförbunden är en gemensam aktör som förmodligen klarar av detta bättre än andra, och därför bör detta uppdrag ligga kvar där.

Jag beklagar att flera av oppositionspartierna vill ta bort studiestartsstödet och även studiemedel för studier på folkhögskolan samt stödet till folkhögskolans introduktionsprogram. Det skulle motverka mycket av det arbete regeringen gör för att öka jämlikheten och stärka integrationen.

Det talas om att styra utbildningsval genom studiemedelssystemet, till exempel genom ett som jag förstår det väldigt ryckigt system där olika utbildningar ska premieras med 1 000 kronor utifrån en lista över yrken där man har brist på personal i dag men som kanske inte alls är bristyrken nästa år – det är väldigt svårt att förutse arbetsmarknadens svängningar. Moderaterna och Sverigedemokraterna gör det genom avskrivningar för vissa studenter som valt en särskild utbildning – i detta fall polisutbildningen.

Jag menar att detta är fel väg att gå. Om ett yrke är impopulärt eller om en utbildning har för få sökande ska vi självklart i stället göra yrket attraktivt och stärka utbildningarna, precis så som regeringen visar med exempelvis läraryrket.

Vi gör läraryrket alltmer attraktivt. Vi har höjt lönenivåerna rejält. Vi underlättar klassrumssituationen genom fler vuxna i skolan och genom fler lärarassistenter och specialpedagoger. Vi möjliggör karriärvägar, till exempel genom professionsprogram. Vi möjliggör kompetensutveckling med Lärarlyftet och Läslyftet.

Vi stärker eleverna, särskilt dem som har det tuffast, bland annat genom den läsa-skriva-räkna-garanti som nu har börjat gälla. Vi höjer kvaliteten på undervisningen i lärarutbildningen genom fler lärarledda lektioner och bättre praktik. Vi erbjuder också fler vägar in i utbildningen genom kortkurser, VAL, KPU och sommarkurser.

Så får vi fler att välja och genomgå en viktig utbildning. Totalt har 31 000 fler anställts i skolan. Lärarutbildningen är också den absolut största och mest sökta utbildningen på våra universitet och högskolor.

Det är klart att polisycket också kan behöva bli mer attraktivt, men jag tror att detta – att efterskänka studiemedel – är fel väg att gå.

Fru talman! Studiemedelssystemet har ungefär hundra år på nacken i dag. Det är ett brett, starkt, rättvist och flexibelt system, och det har varit en stor framgång under mycket lång tid.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 76 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag vill ställa lite frågor till Mats Berglund.

Vi har i dag pratat mycket om studiestartsstödet i både anföranden och repliker. MP har nu suttit i regeringen i fem år, och jag förstår att ett syfte med studiestartsstödet är att man ska få ned arbetslösheten. Jag försökte tidigare få svar på vad vi ska göra eftersom arbetslösheten tyvärr inte har minskat alls. Vad finns det för andra förslag på vad man kan göra? Det kan ju inte bara vara studiestartsstödet som är lösningen.

Vidare talade ledamoten Mats Berglund om Moderaternas satsning på till exempel polisernas avskrivning av studiemedel och har i stället ett förslag om att man ska göra yrket mer attraktivt. I stället för att ge förslag på hur man kan göra polisyrket attraktivt anger Mats Berglund hur man gör läraryrket mer attraktivt, vilket i och för sig är bra. Men frågan här handlade egentligen om hur polisyrket ska göras mer attraktivt, och ett av våra förslag är att man ska avskriva studiemedel.

Mina frågor till Mats Berglund är nu alltså: Hur gör vi polisyrket mer attraktivt? Och hur kan vi sänka arbetslösheten när det tydligen inte räcker med studiestartsstödet?

Anf. 77 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Marie-Louise Hänel Sandström, för frågorna! De handlade om studiestartsstödet och om hur man ska göra polisyrket mer attraktivt.

Jag kan börja med den senare frågan. Det är ju inte riktigt mitt politikområde, och frågan ingår inte riktigt i det utgiftsområde som vi diskuterar i dag. Men jag gav ganska många exempel på hur regeringen arbetar med att göra läraryrket mer attraktivt. Jag tror att man kan hämta mycket inspiration från det arbetet.

Att höja kvaliteten på utbildningen är viktigt. Man kommer liksom inte runt det, så det tror jag är otroligt viktigt. Att höja lönerna är naturligtvis också viktigt. Vi har höjt lärarlönerna kraftigt, och det ger ett starkt incitament.

Polisyrket är ett väldigt farligt yrke. Att göra det säkrare kan vara en möjlighet att göra det mer attraktivt. Det finns säkert många förslag som de som håller på med det politikområdet kan utveckla vidare.

Det är klart att vi kan ha ett batteri av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Men det som vi diskuterar i dag handlar just om att man i dag i praktiken behöver gymnasiekompetens för att komma ut på arbetsmarknaden. Det är det som är problemet för den grupp som studiestartsstödet väldigt pricksäkert riktas till.

Att stärka svaga elever genom hela utbildningssystemet genom alltifrån läsa-skriva-räkna-garantin och Läslyftet tidigt i förskolan till att ingen ska halka efter tror jag är ett viktigt sätt att stärka individer så att de kommer ut på arbetsmarknaden.

Anf. 78 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack, Mats Berglund, för svaren! Ett vanligt politikertrick är annars att tala om en annan fråga än den som ställdes. Men nu fick jag faktiskt lite svar på hur även polisyrket och inte bara lärarnas yrke skulle kunna göras attraktivt. Det är i alla fall positivt att det finns lite förslag här.

Nu har MP suttit i regeringen i fem år och har fortfarande egentligen inga konkreta förslag på hur man ska få ned arbetslösheten. Mats Berglund nämner flera förslag som han tycker kunde vara bra, men de har tydligen inte gett den effekt som vi hade önskat eftersom arbetslösheten inte har minskat. Trots allt är ju målet med både studiestartsstöd och studiemedel att man ska kunna studera och sedan kunna få ett arbete; det är det som är tanken med det hela. Men det har ju inte räckt, så min fråga står kvar: Vad finns det mer för lösningar? Jag tror nämligen inte att studiestartsstödet är den enda lösningen, som den tydligt verkar vara för MP.

Anf. 79 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, Marie-Louise Hänel Sandström, för uppföljningen av frågan!

Det är klart att vi skulle kunna ha ett samtal i arbetsmarknadsutskottet om arbetsmarknadspolitiska åtgärder, men det kanske inte är det som vi ska ha på det här utgiftsområdet.

Jag tycker att vi ska stärka hela utbildningssystemet, som jag var inne på tidigare, även när det gäller barn i tidiga åldrar. Barn som kommer från studieovana miljöer är en överrepresenterad grupp bland dem som väljer att inte plugga vidare. Då gäller det att stärka de barnen tidigt, redan i förskolan. När det gäller barn som kommer från en hemmiljö där man inte läser handlar det om att stärka förskollärarna genom Läslyftet för förskollärare, så att barnen får in läsning, och att följa eleverna hela utbildningssystemet. Det tycker jag är ett bra svar i den här debatten.

(Applåder)

Anf. 80 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Mats Berglund och Miljöpartiet förstår inte riktigt poängen med att vi vill höja studiebidraget med 1 000 kronor i månaden för dem som utbildar sig till yrken i de branscher som har störst brist på personal. Om studiebidraget skulle höjas beräknas den årliga kostnaden till 970 miljoner kronor. Riksdagens utredningstjänst har konstaterat att ett höjt studiebidrag sannolikt skulle locka fler studenter till dessa utbildningar.

Arbetskraftsbarometern 2018 visar att arbetsgivare fortsätter att ha svårigheter att rekrytera personal med rätt utbildning. Det råder brist på nyutexaminerade arbetssökande i 40 av de 72 utbildningsgrupper som de har undersökt.

Enligt utredningstjänsten svarar 50 procent av arbetsgivarna att det råder brist på nyutexaminerade från 29 av utbildningarna.

Totalt antal utfärdade examensbevis 2018 var 77 993. Antalet examensbevis som togs ut avseende de 29 utbildningar till yrken vilka 50 procent eller mer av arbetsgivarna svarar att det råder brist inom var drygt 20 000.

Min fråga till Mats Berglund är: Varför vill Miljöpartiet och Mats Berglund satsa på folkhögskolan, som inte nödvändigtvis leder till arbete och inte leder till betyg, i stället för ett höjt studiebidrag som just leder till arbete?

Anf. 81 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Folkhögskolan är en äldre institution än studiemedelssystemet. Den har funnits under mycket lång tid och har varit väldigt bra. Folkhögskolan är typiskt nordisk i sin utformning och har fungerat mycket bra för bildning och förkovran på många olika sätt. Det är en verksamhet som fungerar bra och där man lär sig tillsammans. Syftet kanske inte alltid har varit att få in folk på arbetsmarknaden. Det behöver inte alltid vara syftet med bildning. Det kan finnas andra viktiga syften att fylla.

Jag skulle vilja komma tillbaka till det som ledamoten Michael Rubbestad inledde med om de tio bristyrken som har identifierats. Men det är ju en lista som är tillfällig och ett väldigt ryckigt system. Listan kan förändras hela tiden. Men vi vet ju att i dag är det stor brist på akademiker överlag. Och arbetsmarknaden är väldigt föränderlig. Vad är ett yrke i dag? Arbets-

marknaden är så pass föränderlig – det kommer nya yrken och titlar – att det är svårt att förutse vad som kommer att vara ett bristyrke i morgon. Och vad är egentligen ett yrke?

Det var därför jag tog upp exemplet genusvetenskap, som är en efterfrågad kunskap i näringslivet, NGO:er och offentlig sektor. Man kanske inte anställs just som genusvetare utan som utredare eller något annat. Men den kunskapen behövs.

Anf. 82 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Mats Berglund får det att låta som att det är Sverigedemokraterna som har tagit fram denna lista. Det är det såklart inte. Det är bland andra Statistiska centralbyrån som ser trender över tid och kan göra en prognos framåt så att det inte kommer som en överraskning.

Ja, det är ett levande dokument; det är lite grann det som är poängen. Genom att göra insatser nu åtgärdar vi förhoppningsvis bristen inom dessa tio branscher. Nästa gång är det nya bristbranscher. Genom att ha ett levande dokument åtgärdar vi bristerna löpande, och till slut är det förhoppningsvis inget problem alls.

Det finns enkla jobb i Sverige, och företagare skriker efter arbetskraft. Jag nämnde exemplet med Göteborg där man har ett stort behov av personer som kan rensa fisk, och det behöver man ingen utbildning för.

Vi har för höga bidrag. Samtidigt finns det en negativ attityd till enkla jobb. Om vi på riktigt vill göra skillnad i samhället behöver attityden till enkla jobb förändras.

Varför tycker Miljöpartiet att det är viktigare att ge bidrag än att folk faktiskt får jobb? Vad ska vi göra för att förbättra attityden till enkla jobb?

Anf. 83 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag förstår att det är någon annan än Sverigedemokraterna som har tagit fram denna lista. Men det är ändå ett politiskt beslut att listan ska gälla. Man hamnar hela tiden ett halvt steg efter i utvecklingen när man ger extra stöd till de utbildningar som finns på listan i dag, för när dessa personer har utexaminerats är det en helt ny lista som gäller. Precis som Michael Rubbestad var inne på är listan ju föränderlig. Det är alltså ett konstigt sätt att åtgärda ett problem.

Jag har ingen negativ attityd till så kallade enkla jobb. Jag tror att samhället är fullt av enkla jobb, men för en permanent ingång i yrkeslivet krävs i dag gymnasieexamen.

(Applåder)

Anf. 84 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Att få ta del av bildning och klara en utbildning har ett egenvärde. Att få ett jobb, kunna försörja sig och bygga ett liv runt sitt jobb har också ett samhällsvärde.

I höst var det fler nya högskolestudenter än på länge. Härmdagen kom siffrorna som visar att antalet studenter för våren också är rekordmånga. För mig som högskoleminister och ansvarig för studiemedel är det ett utmärkt besked. Nu får många chansen att växa med bildning och utbildning.

Den svenska modellen med generösa studiemedel i kombination med avgiftsfria studier lägger en god grund för vår kunskapsnation. Det möjliggör för människor med olika ekonomisk bakgrund att utbilda sig. För mig är detta ideologiskt viktigt.

För att förbättra förutsättningarna för studier höjde Stefan Löfvens första regering studiebidraget med 300 kronor. Nu räknas studiemedlet upp med prisbasbeloppet och höjs ytterligare något inför 2020. Studiemedlen fortsätter att möjliggöra studier och vidareutbildning. Det är bra för individer, och det är bra för att bygga samhället starkare.

Vårt land ska konkurrera med kunskap och kompetens. Det är rätt väg framåt, inte minst när arbetsmarknaden förändras så snabbt som den gör i dag. Efterfrågan på människors kompetens ökar, och Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. En förutsättning för det är ett generöst och stabilt studiemedelssystem. Vi har gått från att ha ganska elitistiska universitet till att ha högre utbildning i hela landet. År 1956 hade vi ungefär 17 000 studenter. I dag är det över 400 000 studenter. Det är en viktig och bra utveckling och en stark kompetensgrund.

Fru talman! Dagens snabba utveckling kräver nya kunskaper. Utbildning kan därför inte bara förläggas till åren som barn, ungdom och ung vuxen. Lärandet behöver vara en livslång process där perioder av yrkesarbete växlas med studieperioder. Ett livslångt lärande, ett längre arbetsliv och högre pensionsåldrar ställer krav på väl fungerande studiestöd.

Därför presenterar regeringen nu nya möjligheter att vidareutbilda sig eller omskola sig högre upp i åldrarna. Det ska ges mer generösa villkor för detta inom studiemedelssystemet. Den övre gränsen för rätt till studiemedel höjs med fyra år, från 56 till 60 år.

Därutöver planerar vi att öka antalet veckor, för i dag är det svårt för människor som är mitt i livet och redan förbrukat sina studiemedelsveckor att få ytterligare veckor för att ställa om eller vidareutbilda sig. Nu föreslås extra veckor till dem som är över 40 år. Det behövs inte heller längre någon koppling till tidigare studier, och det kommer inte längre att krävas en period av arbetslöshet emellan. Finns det en utbildning och en arbetsmarknad ges det nu nya vägar till studier.

Dessa förslag är en del av januariavtalet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Men det är också mycket viktigt för just oss socialdemokrater. Förslagen kommer nämligen att väsentligt öka möjligheterna för människor mitt i livet att studera, ställa om och fortsätta det livslånga lärandet.

Fru talman! Det är centralt att vi säkrar kompetensförsörjningen i hela landet. Vi har framgångsrika högskolor och universitet runt om i Sverige som har lyft hela regioner och stärkt möjligheten att leva och arbeta i alla delar av Sverige.

Det har dock inte varit en självklarhet för alla partier att det ska finnas universitet i hela Sverige. Inte heller har det varit självklart att vi ska fortsätta att bygga ut högskolan med nya utbildningsmöjligheter över hela landet. Vi minns moderater som fnös åt att universitet skulle finnas över hela landet. De ville till exempel inte att Mitthögskolan i Sundsvall och Östersund skulle bli universitet.

Moderaterna verkar tro att kunskap blir sämre om fler får ta del av den. Så är det inte, och jag är stolt över att få vara med och skapa nya utbildningsmöjligheter i hela vårt land.

Så här sa Göran Persson när Mittuniversitet invigdes: "Högskoleutbyggnaden ... får än i dag, en grupp människor i vårt land att föraktfullt fnysa byggehögskolor och devalvering av universitetsbegreppet. De har fel. Kunskap är ingen ändlig resurs som vi måste hushålla med. Den blir inte sämre eller mindre värd för att fler får del av den. Tvärtom. Kunskap växer när den delas av fler. Det är min övertygelse". Det är sant än i dag.

Fru talman! Svenska företag och vår välfärdssektor letar just nu med ljus och lykta efter kompetent personal. Vi måste se hela vårt lands befolkning som en resurs, och vi måste skapa goda villkor för utbildning och vidareutbildning. Jobben finns över hela landet, och välfärden behöver finnas där människor bor.

Jag ser att det behövs fler kunniga lärare till våra skolor, fler sjuksköterskor till sjukhusen, fler undersköterskor till äldreomsorgen och nya poliser i hela landet, för annars kommer välfärden att äventyras. Vi behöver kompetent personal i Uppsala, Uppvidinge, Arvidsjaur och Malmö, ja, i hela vårt land.

Fru talman! Jag vill att alla människor inom alla delar av arbetslivet ska ha möjlighet till fort- och vidareutbildning. Det är särskilt viktigt för dem som står långt från arbetsmarknaden och har kort grundutbildning. Jag är därför glad över att vi har kvar det rekryterande studiestartsstödet. Det gör att arbetslösa får möjlighet att skaffa sig den utbildning som behövs på arbetsmarknaden. Låt oss komma ihåg att studiestartsstödet också är en viktig del i svensk kompetensförsörjning. 50 procent av dem med studiestartsstöd går en yrkesutbildning. Vård och omsorg samt barn och fritid är de vanligaste utbildningarna, men av samtliga med studiestartsstöd går 44 procent en bristyrkesutbildning.

Det är så vi fortsätter att utveckla vårt samhälle. Vi utbildar människor för att de ska kunna ta jobb och fortsätta bygga vårt land starkt.

Här skiljer vi oss från de högerkonservativa Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. De står för en högerkonservatism som med exakt precision lämnar arbetslösa, arbetarklassen och studieovana långt bakom. Det här är ett sätt att bygga ett land svagare, att öka polariseringen och att öka spänningarna i samhället.

Det är inte den väg som regeringen har valt att gå. Med hjälp av januariavtalet kan vi nu fortsätta att upprätthålla ett studiemedels- och studiestödssystem där alla, oavsett ekonomisk bakgrund, har möjlighet till nya och bättre studier. Vi har möjlighet att fortsätta att bygga ut utbildning och bildning i hela vårt land. Det är så vi bygger ett starkare samhälle och ett tryggare Sverige.

(Applåder)

Anf. 85 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag har lite frågor till Matilda Ernrkans utifrån hennes anförande. På några punkter kunde jag inte riktigt förstå vad Matilda Ernrkans menade, till exempel när jag hörde att Moderaterna skulle vara emot att fler vill utbilda sig, att vi vill bromsa och att vi inte vill hjälpa de svaga.

Ett stort bekymmer som jag nu ser i Sverige är att var fjärde elev som lämnar nian inte har fullständiga betyg och att 17 procent av eleverna som går ut gymnasiet inte har fullständiga gymnasiebetyg. Att hjälpa dem är att ta hand om de svagaste som måste komma in på arbetsmarknaden.

Vi har tidigare talat om att det för att underlätta för människor att få arbete är viktigt att de har en gymnasieutbildning och självklart en grundskoleutbildning. Även en eftergymnasial utbildning är viktig. Vi vill verkligen hjälpa dessa att komma in på arbetsmarknaden. Att ett studiestartsstöd skulle vara det enda som löser detta stämmer inte, har vi kommit fram till, eftersom vi fortfarande har en väldigt hög arbetslöshet efter att majoriteten nu har styrt i fem års tid.

Dock är det besked vi fick i dag från Utbildningsdepartementet väldigt positivt, nämligen att majoriteten nu vill ta över en del av Moderaternas omställningsförslag som man tidigare sagt nej till. Man vill höja åldersgränsen för att få ta studielån från 56 till 60 år, något vi har talat om väldigt länge. Man talar också om flera extra studieveckor, något som vi också har talat om länge. Moderaternas förslag var att höja från 40 till 60 veckor. Nu hörde jag att det bara var med några få veckor det skulle öka, oklart hur många.

Men om nu Socialdemokraterna ändå är beredda att ta hand om våra förslag kan de ju också ta med att vi vill förbättra möjligheten att studera med barn och öka tilläggsbidraget från 3 800 till 5 000 kronor per månad, liksom att vi vill öka fribeloppet till 200 000 kronor per kalenderår så att man har möjlighet att arbeta samtidigt som man studerar.

Jag hoppas alltså att Socialdemokraterna nu tar efter alla våra omställningsförslag, eftersom ni har tagit efter hälften av dem – vilket förstås är väldigt positivt.

Anf. 86 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Jag uppskattar naturligtvis om det finns fler partier i Sveriges riksdag som är beredda att skapa en bättre möjlighet att studera mitt i livet. Marie-Louise Hänel Sandström kan känna sig väldigt lugn och trygg med att det även finns andra partier i Sveriges riksdag som har identifierat att detta är någonting som vi behöver utveckla i det svenska studiemedelssystemet. Socialdemokraterna är ett av dem, och det finns även andra partier som Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna – i ett samarbete i mitten av svensk politik – som säger att det är här vi ska fortsätta att utveckla vårt studiemedel och vårt studiestöd.

Vi klarar också av att göra det, samtidigt som vi klarar av att se till att ge arbetslösa, människor från studieovana hem och arbetarklassen möjlighet att fortsätta sin utbildningsresa. Vi har en oerhört stark respekt för att människor ska kunna få tillgång till utbildning och bildning – när man är ung, när man är ung vuxen och genom hela livet – så att man kan känna att man står stark på arbetsmarknaden. När det förändras runt omkring en ska man inte vara ensam och utlämnad. Oavsett bakgrund ska man veta att det finns möjlighet att omskola sig, vidareutbilda sig och få ett nytt jobb på arbetsmarknaden.

Det är här skiljelinjen går mellan partierna i mitten av svensk politik och det block som Moderaterna allt tydligare lierar sig med, med kristdemokrater och sverigedemokrater. I detta block plockar man med exakt precision bort arbetsmarknadspolitiska åtgärder som går till de arbetslösa.

Man plockar bort studiestartsstödet, som tydligt går till de arbetslösa, arbetarklassen eller människor från studieovana hem. Man försöker också tydligt, i någon sorts populistisk anda, låtsas vara alla goda gåvors givare. Det stämmer ju inte. Ni valde 20 miljarder i skattesänkningar i stället för detta.

(Applåder)

Anf. 87 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Matilda Ernkrans undviker skickligt att svara när det gäller bekymret att var fjärde elev som går ut nian inte har fullständiga betyg och att 17 procent av dem som går ut gymnasiet inte heller har det. Vi pratar här om elever som behöver komma in på arbetsmarknaden men som har svårt att göra det eftersom det krävs gymnasieutbildning och helst eftergymnasial utbildning för att göra det.

Jag tycker nog att Moderaterna ser till de svaga och ser vilka som behöver hjälp – och det är *tidigt* man behöver hjälp. Sedan ska man ha hjälp även senare i livet med kompetensutveckling. Där kan jag känna mig lite tryggare eftersom Socialdemokraterna med medföljande partier nu tydligen har lyssnat på vårt omställningsförslag och vill genomföra en del av det. Det känns väldigt positivt.

Vi har påtalat under ganska lång tid att det är mycket som måste göras och att det måste göras nu – inga långa utredningar; det ska göras nu. Det är nu som hela arbetsmarknaden håller på att förändras. Det är nu som vi ser att många måste förändra sin utbildning för att kunna vara kvar på arbetsmarknaden.

Anf. 88 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Vi kan väl bara konstatera att 2009, när Moderaterna hade statsministerposten, låg arbetslösheten långt över 8 procent. I dag är den nere på ungefär 6 ½ procent. Vi har 100 000 fler ute i arbetskraften, en siffra som har ökat från 2014 fram till nu. Och till skillnad från när Moderaterna satt vid regeringsmakten, då kunskapsresultaten i svensk skola störtök, ser vi nu gång på gång i PISA-undersökningarna, där vi jämförs med andra länder, att kunskapsresultaten fortsätter att öka i svensk skola.

Det betyder inte att vi inte ser de utmaningar vi har. Vi ska fortsätta att jobba för att stärka likvärdigheten, och vi ska fortsätta att jobba för att man oavsett ekonomisk bakgrund och oavsett var man befinner sig i livet ska kunna ta sig vidare till ett jobb och stå stark på svensk arbetsmarknad. Det gör Socialdemokraterna.

(Applåder)

Anf. 89 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag vill passa på tillfället, när nu statsrådet gör oss äran att vara med i debatten, att återkomma till den jämlikhetsdiskussion som jag tog upp i mitt anförande tidigare.

Pensionsmyndigheten säger i sin utredning *Analys av pensionsrätt för barnår respektive studier ur ett jämställdhetsperspektiv*, som togs fram 2015, att det finns väldigt effektiva sätt att utjämna skillnaderna i pensionsnivåer för kvinnor och män. Det mest ändamålsenliga utifrån fördelningpolitiska hänsyn, säger de, är att medlen för studierätter används för att öka barnårsrätten med ett år från dagens fyra år till fem år.

År 2015 satt ni i regering och tog emot denna utredning, Matilda Ernkrans. Jag förmodar att ni har diskuterat den i regeringen. Jag skulle gärna vilja veta hur ni ställer er till Pensionsmyndighetens förslag, när man så här enkelt – egentligen genom att överföra från ett konto till ett annat – skulle kunna göra det bättre för kvinnor och få deras pensioner att inte släpa efter så mycket. Hur ser den feministiska regeringen på detta?

Anf. 90 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Det är vackra ord från Kristdemokraterna, men ni har ju inte direkt någon stark grund att stå på, Gudrun Brunegård. Det är inte Kristdemokraterna som har slagits för kvinnors möjligheter att stärkas på arbetsmarknaden, kvinnors möjligheter att tjäna ihop till sin egen pension och kvinnors möjligheter att kombinera familj och arbete. Det är snarare tvärtom: Kristdemokraternas signum är att knyta kvinnorna så hårt man någonsin kan till att bli kvar i hemmet och ta hand om barnen.

Jag tillhör dem som tycker att framtiden ligger i att vi ser till att både kvinnor och män tar ansvar för hem och familj och att både kvinnor och män tar ansvar för att utbilda sig, skaffa ett jobb och försörja sig. Jag tror nämligen att det är så vi bygger ett starkare samhälle.

Naturligtvis ska vi göra allt vi kan för att på olika sätt stärka kvinnors möjligheter till en bra pension. Regeringen går till exempel nu fram med en förstärkning av grundskyddet till pensionärerna. Detta tänker vi fortsätta att jobba med.

När det gäller beskedet till landets studenter att detta fullt ut skulle betalas genom att man plockar bort studenternas möjligheter att tjäna ihop till sin egen pension undrar jag lite grann vilka reaktioner Kristdemokraterna har mött från studenterna. Detta sker samtidigt som Kristdemokraterna faktiskt går fram här i riksdagen och säger att man ska rycka 300 kronor i månaden från studenternas ekonomi. Ni går fram som det mest högerkonservativa partiet i denna del i budgeten, där ni ska plocka bort möjligheterna för våra studenter att få studiebidrag som är det sätt som inte minst barn från studieovana hem, arbetarklassens barn och arbetslösas barn, kan ta sig in och våga ta studielån. Ni ska också ta bort studenternas pensionsrätt. Hur tänker ni?
(Applåder)

Anf. 91 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag betackar mig för att bli påklistrad etiketter och politik som inte stämmer överens med verkligheten. Vi menar att familjer har full kompetens att själva bestämma hur de lägger upp till exempel föräldradigheten. Vi tycker inte att man ska tvingas på olika system.

Men här handlar det om att Pensionsmyndigheten, som är en objektiv myndighet, har gjort noggranna beräkningar och sett att pensionsrätten under studieåren i ett livsperspektiv spelar en mycket liten roll. Däremot skulle det ge kvinnorna en betydligt bättre pension om motsvarande summa överfördes från pensionsrätt för studenter till barnrättsår och om man ökar antalet år från tre till fyra. Det är precis som Pensionsmyndigheten har skrivit.

Anf. 92 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Fru talman! Kvinnor ska ha rätt till en bra pension. Jag tänker även i fortsättningen att på alla sätt jag kan engagera mig för det. Men på samma sätt tycker jag att våra studenter förtjänar att ha en bra studietid med bra ekonomi. Det är bara Kristdemokraterna i denna kammare som tycker att vi ska sänka studiebidraget till våra studenter med 300 kronor per månad. Jag undrar vad studenterna tycker om det. Jag är också tveksam till att det skulle vara studenterna som till fullo skulle bli av med rätten att tjäna in till sin pension när de studerar för att man ska kunna finansiera det som Kristdemokraterna nu återigen drar en lans för, nämligen att kvinnor ska kunna vara hemma med sina barn ytterligare lite längre och tjäna ytterligare lite mer på det. Jag tänker vara mycket noga med hur man hittar en rätt balans i att klara av båda dessa saker.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 11 Hälsövård, sjukvård och social omsorg

Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsövård, sjukvård och social omsorg (prop. 2019/20:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 93 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Inledningsvis i denna debatt skulle jag vilja påpeka det som kan tyckas vara självklart. Vi arbetar alla med syftet att sätta patienten i centrum. Ibland när man hör svensk sjukvårdsdebatt kan det tyckas som att det har glömts bort. Inte minst tycker jag att den S-ledda regeringen ibland har glömt bort detta.

Vi moderater sätter alltid patienten främst. Detta är en utgiftsdebatt. Miljarder kronor i all ära, men det är alltid människan som är viktigast.

Vi har två bilder av svensk hälso- och sjukvård. Den ena är att den oftast håller mycket hög internationell medicinsk kvalitet, inte minst när det gäller sjukdomar som hjärtinfarkt, stroke och olika cancerdiagnoser. Vi ligger också i framkant när det gäller införandet av ny medicinsk teknologi. Samtidigt har vi bilden av ett av Europas värsta länder med de längsta vårdköerna. Det är vi, Storbritannien och Irland som ligger i botten på denna lista.

Därtill saknas det en nationell strategi kring det nya och hoppfulla för många patienter gällande ny diagnostik, artificiell intelligens och nya behandlingar och kraftfullare läkemedel såsom precisionsmedicin, immunterapi samt cell- och genterapier inom bland annat cancervården.

Vårdköerna inom specialistvården har ökat med 136 procent sedan Socialdemokraterna tog över regeringsmakten i oktober 2014. Ni hörde rätt. Det finns siffror som visar att de minskat något. Men fortfarande är det långt mer än en fördubbling av vårdköerna. Det har skett en tredubbling av köerna till barn- och ungdomspsykiatri, och nu växer också cancerköerna på ett mycket oroväckande sätt.

Väntetiderna inom cancervården ökar alltså, detta trots ett storslaget löfte från Socialdemokraterna i valrörelsen 2014 om att alla skulle få sin cancerbehandling inom fyra veckor efter ställd diagnos. Det är ett löfte som man kan säga är långt ifrån uppfyllt, och det går åt fel håll.

Vi gav riksdagens utredningstjänst i uppdrag att titta på hur cancerköerna faktiskt ser ut. Riksdagens utredningstjänst har gjort en redovisning till oss, där vi med förfäran tog del av siffrorna. Bilden är tyvärr entydig, fru talman. Jag kommer nu att delge er en del av dessa siffror. Det må vara en del siffror, men jag vill att ni ska tänka på att det bakom varenda siffra döljer sig en människa. Det är en kvinna eller en man som inte har fått sin behandling i tid.

Sex av tio kvinnor med bröstcancer får inte sin operation inom utlovad maximal väntetid. Fem av sex män med prostatacancer får inte sin strålbehandling inom utlovad maximal väntetid. Sex av tio personer med hudcancer får inte sitt diagnosbesked inom utlovad maximal väntetid. Fem av sex personer med lungcancer får inte sin behandlingsstart inom utlovad maximal väntetid. Fem av tio personer med tjocktarmscancer får inte sin behandlingsstart inom utlovad maximal väntetid. Fem av tio personer med cancer i urinblåsan får inte sin första behandling i form av operation inom utlovad maximal väntetid. Och sju av tio personer med njurcancer får inte sin operation inom utlovad maximal väntetid.

Det är svårt att finna ord för denna situation. Den är helt oacceptabel. Och jag måste säga att jag lider med alla de cancerpatienter – men också med deras anhöriga – som helt i onödan får vänta på sin cancervård. Det gäller en fråga som faktiskt är så allvarlig att det handlar om liv eller död.

Fru talman! Regeringen tillträdde 2014 med vallöftet att korta köerna inom cancervården. Alla skulle få sin cancervård inom fyra veckor. När man nu går igenom och analyserar detta är det helt uppenbart att det är ett långt ifrån uppfyllt löfte.

Jag lovar att så länge cancerköer och väntetider består kommer vi moderater att bland annat kräva att regeringen ser till att särskilda resurser inom kömiljarden avsätts för att minska väntetiderna inom cancervården. Alla patienter som behöver cancervård ska få det inom utlovad tid.

Bland annat fördubblar vi den nationella satsningen på cancervården jämfört med regeringen från 500 miljoner till över 1 miljard kronor per år. Moderaterna fördubblar också den satsning som vi inledde med den gemensamma M-KD-statsbudgeten gällande barncancervården. Vi fördubblar den till 120 miljoner kronor per år.

Det är, som många av er vet, en hjärtefråga för mig att satsa på barncancervården för att se till att forskningen lyfts upp och att det finns en sammanhållen behandlingskedja och rehabiliteringskedja för våra barn som drabbas av cancer. Det ska finnas ett psykiatriskt stöd, inte bara för barnet utan för hela den familj som drabbas, och en uppföljning av de barn som har överlevt cancer. Glädjande nog är det 85 procent som överlever i dag, och det har ökat från 80 till 85 procent på bara fem år.

Moderaterna satsar sammantaget över 1 miljard kronor mer på svensk hälso- och sjukvård jämfört med regeringen. Vi lägger om den nationella politiken så att mer av resurserna till vården och omsorgen sker via generella statsbidrag och antalet riktade statsbidrag samtidigt minskar.

Detta gör vi i syfte att skapa mer långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar, något regeringen sa sig vilja men där resultatet blev ganska klent. Vi hittar – och ni hittar om ni ser efter – i våra budgetdokument en betydligt större satsning än vad regeringen gör, även om det kanske inte finns inom vårt anslagsområde. Vi lägger med tillit detta på våra regionpolitiker för att de ska kunna satsa där det behövs allra mest.

Jag har valt att i dag fokusera på de växande vårdköerna och på de omotiverat stora skillnaderna inom svensk cancervård. Men det finns många andra områden.

Slutligen, fru talman, behöver vi inte minst ta fram en nationell samordnad hälsofrämjande strategi. Det förebyggande arbetet måste ges betydligt högre prioritet än i dag. Det är inte långsiktigt hållbart att nedprioritera det helt centrala och viktiga förebyggande och preventiva hälsoarbetet. Det gäller inte minst satsningen mot psykisk ohälsa, där vi också lägger särskilda resurser på suicidprevention.

Regeringen borde ge i uppdrag att ta fram och genomföra en ny svensk modell för hälso- och sjukvården. Under tiden regeringen fortsätter att vara passiv påbörjar Moderaterna ett långsiktigt sådant policyarbete.

Situationen är allvarlig. Även om jag riktar en hel del kritik i dag vill jag avslutningsvis säga att om jag eller någon av oss hade haft rollen som Sveriges socialminister skulle jag ha kallat till en diskussion och överläggningar mellan partierna, för det här är en otroligt viktig fråga. Jag kan lova att om en sådan kallelse kommer så kommer Moderaterna att delta och vara konstruktiva, så som vi är. Alla patienter i hela landet har rätt till en vård i rätt tid och av hög kvalitet. Något annat tycker inte vi duger.

Med detta vill jag önska talmannen och alla mina kamrater i socialutskottet god jul.
(Applåder)

Anf. 94 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När man läser Moderaternas budget ser man att den självklara utgångspunkten är mångfalden. I Moderaternas värld är det detsamma som att lämna över makten till vårdbolag och försäkringsbolag.

Ni är också de som promotar allt fler privata sjukförsäkringar. Är det verkligen att prata om patienten först? Det undrar jag.

I den region där vi befinner oss, Stockholm, gick 3 000 personer i hållregn förra helgen i protest mot de enorma nedskärningarna och de varsel som har lagts just i Stockholmsregionen. Och det är här Moderaterna styr.

Jag har tittat över siffrorna för cancervården. Cancerfonden, bland andra, har varit oerhört förbittrade på Stockholm eftersom man inte har lyckats nå de mål som Cancerfonden pekar på. Men hoppsan, det kanske har blivit bättre sedan ni har skurit ned.

Fru talman! Moderaternas skrivningar om sjukvården lyfter fram de privata vårdgivarna, nätdoktorer, den fria vården och så vidare. När det gäller nätdoktorerna är det ett nationellt misslyckande att vi inte har kommit längre i regionerna. Jag vågar säga här i talarstolen att man kanske får lasta Sveriges Kommuner och Regioner för detta.

Däremot, fru talman, finns det i M:s budget väldigt få skrivningar om dem som gör jobbet inom den regiondrivna sjukvården. Jag har en fråga till Camilla Waltersson Grönvall: Hur har ni tänkt er att villkoren ska förbättras för dem som står på golvet?

Anf. 95 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att höra Karin Rågsjö diskutera sitt favoritfokus. Det är Region Stockholm som brukar vara det hon uppehåller sig vid mest, så också i dag.

Jag hade hoppats att vi kanske kunde lyfta nivån lite grann och titta ut över landet för att se hur situationen ser ut överallt. Det är en allvarlig situation. Vi som är oppositionspartier borde hitta gemensamma vägar för att rikta kritik och kanske inte i lika hög grad lasta Sveriges Kommuner och Regioner som regeringen för en situation som har eskalerat ganska kraftfullt.

Jag vill påminna om att sedan regeringen tillträdde har sjukvårdsköerna mer än fördubblats. Det är tyvärr ett otvivelaktigt faktum. BUP-köerna har mer än tredubblats. I mitt anförande kunde ni höra om det oroväckande sätt som cancervårdsköerna nu drar iväg på.

Då finns det skäl att rikta sin kritik mot regeringen, och jag kommer med glädje att lyssna på Karin Rågsjös repliker på regeringens företrädares anförande om en liten stund.

Mångfalden är helt avgörande för att kunna klara situationen. Om vi inte hade haft privata utförare utan allt i stället hade legat i offentlig regi skulle situationen ha sett betydligt värre ut; det kan jag försäkra Karin Rågsjö.

Min fråga tillbaka till Karin Rågsjö är: På vilket sätt ska vi klara en situation där köerna ser så bedrövliga ut och där människor väntar i köer till cancervård? Hur ska vi göra om vi avskaffar alla privata alternativ på det sätt som Karin Rågsjö verkar företräda?

Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Nu är det jag som frågar Moderaterna om deras politik. Jag återkommer till det andra i ett senare inlägg.

Moderaterna skriver i sin budget: "Att anstränga sig och göra vad man kan för att ta hand om sin hälsa innebär att den som verkligen har behov av vård kan få det snabbare." Man kan alltså använda de privata vårdbolagens kliniker, som samtidigt får medel av regionen för att driva vård – medel som också ska räcka till vård för oss andra.

När det gäller folkhälsofrågan ser vi helt klart att medellivslängden både vid 30 och 65 års ålder ökar för oss som har bra med pengar på banken och eftergymnasial utbildning. Men de som har backat när det gäller livslängd är absolut arbetarklassens kvinnor.

Därför frågar jag, fru talman: Anser Camilla Waltersson Grönvall att de som dör tidigare inte har tagit eget ansvar för sin hälsa?

Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Låt mig inledningsvis säga att det aldrig får vara så att plånboken styr. Vi ska ha ett sjukvårdssystem som är jämlikt för alla, och det är det inte i dag.

Därför vill vi göra satsningar på bland annat prevention, vilket handlar om att alla ska få bästa möjliga förutsättningar, information och stöd. Det kan handla om fysioterapi, och det kan handla om mycket annat – information om kost med mera. Man ska kunna ta så bra hand om sig som möjligt. En del av oss har bättre förutsättningar för det, och andra har sämre. Därför är det så viktigt att just satsa på prevention – och att göra det långsiktigt.

När det offentliga inte klarar av detta skaffar människor nämligen andra vägar till sjukvården.

Om regeringen fokuserade på huvudorsaken i stället för att, som just nu, prata om symtomen skulle privata sjukvårdsförsäkringar inte vara en stor diskussion.

(Applåder)

Anf. 98 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Det finns flera områden inom välfärden där situationen är väldigt allvarlig och har varit det under lång tid, och ett av dessa områden debatterar vi här och nu. Det är ett område som regeringen i stora delar har misslyckats med att hantera, nämligen hälso- och sjukvården. Det gäller alltså utgiftsområde 9.

Som vi alla vet och som vi har hört här är det långa köer i svensk sjukvård. Människor far väldigt illa och till och med dör. Dessutom har förtroendet för svensk sjukvård minskat. Det grundar sig främst på att tillgängligheten i många år har varit en nedåtgående spiral. Vårdköerna har alltså tillåtits växa från år till år utan att ansvariga politiker har haft någon plan för eller svar på frågan hur man ska vända denna negativa utveckling. Det som bekymrar mig särskilt är att antalet människor som står i dessa kroniskt långa vårdköer har ökat drastiskt under de senaste fem åren. Jag skulle vilja påstå, fru talman, att de senaste fem åren är fem förlorade år för svensk sjukvård sett till hur många människor som lider i dessa vårdköer.

Nu i efterhand kan vi konstatera att regeringen inte har haft förmåga att vända den negativa trenden när det gäller köerna. I stället har vi sett att situationen har förvärrats. Går vi tillbaka till i somras ser vi att var tredje patient hade väntat längre än vårdgarantins 90 dagar på sin behandling eller operation inom specialistvården. Då talar vi alltså om närmare 140 000 patienter av kött och blod, fru talman. De hade väntat längre än vad som är tillåtet enligt hälso- och sjukvårdslagen. Detta var den högsta siffran sedan man började mäta köerna här i landet.

Fru talman! Svensk cancervård håller hög internationell kvalitet, och det ska vi alla vara mycket stolta över. Det beror till stor del på att vi har en fantastisk och välutbildad personal som gör storartade insatser under många gånger svåra förhållanden. Men att svensk cancervård hävdar sig väl i internationella jämförelser är faktiskt en klen tröst för alla de patienter som inte får vård i tid. En majoritet av alla cancerpatienter får nämligen inte vård i tid enligt det standardiserade vårdförloppet. Det är riktigt illa, för man ska komma ihåg att varje dag räknas för en cancerpatient.

Det som gör mig ännu mer orolig, fru talman, är dock att utvecklingen går åt fel håll när det gäller tillgängligheten inom cancervården. Alldeles färsk siffror, som jag också tog ut, visar nämligen att måluppfyllelsegraden inom det standardiserade vårdförloppet i cancervården har blivit allt sämre. Av 31 cancerdiagnoser inom det standardiserade vårdförloppet har måluppfyllelsen när det gäller maximal väntetid varit oförändrad för 6 cancerdiagnoser. För hela 19 cancerdiagnoser har måluppfyllelsen blivit sämre jämfört med 2018. Med andra ord har väntetiden ökat för dessa patienter.

Man ska naturligtvis inte använda ordet ”katastrof” i onödan, men för dagens situation är det faktiskt befogat. Först och främst är det en katastrof för de enskilda patienterna och deras familjer, men det är också en katastrof för tilltron till svensk sjukvård och till samhället i stort.

Det hade dock inte behövt vara så här, fru talman, för det finns hopp. Tittar vi bara ut i Europa och på våra nordiska grannländer ser vi att man har klarat att korta väntetiderna och öka tillgängligheten, inte minst inom cancer vården. Då kan naturligtvis även vi göra det. Det kommer givetvis att krävas resurser, fru talman, men framför allt kommer det att kräva ett fokuserat strategiskt arbete för att få bort dessa köer. Därför har vi i vår budget föreslagit en helt ny sjukvårdsreform, som innehåller ett batteri av åtgärder på flera områden inom sjukvården där vi i stora delar har hämtat inspiration från våra nordiska grannländer – och främst från Danmark.

I Danmark hade man tidigare liknande problem med långa väntetider, men man har lyckats vända utvecklingen. Det innebär att man i dag klarar tidskravet. Man har en maximal-väntetid-garanti på 14 dagar, och samtliga cancerpatienter får vård inom denna tidsram. För ett par veckor sedan var jag inbjuden till danska ambassaden, där vi diskuterade just hur man lyckats med att öka tillgängligheten i vården och avveckla väntetiderna. Det var imponerande att höra hur bra man lyckats med detta.

Fru talman! Med vår sjukvårdsreform skulle vi införa en helt ny vårdgaranti, som vi kallar patienträttsgaranti. Den garantin har både livrem och hängslen – inte som dagens vårdgaranti, som jag egentligen skulle kunna benämna som en ren pappersprodukt. Man ska komma ihåg att samhället alltid har ett ansvar för sina medborgare och att det ansvaret även innebär att samhället på alla sätt och vis ska se till att medborgarna får en snabb och säker sjukvård som minskar deras lidande. Men så är det tyvärr inte i dag, och det är något vi vill förändra och kämpa för. Därför satsar vi närmare 4 ½ miljard mer än regeringen inom detta viktiga område.

Låt oss dock vara väldigt ödmjuka, fru talman, för vi kan bara lösa detta tillsammans med vårdens viktigaste resurs – personalen. Endast genom att satsa på dem kan vi komma till rätta med en del av dessa problem. Man ska komma ihåg att sjukvårdsjobbet i dag inte längre är ett kall, vilket det kanske var förr i tiden. Det ställs nya krav på arbetsgivaren att erbjuda bättre arbetsvillkor. Det kan gälla rätt till heltid eller deltid, men det handlar också om att ta bort de delade turerna och inte minst skifttjänstgöringen, som är förödande för personalen.

Möjlighet till vidareutbildning för personalen är också viktigt, så att man får möjlighet att utvecklas i sin yrkesroll och därmed kan höja sin lön. Vi vill också ge personalen inom sjukvården möjlighet att slippa en karensdag vid särskilda händelser, exempelvis vid utbrott av vinterkräksjukan, som går vid just den här tiden på året. Detta har man redan börjat med på vissa sjukhus runt om i landet, och det tycker vi är bra. Det finns alltså inga genvägar om vi ska klara framtidens kompetensförsörjning inom vården. I vår budget lämnar vi en rad förslag på åtgärder som skulle förbättra vårdpersonalens situation drastiskt, så att vårddyrket kan bli det drömyrke det egentligen är.

Till sist handlar hälso- och sjukvården om människors liv och hälsa på ett sätt vi tyvärr inte lever upp till i dag. Som jag sa tidigare far väldigt många människor illa i dessa kroniskt långa väntetider. Det är naturligtvis

oacceptabelt i vårt välfärdsland. Med våra förslag är jag helt övertygad om att vi skulle kunna vända den negativa utvecklingen inom sjukvården.

Vår målsättning är egentligen inte att korta köerna, utan vår målsättning är att få bort dem helt och hållet, vilket man har lyckats med i Danmark. Vi ska inte ha några väntetider i vården som inte är medicinskt befogade, och jag är helt övertygad om följande: Kan andra länder kan även vi. Den bästa julklappen till Sveriges befolkning kanske skulle vara just en tillgänglig sjukvård av högsta kvalitet.

Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 99 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Per Ramhorn, för ditt anförande!

Jag vet att alla partier ibland flyttar pengar mellan konton. Det kan finnas skäl för att man lägger pengarna på olika ställen. Men jag ser att ni i ert alternativ har föreslagit att flytta 40 miljoner från hjälp till nyanlända och asylsökande när det gäller psykisk hälsa till hjälp till hbtq-personer när det gäller psykisk hälsa. Båda grupperna har förstås stora behov. Jag tvekar inte i fråga om att det skulle behöva göras mer för hbtq-personer. Vi prövar också ett sådant yrkande i utskottet. Vi får framöver, i vår, titta på om vi kan få större enighet om det.

Det jag ställer mig frågande till är om vi vet att vi har lyckats med de pengar som har satsats. När man ska flytta pengar från ett konto vill man veta att de pengar som har använts har lett till att människor har fått bättre psykisk hälsa och att man därför kan göra överföringen.

Jag vill därför fråga ledamoten vilket underlag de har för att kunna ta bort de 40 miljonerna och för att inte ge det stödet till människor som är nyanlända eller asylsökande. Är det verkligen befogat att lyfta bort de pengarna? Kristdemokraterna har inte den uppfattningen.

Anf. 100 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Acko Ankarberg Johansson!

Det stämmer att vi gör en förflyttning av 40 miljoner från asylsökande till hbtq-personer. Men sammanlagt gör vi en ökning för alla individer på 600 miljoner jämfört med regeringens budget.

För att se om en insats är verkningsfull måste man alltid utvärdera och återrapportera. Vi har under många år påpekat att det är viktigt. Vi skriver också i vår budget om just återrapportering och att man ska kunna se att pengarna haft verkan. Det är viktigt.

Anf. 101 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag undrar ändå om det finns skäl för att plocka bort pengarna. Kristdemokraternas uppfattning är att pengarna verkligen behövs. Väldigt många, om inte alla, nyanlända och asylsökande bär på oerhört besvärliga och traumatiska upplevelser. Jag tror att det är viktigt att man, som en del i integrationen, får hjälp med sin hälsa, både psykisk och fysisk hälsa. Plockas de 40 miljonerna bort finns det risk att det stödet inte kan vara så bra som det borde för att kunna ge människor både god hälsa och en bra start i Sverige.

Det oroar mig därför att Sverigedemokraterna så lättvindigt plockar bort dem. Jag hörde inte heller att det skulle finnas något underlag som visar att man har lyckats med användningen av pengarna. Man var snarare osäkra och flyttar i stället runt pengarna till en ny grupp.

Jag vill gärna höra vilket underlag som finns för att man ska plocka bort pengarna från en grupp som jag uppfattar behöver precis det stödet.

Anf. 102 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Tack igen för frågan, Acko Ankarberg Johansson!

Det är inte så att den grupp som Acko Ankarberg Johansson hänvisar till, asylsökande, får mindre pengar. Vi lägger pengar på hela befolkningsgruppen, 600 miljoner mer än regeringen gör. Men vi vill inte rikta dem direkt till nyanlända. Vi ger pengarna till dem som är i Sverige, som är bosatta här. Vi menar att det är mer rättvist.

Anf. 103 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vi har en fantastisk cancervård i Sverige. Det ska vi komma ihåg. Vi har extremt stor överlevnad i jämförelse med andra länder, också när det gäller barn. Vi har problem inom cancervården, men jag tycker inte att man i sin retorik alltid ska svartmåla den svenska hälso- och sjukvården.

Fru talman! Sverigedemokraterna ställer sig alltid hand i hand med svenskt näringsliv, privata företag och försäkringsbolag. Samtidigt vill man vara det lilla, pluttiga partiet som tar hand om de minsta i samhället.

I Sverigedemokraternas budget står det att privata sjukförsäkringar har medfört en avlastning för vårdköerna i exempelvis den här regionen. Vilken studie hänvisar Sverigedemokraterna till när det gäller det, fru talman?

Alla undersökningar som har gjorts pekar på att de som har en privat sjukförsäkring går före, oavsett tillståndet för dem som står i den andra kön. Hälso- och sjukvårdsdirektörer i Stockholm bekräftar också att patienter från den offentliga vården trängs undan.

Fru talman! Vi ska inte ha det the american way. Timbro ska inte styra vår välfärd.

Sverigedemokraterna säger alltid att de vill tillbaka till folkhemmet. Men hur kan Sverigedemokraterna då ständigt stå på de rikas, näringslivets och vårdföretagens, sida?

Anf. 104 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Det var flera frågor. Men när det gäller den sista, att vi skulle stå på de rikas sida, vet jag inte varifrån Karin har fått det.

När det gäller vårdförsäkringar tror jag inte att det hade hjälpt att inte ha privata företag inom vården. Jag tror att det skulle göra köerna ännu längre om vi skulle ta bort dem.

I fråga om privata sjukvårdsförsäkringar är lagen tydlig med vad som gäller: de som har störst behov av vård ska gå först. Skulle det vara på det sättet att vissa privata företag inte följer denna viktiga princip ska det naturligtvis leda till konsekvenser för dem.

Det gäller dock att ta reda på om det verkligen är på det viset. Man kan inte bara hänvisa till en artikel i DN. Man måste ha mer och bättre underlag.

När vi hade den här debatten 2017, när regeringen lade fram ett förslag om privata vårdförsäkringar, skrev regeringen själv i sin proposition att det inte var helt klart att det fanns en undanträngningseffekt utan att man misstänkte det. Det finns alltså inga studier som bekräftar att det finns en undanträngningseffekt.

Anf. 105 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det finns undersökningar som pekar på det, i exempelvis Storbritannien. Det finns också fler och fler vittnen. Det handlar om läkare, Sveriges läkarförbund och alla typer av personal som arbetar i till exempel Stockholm men även över hela landet. DN har nämligen tagit olika stickprov. Det är uppenbart att det finns en undanträngningseffekt.

Fru talman! Jag har en sista, snabb fråga. Vi kommer att behöva ungefär 580 000 personer som arbetar inom välfärden, specifikt inom äldreomsorgen. Det handlar om undersköterskor, läkare och sjuksköterskor. Om man tittar i backspegeln kan man se att vi ska vara väldigt tacksamma för de personer som kommit till Sverige från andra länder och som är utbildade eller utbildar sig här. Hur ställer sig Sverigedemokraterna till det?

Anf. 106 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Som jag sa tidigare måste ett lagförslag bygga på en riktig grund. Man kan inte bara hänvisa till vad olika yrkesgrupper säger eller till tidningsartiklar.

När det gäller den sista frågan om invandring och personalbrist är det ett önsketänkande, inte minst från Vänsterpartiet, att invandringen skulle avhjälpa vårdens personalbrist. Det är tvärtom på det sättet att de som har utländsk bakgrund har större vårdbehov än den infödda befolkningen. Just det skrev barnläkaren Mats Reimer om i Dagens Samhälle för ett par veckor sedan. Tydligast är det inom tandvården och diabetesvården. Men också inom barnsjukvården har immigrationen lett till ett ökat behov.

Önsketänkandet, att det skulle hjälpa, stämmer alltså inte.

Anf. 107 TREDJE VICE TALMANNEN:

Alla ledamöter ska som sagt alltid tala via talmannen. Det uppskattas när det sker.

Anf. 108 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Vi har en fantastisk sjukvård i Sverige, och den vill jag värna. Det närmaste året kommer det att handla om kriget om välfärden och om vem som ska styra den. Är det marknaden eller politiker?

De privata sjukförsäkringarna har äntligen kommit upp som en stor medial fråga, vilket vi tycker är bra. Det är uppenbart precis på det sätt som vi har varnat för, nämligen att det finns ett kösystem och en undanträngningseffekt som gör att de som har privata sjukförsäkringar går före hos de privata vårdgivare som också tar emot alla andra från exempelvis hela Västra Götaland, Göteborg eller Stockholm. Det är dessa privata vårdgivare vi talar om.

Det är ett jätteproblem om nästan 700 000 har en privat sjukförsäkring och får gå före hos de privata vårdgivarna. Dessa ska ju se till att sjukast går först.

Vänsterpartiet vill ha en haverikommission om detta för att se om hälso- och sjukvårdslagen rundas på grund av de privata sjukförsäkringarna. I så fall är det ett lagbrott. Vi vill veta hur mycket det kostar den regionalt drivna vården på grund av de privata vårdgivarna som har avtal med regionerna. Vi vill också ha ett krav på att privata vårdgivare som har ersättning från regionerna inte ska få ha försäkringspatienter. Det funkar inte. I så fall måste vi ha en enorm kontrollapparat.

Fru talman! Vi lever i ett land där politiker säljer ut välfärden. Moderaterna vill enligt deras huvudpolitiker i Stockholm avskaffa sig själva. Marknaden ska ta över. Privata cancerkliniker öppnar för dem med tjock plånbok. Vi lever i ett land där Moderaterna också verkar vilja öppna dörren för de privata sjukförsäkringarna. Gissa vilka som i ett sådant system lättast får vård och som överlever sin cancer!

Vi lever i ett land där Kristdemokraterna, som vill profilera sig som vårdpartiet, säger nej till fri mammografi och som säger nej till reformer som skulle gynnat dem med tunn plånbok och kort utbildning. De är med och styr regioner som skär ned enormt, till exempel Stockholm och Västra Götaland.

Vi lever i ett land där allas lika värde inte är Sverigedemokraternas direkta fokus. Som jag sa tidigare i debatten är Sverigedemokraterna dessutom bästa vänner med högern och näringslivet. De anser att alla dessa privata initiativ är jättebra. Då är det svårt att säga att man företräder något slags folkhem à la Per Albin Hansson. Sverigedemokraterna slåss inte för dem med tunn plånbok. De slåss alltid för de rika. Det kan man lätt kolla upp.

Fru talman! Vi lever också i ett land där regeringen, Centern och Liberalerna har tagit fram en budget som innebär stora nedskärningar i välfärden och vården. 18 av 21 regioner ska skära ned. 6 av 10 kommuner gör besparingar på äldreomsorgen. Det är besparingar på dem som byggde landet. I stället satsar dessa partier på skattesänkningar.

”Sjukast först” står det i portalparagrafen för hälso- och sjukvården. Stämmer det med de privata sjukförsäkringarna och den ökade privatiseringen?

Vi i Vänsterpartiet är också oroliga över det 73-punktsprogram som har lagts fram tillsammans med Liberalerna och Centern. Där öppnar man ytterligare dörrar för privatisering.

För att stärka välfärden lägger vi in nästan 11 miljarder på hela detta område och på kommunsidan. Vi höjer också de generella statsbidragen till kommuner och regioner som ska gå till äldreomsorg, hälso- och sjukvård, socialtjänst och så vidare. Där lägger vi 20 miljarder mer än regeringen fram till 2022. Det ska också gå till att stärka socialtjänsten, som behöver resurser till det förebyggande arbetet och arbetet mot mäns våld mot kvinnor, som är ett samhällsproblem.

Fru talman! Samtliga partier ser fram emot kömiljarderna som ska lösa allt. Det är precis som i *Kejsarens nya kläder*. Vänstern väljer en annan väg. Vi tar samma väg som vårdförbund, läkarförbund och Kommunal. Det behövs bra löner, bra arbetsförhållanden, delaktighet, forskning och förkortade arbetstider. Då behövs mer resurser. Därför går vi in med 2 miljarder mer än regeringen. Allt som allt blir det 4 miljarder i satsningen på personalen inom detta område. Det är inte fy skam.

Den stora frågan är: Vem ska jobba inom välfärden? Hur får vi fler att jobba inom äldreomsorgen och hälso- och sjukvården? Vi föreslår en långsiktig utbildningsreform, fru talman, för att klara detta. Vi har en satsning på 50 miljarder kronor över tio år. Det räcker till att utbilda 30 000 undersköterskor, lärare, sjuksköterskor och socionomer. Att fler arbetar inom välfärden är ett måste.

Antalet äldre beräknas näst intill att fördubblas fram till 2028. För att se till att alla ni som blir äldre ska få en värdig ålderdom har Vänstern ett särskilt äldrepaket, som innehåller pengar för flera undersköterskor, fortbildning, resurser till äldreboenden, avgiftsfria trygghetslarm och mötesplatser för att motverka den enorma ensamhet som finns inom denna grupp. Dessa äldre var de som byggde det jämlika Sverige. De ska inte få ojämliga villkor på sin ålders höst.

Tänderna är en klassmarkör. Vänstern vill ha ett högkostnadsskydd om 2 000 kronor för tänderna, fru talman. Alla ska kunna le utan att få ångest. Denna reform kostar lika mycket som RUT-bidragen. Var så god och svälj: städning i Djursholm eller ett högkostnadsskydd för tänderna?

De som får psykos, de som är inne i ett skov av depression på grund av att de är bipolära och de unga som har tappat greppet ska få en vård som rustar dem med bra medicinering, samtal och hjälp till självhjälp. Psykisk sjukdom ska jämföras med fysisk sjukdom. Livsfarliga tillstånd som kan leda till självmord ska likställas med akuta fysiska tillstånd med hjälp direkt. Vi måste också ha en första linjens vård som tar tag i dem som behöver samtal och stöd.

Titta på glesbygden i Västernorrland, Västerbotten, Norrbotten, Gotland och i hela Sverige! Vi måste ha en vård som är jämlik, också geografiskt, som utvecklas på olika sätt. Här har vi gått in med ett extra stöd för just de län och regioner som är glest befolkade och som behöver extra stöd för att exempelvis utveckla digitala system.

Som alla redan känner till, fru talman, vill vi erbjuda regelbundna hälsoundersökningar till dem som själva inte söker vård. Vi kan inte se på när skillnaden i hälsa mellan dem som har bra ekonomi och de som har tunn plånbok ökar. Detta sker hela tiden.

Vi bygger välfärden tillsammans för att din mamma ska få en plats på ett äldreboende, för att din dotter ska få assistans så att hon får ett liv och inte bara överlever, för att din bror som har psykiska problem ska få bra hjälp, för att du ska få en förlossning som du tänker tillbaka på med tacksamhet och för att du ska få hjälp med din cancer. För allt detta fordras en välfärd att lita på. Då har vi, fru talman, inte råd med marknadsexperiment, skattesänkningar eller privata sjukförsäkringar. Välfärden äger vi tillsammans. Den ska vi inte sälja ut, privatisera eller bli rånade på.

(Applåder)

Anf. 109 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för ett engagerat anförande om Vänsterpartiets prioriteringar!

Jag tänkte ställa en fråga utifrån det socialpolitiska området, som du delvis berörde. Det gäller ett förslag som ni dock inte i nuläget har med ert budgetförslag. Det handlar om Bostad först. Det är en metod som vi vet har evidens och fungerar. Till skillnad från den metod man använder i dag

ger den här metoden hjälp. Den är till och med lönsam, om man får kalla det så, då den kostar mindre.

Även om ni inte har med det som en budgetpost undrar jag om ni skulle finna ett intresse av att Bostad först ska finnas i hela landet. Är det något som Vänsterpartiet tycker är viktigt?

Det är mycket betydelsefullt för människor att få sin egen bostad – att det är jag själv som får låsa dörren på insidan och får ett hem. Även om jag skulle få problem med min beroendesjukdom eller min psykiska ohälsa blir jag inte ställd på bar backe, utan jag får ha mitt hem och får fortsatt vård och behandling för det jag har.

Detta är alltså en väldigt angelägen socialpolitisk fråga som kanske inte förekommer så ofta i debatten. Jag vill ändå fråga Vänsterpartiet och Karin Rågsjö: Skulle det finnas intresse för er att framöver ge pengar men framför allt att se till att Bostad först finns i hela landet?

Anf. 110 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Acko Ankarberg Johansson för en väldigt bra fråga. Vi talar sällan om socialpolitik här i kammaren. Det skulle vi kanske ha en egen debatt om.

Vi stöder Bostad först. Vänsterpartiet håller på med ett ganska maffigt socialpolitiskt program, som snart är klart. Där kommer vi att promota detta. Det är en fråga som är superviktig för hela landet. Det är viktigt att kommunerna börjar jobba utifrån detta.

Att man fortfarande är beroende av alkohol eller narkotika ska inte vara ett hinder; man ska ha någonstans att leva, en dörr att stänga och ett liv att bygga upp. Om man är hemlös och beroende är man lost, helt och hållet. Vi måste ha bättre insatser för personer som är beroende. Det visar alla siffror och alla utredningar. Bostad först är absolut en fråga som vi stöder.

Anf. 111 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Karin Rågsjö gav mig en tidig julklapp. Om vi blir fler partier som är överens om detta kommer det att innebära en stor förändring för väldigt många människor. Detta är en grupp som nästan aldrig har möjlighet att gå med demonstrationsplakat eller ens få ihop en Facebookgrupp, eftersom de lever så utsatt och har så svåra omständigheter. Skulle vi kunna se till att bli fler partier och få till en majoritet för det skulle det vara en riktigt bra sak för Sverige. Tack för den julklappen, Karin Rågsjö!

Anf. 112 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Så underbart att kunna ge julklappar så här tidigt!

I vissa frågor har socialutskottet varit väldigt enigt. Det är exempelvis delar av beroendevården som vi måste kämpa vidare med. När det gäller hemlöshet är det en skam att vi har de siffror vi har. Det finns 33 000 hemlösa i hela Sverige. Det är en superfråga som jag tycker att vi borde lyfta fram på ett mycket bättre sätt.

Anf. 113 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för hennes anförande. De är alltid lika engagerade.

Prot. 2019/20:54
18 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Vänsterpartiet svingar som vanligt mot de privata vårdgivarna och de privata vårdföretagen och ser dem som det absolut största hotet mot svensk välfärd. Där går verkligen en vattendelare i svensk politik. Centerpartiet ser att de privata vårdföretagarna med de innovationer och den kreativitet som finns där faktiskt är någonting som vi kan använda. Vi kan utveckla välfärden tillsammans i stället.

Karin Rågsjö och Vänsterpartiet säger också i stort sett alltid att de står på personalens sida. Men vilka signaler tycker du att du sänder till den personal som har valt att arbeta hos en privat arbetsgivare eller en privat vårdgivare? Hur tror du att de tar emot dina och Vänsterpartiets signaler när ni i ständiga attacker hotar med att de i stort sett ska försvinna från arbetsmarknaden?

Anf. 114 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Sofia Nilsson! Det är själva systemet vi är emot, inte dem som arbetar i systemet. Det handlar om vinsterna i välfärden.

Fru talman! Jag går själv på en vårdcentral som ägs av läkare som ett kooperativ. Det är inget konstigt.

Vi måste fortfarande prata om vinster i välfärden. Det handlar om så många miljarder som åker iväg hit och dit och som inte hamnar inom välfärden, inte bygger upp välfärden. Det finns fantastiska privata aktörer. Men saken är den att vi inte kan ha ett system som dränerar ekonomin på det sätt som systemet med vinster i välfärden fortfarande gör.

Jag tycker att det är fantastiskt med dagens möjligheter att bygga upp vård. Det gäller exempelvis digitalisering och så vidare. Men när den ligger utanför systemet och inte i infrastrukturen för hälso- och sjukvård blir det inte bra för alla.

Vinster i välfärden är fortfarande ett superaktuellt problem. Det kan vi se nu med den otroliga debatt vi kommer att få om de privata vårdförsäkringarna. Om 700 000 personer har en privat vårdförsäkring och går till den privata vårdcentralen, som även får medel från regionen för att ta hand om alla patienter, blir det undanträngningseffekter. Det är självklart att det är så.

Fru talman! Sedan är det också så att vi måste rusta välfärden ekonomiskt. Nu har ni en överenskommelse med regeringen. Vi tycker inte att den överenskommelsen är till fyllest när det gäller satsningar på välfärden. Den får inte välfärden att blomstra i regionerna. Om 18 av 21 regioner anser att de har kraftiga ekonomiska problem står vi på ganska gungig mark.

Anf. 115 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för svaret. Men jag vill tillbaka till personalperspektivet en gång till. Karin Rågsjö och Vänsterpartiet uttrycker att de står på personalens sida. En problematik som vi ser kring både undersköterskor och sjuksköterskor är att vi har en brist på just den kompetensen i välfärden. Ett sätt att stärka välfärden är att se till att fler kommer att vilja arbeta i välfärden. Hur tror du att det blir med det när man vill begränsa och försvåra för de privata alternativen, som faktiskt utgör ytterligare arbetsgivare för personalen att vända sig till och söka jobb hos? Om fler kan välja om de vill jobba hos en offentlig eller en privat vård-

givare är det en möjlighet att höja attraktiviteten i yrkena. Hur ser du att den utvecklingen kan bidra till att fler vill söka sig till vårddyrkena?

Prot. 2019/20:54
18 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

Anf. 116 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vi har väldigt mycket kontakter med olika fackföreningar och med folk ute på golvet. Det är aldrig någon som på något sätt har ifrågasatt Vänsterpartiets engagemang för vårdpersonalen.

Vi har olika förslag, exempelvis 4 miljarder per år till just vårdpersonalen. Det tycker vi är en viktig fråga. Det är personalen som gör jobbet, inte sant?

En stor fråga är också vem som ska jobba inom välfärden. Vi har tagit fram ett superpaket med 50 miljarder över tio år som räcker till att utbilda 30 000 undersköterskor, sjuksköterskor och socionomer som ska stärka välfärden. Jag tycker att Vänsterpartiet är ett av de partier som hela tiden promotar personalens situation, fru talman.

Vi ser folk demonstrera på gatorna på grund av förhållandena i regionen. Det är vårdarbetare, Kommunal, läkare, undersköterskor och sjuksköterskor. Då måste man också fundera på om det inte behövs lite mer pengar.

Anf. 117 TREDJE VICE TALMANNEN:

Talman uppskattar verkligen när ledamöterna talar via talman. Så gör vi alla.

Anf. 118 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Vi uppskattar att fru talman håller ordning på oss.

Även jag vill säga till dem som tycker att det är härligt att det inte går att ta miste på att Karin Rågsjö brinner för de frågor vi arbetar med. Det är ett härligt utskott att arbeta i. Jag upplever att vi i väldigt stor utsträckning brinner för de här viktiga frågorna.

Det som däremot gör mig lika nedslagen som alltid är den oerhörda viljan att alltid titta på de moderatstyrda regionerna. Jag vill påpeka att de regioner i Sverige som har kortast väntetider är Stockholm och Halland, det vill säga de två regioner där moderater med allianspartier har styrt absolut längst tid. Man klarar den nationella vårdgarantin i 93 procent av fallen. Rikssnittet är 81. Det beror bland annat på att man i Region Stockholm har en skarp regional vårdgarantigräns, 30 dagar, vilket driver utvecklingen mot kortare väntetider. Men det har troligtvis också att göra med att man har fler fristående vårdaktörer, vilket leder till att sjuka i större utsträckning kommer in i vården och får både diagnos och behandling tidigare. Även vänteläget för operation och behandling är i toppskiktet i en nationell jämförelse – 88 procent jämfört med 73. Där är vårdgarantigränsen 90 dagar, som Karin Rågsjö väl vet.

Jag vill verkligen peka på att det ser olika ut i landet, men när det gäller vårdtider och väntetider ser det i något större utsträckning positivt ut i de moderatstyrda regionerna. På vilket sätt tror Karin Rågsjö att vi ska klara de här enormt långa väntetiderna om vi tar bort privata vårdaktörer?

Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Camilla Waltersson Grönvall! Jag ska försöka svara på dessa frågor.

När det gäller Stockholm kan det kanske se väldigt fint ut när man surfar runt med sina kompisar. Men det är ungefär 1 300 personer som varslats på akutsjukhusen. Det är en backlash på 1,2–1,3 miljarder – nej, sist jag tittade tror jag faktiskt att man låg 2 miljarder back i den här regionen. Då har väl någonting gått snett?

När det handlar om vårdvalen i Stockholm har det gått helt över styr. Det säger många läkare. Det säger professionen. Det ser inte så hoppсан ut i Stockholmsregionen. Nu låter jag som att jag bara satt här och tittade ut, men jag åker också runt mycket i landet. Halland är däremot en region som verkar funka bra, tycker jag. Det ska jag titta extra på någon gång.

Fru talman! Vi är inte emot de privata initiativen. Vi ska inte lägga ned dem. Det är inte Östtyskland som kommer trampande. Vi vill gärna ha privata initiativ. Det är helt okej. Men de ska inte casha in vinsterna från skattebetalarna på det sätt som man gör.

Då talar vi om de stora företagen, Aleris, Attendo och hela det gänget som är aktiebolag. Vad ska ett aktiebolag göra? Man behöver inte ha gått Handelshögskolan för att förstå det. Det ska ta hem vinsten. Vad händer då med patienten? Vad gör man för att få in fler patienter?

Det är jättebra med de privata initiativen. Vi kan titta ut över Sverige och se de privata sjukförsäkringarna, som också har gått över styr. Hade vi 50 000 sådana försäkringar skulle inte ens Vänsterpartiet kanske bry sig. Men om nästan 700 000 har det är vi illa ute.

Anf. 120 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack, Karin, för ett fortsatt engagerat anförande. Det var en lite julklapp med att det ändå finns en uppluckring och öppning för privata vårdgivare.

Jag får återigen konstatera att mångfalden och valfriheten är i centrum för oss. Det behöver jag knappast göra. Det jag tycker är tråkigt när jag lyssnar till Karin Rågsjö är att hon inte ser vad det betyder för patienterna. Inte sällan är det också innovationsbenäget hos våra privata vårdgivare, något som hela vården gynnas av.

Vad är då skälet till privata vårdförsäkringar, som är Karin Rågsjös nya älsklingsämne? Jo, det är att den offentliga skattefinansierade vården inte klarar av att leverera. Då skaffar fackförbund och Löf – Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag – privata vårdförsäkringar.

Vi behöver komma åt det som är huvudproblemet. Det är inte privata vårdförsäkringar som människor skaffar sig, utan det är vårddköerna. Vad gör vi, Karin Rågsjö?

Anf. 121 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! De privata sjukförsäkringarna är väldigt speciella. Den person som ringer upp och till exempel har eller har haft cancer får inga vårdförsäkringar. Är du 70 år får du betala väldigt mycket. Det är för friska människor.

Så här tycker jag att vi ska göra. Jag tycker att vi ska rusta den regionala vården maximalt, den vård vi har. Den vård vi äger tillsammans ska vi rusta så att den fungerar. Sedan måste man ta sig en titt på de privata försäkringarna. Det kommer att vara ett haveri.

Man måste också ha en tilltro till den regionala vården. I Stockholmsregionen har man en politiker som säger: Jag ska avskaffa mig själv och låta marknaden ta över. Då fattar man. Hela den regionala vården rustas ned till knäna, eller snarare till fotknölna, fru talman. Då står vi där till sist. Ni kommer då att säga, och det säger Moderaterna nästan redan: Då kan det nog bli privata sjukförsäkringar över hela linjen.

God jul, alla!

(Applåder)

Anf. 122 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Socialtjänsten och dess medarbetare har ett synnerligen viktigt uppdrag. Det finns all anledning att lyfta fram deras arbete. Det ger förutsättningar för trygghet och jämlika villkor. Socialtjänsten bygger sitt arbete på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. Eftersom varje människa är unik och socialtjänsten i sig är personcentrerad krävs erfarenhet och tid för att på bästa sätt lyssna in vad varje person behöver och vilket stöd man kan ge för att stötta personen. Komplexiteten i socialtjänstens arbete ökar dessutom i takt med samhällsförändringarna. Jag är stolt och glad över det arbete som socialtjänsten gör varje dag året om i alla kommuner.

Fru talman! Kristdemokraterna har lämnat ett eget budgetalternativ, men det vann inte kammarens bifall. Därför har vi ett särskilt yttrande i betänkandet, och vi deltar inte i beslutet om själva anslaget.

I Kristdemokraternas budgetalternativ föreslår vi en större satsning på socialtjänsten, bland annat 350 miljoner kronor till kommunerna för att stärka socialsekreterarnas kompetens. Vi föreslår också 200 miljoner kronor för att förbättra förutsättningarna för familjehem, stödboende och gode män. Vidare föreslår vi 250 miljoner kronor i syfte att införa metoden Bostad först i alla kommuner.

Bostad först är den metod som har ett vetenskapligt stöd, och den fungerar. Helsingborgs kommun utvecklade metoden redan 2009. Socialtjänstens medarbetare konstaterade då att den traditionella trappstegsmodellen – först ska du vara nykter och sköta dig, sedan får du bostad – inte fungerade. Socialtjänsten utvecklade i stället Bostad först. Den finns på fler håll i landet, och den är framgångsrik. Bostad först är precis som det låter. Bostaden först, sedan blir det lättare att ta de andra stegen.

Fru talman! Att kunna ha sin egen bostad är viktigt. I dag finns personer som under lång tid fått stöd via personlig assistans och kunnat bo i egen bostad men som nu tvingas till bostadslösningar som de inte önskar. Gruppboenden av olika slag återstår när assistansen försämras. Det finns många skäl till att vi kristdemokrater envetet driver att LSS måste återgå till det lagen var tänkt för. Det handlar om att kunna leva sitt liv som andra, även om jag har funktionsnedsättningar som gör att jag behöver särskilt stöd i vissa situationer.

LSS är en lag som har medfört en revolution. Människor har fått möjlighet att forma sitt eget liv. Den rätten får inte dras tillbaka. Vi strider för allas rätt att forma sitt eget liv. I vårt budgetalternativ finns därför medel för att dels säkerställa en uppräknings av det så kallade schablonbeloppet så att det klarar även de avtalade löneökningarna, dels finns där pengar så att grundläggande behov i sin helhet berättigar till assistans.

Fru talman! Äldreomsorgen är en stor del av den offentliga verksamheten, och en viktig del. Vi kristdemokrater föreslår därför 2 miljarder mer till kommunerna i syfte att öka personalkontinuiteten inom äldreomsorgen. Ständigt olika personer som kommer för att ge hjälp i hemmet är varken bra för den som ska ta emot hjälpen eller för medarbetarna som ger hjälpen. Personalen måste ha tid att bygga relationer, för det krävs kontinuitet. Nöjda medarbetare ger nöjda äldre. Kommunerna får själva bestämma hur de använder de 2 miljarderna, men det ska leda till en god kontinuitet. Vi tror att bättre arbetsvillkor för medarbetarna är en av nycklarna till en ännu bättre äldreomsorg.

Den kommunala vården, framför allt inom äldreomsorgen, står för ca 25–30 procent av den totala hälso- och sjukvården. Det är alltså en betydande del. Den kommunala hälso- och sjukvården, den mobila vården och primärvården är basen som gör att vi får en god nära vård. Det gäller både för åsrika personer och för dem som ännu inte hunnit så långt. Vi kristdemokrater tror att denna del behöver byggas ut. Det kommer att se olika ut beroende på geografi och andra förutsättningar. Men vi behöver lägga fast den gemensamma nationella ambitionen att bygga ut den goda nära vården långsiktigt och se till att den tillförs resurser så att den verkligen kan genomföras.

Det kan inte vara så att uppdrag läggs till i avtal eller på andra sätt till verksamheterna utan att resurser tillförs eller att andra arbetsuppgifter plockas bort. Vi har nu gjort det alldeles för länge. Vi ger nya uppgifter utan pengar. Det påverkar medarbetarna och kvaliteten.

Regioner och kommuner behöver därför få nya medel för att klara denna omställning. De nya medlen ska ut i verksamheterna, och in i enheterna. Det är 3 miljarder i denna budget för utbyggnad av den goda nära vården. De pengarna ska in i verksamheterna.

Kristdemokraternas budgetalternativ innebär 7 miljarder mer än regeringens budget till hälso- och sjukvården, LSS och socialtjänsten. Det är pengar som behövs för att klara välfärdsloftet. Vi har prioriterat välfärden; därför har vi 7 miljarder mer än regeringen i vårt alternativ.

Jag vill gärna avsluta mitt tal i budgetdebatten med att tacka alla kollegor i socialutskottet för en spännande höst. Det är alltid roligt att gå till utskottet. Tack också till alla medarbetare på utskottskansliet som stöder oss i arbetet och på ett serviceinriktat och kunnigt sätt ser till att vi har goda förutsättningar. Tack för det, och en god jul, allihop!
(Applåder)

Anf. 123 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! I Kristdemokraternas budget återkommer ständigt orden kömiljarder och prestationsåtgärder. Det hela syftar ju på att personalen ska springa lite fortare, och i dag vet vi att vårdpersonalen redan går på knäna. Fru talman! Vilka stora satsningar vill KD egentligen göra på per-

sonalen förutom just kömiljarden, som jag anser inte är riktad till personalen utan endast får den att springa fortare?

När det gäller fria mediciner som KD är emot gynnades barn från familjer med sämre ekonomi och kort utbildning. Reformen var för dem. Socialstyrelsens utvärdering har visat att den har funkade bra. Fru talman! Har KD problem med den typen av reformer?

En annan reform som KD är emot, fru talman, är fri mammografi. Ungefär hälften av alla fall av bröstcancer upptäcks vid screening med mammografi. Cancerfonden och Bröstcancerföreningen förespråkar avgiftsfri mammografi. Kvinnor med kort utbildning, svag ekonomi eller av utländsk härkomst utgör majoriteten av alla de drygt 150 000 personer som aldrig dök upp på mammografiundersökningarna.

Fru talman! Det går att kombinera fri mammografi med åtgärder för kvinnor med exempelvis täta bröst, som är en riskgrupp för cancer. Varför är KD, fru talman, emot fri mammografi?

Anf. 124 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågorna.

Vi är inte alls emot fri mammografi. Vi är för mammografi och att screeningen når alla. Men vi har sett att det egentligen bara är Stockholm som under lång tid har haft kostnadsfri mammografi, och den har då kombinerats med insatser, det vill säga att nå ut till riskgrupper och att bredda informationen. Det är där vi har sett ett gott resultat.

De flesta andra regioner berättar att det snarare är så att patienter uteblir från besöket därför att de inte behöver betala något. Då har vi inte nått syftet med allt. Därför har vi valt att lägga pengarna för mammografi och mediciner för barn i det generella stödet till regioner och kommuner, så får de välja om de vill använda pengarna till en kostnadsfri möjlighet eller till särskilda insatser. Där tycker vi att det är bättre att regionerna själva avgör. De får bedöma hur det ser ut i deras region och vilken modell de ska använda för att på bästa sätt nå människor.

Sedan var det frågan om köer och personal. Om det läggs 2,9 miljarder till kömiljarden – den är numera flera miljarder – innebär det att regionerna får mer pengar för att anställa personal. Problemet är när de inte kan göra så, när de inte får besked i tid hur mycket pengar de har eller om pengarna är uthålliga. Därför är överenskommelserna som tecknas mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner väsentliga. Hur får man använda de pengar som ges?

Vi kristdemokrater vill ha system där vi kan säga att dessa ska gå till exempelvis primärvården, och vi vill se primärvården byggas ut. Då får man del av pengarna. Men hur och på vilket sätt man gör det kan vi inte styra från staten. Staten är dålig på att styra den sortens saker. Det måste avgöras regionalt. Det är därför vi talar om prestation, att det syns att primärvården byggs ut – men man avgör precis själv hur det görs.

Att bygga ut primärvården med 3 miljarder, som kommer nästa år, måste innebära fler medarbetare. Om det inte blir fler distriktssköterskor eller fler distriktsläkare blir det fel.

Anf. 125 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Pratar man med professionen, Läkarförbundet, Vårdförbundet och Kommunal, är de inte överförtjusta i dessa kömiljarder. Det

Prot. 2019/20:54
18 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg*

blir mycket prestation som ska mätas – pinnar, helt enkelt. Det systemet är destruktivt. Vi är fortfarande emot det, och vi har valt att lägga de pengarna direkt till vårdpersonalen.

Bröstcancer är en sjukdom som fler överlever i dag. Det ska finnas fri bröstcancerscreening. Det är en självklarhet. Alla typer av undersökningar visar att det är bra att promota screening. Men det måste också finnas andra typer av insatser. Det kan vara uppsökande verksamhet, hemsida på flera språk och så vidare. Det är så viktigt att kvinnor går till sina undersökningar så att det går att agera i tid.

Det är också viktigt att utveckla en annan typ av undersökningar för till exempel kvinnor med täta bröst. Det är oerhört viktigt.

Anf. 126 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för dina frågor! De är angelägna.

Vi tror att modellen för flera av dessa grupper handlar om att regionerna själva får avgöra hur de använder pengarna.

När vi vill satsa på primärvården eller andra områden handlar det om en peng och om vad som kan hända. Men hur pengarna används måste man få bestämma själv. Vi tror att det är bättre att man avgör det långt ute i enheterna.

Jag kommer att bli mycket besviken om de kommande primärvårdspengarna försvinner bort i projekt. Då blir det inte fler anställda. Jag vill att pengarna ska nå ut till enheterna, att vårdvalspengen fylls på, så att de kan anställa fler distriktssköterskor. Först då får vi en förbättrad primärvård.

Hur man använder pengarna riksdagen anslår är väsentligt. De kan slarvas bort på projekt eller på konstiga detaljuppföljningar som inte leder till mer personal. Där är jag helt enig med Karin Rågsjö.

Anf. 127 KRISTINA NILSSON (S):

Fru talman! Den svenska skattefinansierade välfärden är en enorm trygghet för alla som bor i Sverige. Att veta att jag får hjälp när jag blir sjuk oavsett storleken på min plånbok eller eventuella försäkringar är verkligen värt att värna. Vi har faktiskt i Sverige en vård av högsta internationella klass, och vi har utmärkta vårdresultat. Sverige är faktiskt fortfarande ett av de allra bästa länderna i världen att bli gammal och sjuk i.

Vi har också höga resultat i mätningar av patienternas upplevelser av vården. Det är en position som vi ska slå vakt om. Men självklart finns också en hel del utmaningar som behöver mötas för att vi fortsättningsvis ska vara i toppklass.

Jag upplever, precis som Camilla Waltersson Grönvall, att det finns en stor samsyn mellan i stort sett alla partier i utskottet om att den svenska välfärdsmodellen där du betalar efter förmåga och får efter behov har ett starkt stöd. Vi vill alla sätta vårdtagaren i centrum.

Med stolthet berättar både vi politiker och andra av våra medborgare om vårt sätt att finansiera en rättvis sjukvård för alla när vi reser till andra länder. Andra länder imponeras ofta av Sveriges modell och att alla tar del av vården. Vi socialdemokrater har under lång tid byggt upp denna modell, och vi kommer alltid att fortsätta att värna den.

Det senaste decenniet tycker jag dock att man har märkt en successiv förändring när många av medborgarna säger sig inte riktigt känna lika stort förtroende för sjukvården, även om de flesta som faktiskt får vård är nöjda.

Vårdpersonalen signalerar allt oftare att de inte räcker till. De är för få, och de upplever samvetsstress i form av att de inte kan göra tillräckligt. Som patient upplever man ibland att vården inte riktigt hänger ihop och att den ena enheten inte riktigt vet vad den andra enheten gör. Det är svårt att få träffa samma läkare och samma vårdteam kontinuerligt. Fler och fler säger till mig att de inte tror på att vården är rättvis och ges efter behov, så som det var tidigare.

Detta är allvarliga signaler. Att nästan 700 000 invånare skaffar sig en privat sjukvårdsförsäkring är ett kvitto på att man kanske inte känner riktigt förtroende för att den allmänna vården ska räcka till när man behöver. Den kraftigt ökade användningen av nätläkartjänster är också ett tecken på att vården kanske inte fungerar helt optimalt. Det självklara borde vara att vända sig till sin egen vårdcentral och känna en större trygghet där. Jag tycker att vi har mycket att lära av nätläkarna. Om digital vård är både kostnadseffektivare och bättre vid vissa diagnoser borde allt fler som själva vill kunna mötas av digitala tjänster.

Primärvården ska i de flesta fall vara den vård som patienten möter först och ska sedan vara spindeln i nätet i sjukvårdssystemet. För att det ska vara möjligt måste primärvården stärkas och utvecklas. Jag ser fram emot att få genomföra en primärvårdsreform, som jag faktiskt upplever att alla i utskottet tycker behövs.

Den fragmentisering som vårdval i specialistvården och LOV inneburit i till exempel Stockholm har gjort ett redan komplicerat system än mer svåröverskådligt för patienterna. De mest multisjuka äldre kanske inte alltid har kapacitet att lotsa sig själva genom det systemet för att få bästa möjliga vård. Att det nu dessutom visat sig finnas tendenser att personer med sjukvårdsförsäkring går före gör inte det hela lättare.

Vi får heller inte glömma att en allt större del av hälso- och sjukvården utförs av kommunerna. I min hemregion närmar vi oss 30 procent. Här vårdas många av de mest multisjuka äldre, så det är oerhört angeläget att kommunens sjukvård fungerar väl och i samverkan med regionen.

Fru talman! Karin Rågsjö brukar säga att vi inte har en vårdkris utan en personalkris. Hon sa det inte i år, men jag håller faktiskt med henne om det. Vi har fantastiskt välutbildad personal som varje dag gör sitt bästa för att leverera den sjukvård vi behöver. Regionerna måste fortsätta arbeta med att bli bättre arbetsgivare och skapa bättre arbetsmiljö för medarbetarna. Om detta ska vara möjligt kan jag inte se att de behöver bli färre – snarare tvärtom. Men det behövs resurser för att göra det.

Det är därför vi fortsätter skjuta till pengar till regioner och kommuner. Vi påbörjade dessa tillskott förra mandatperioden och fortsätter nu med ytterligare generella tillskott.

I dag på morgonen presenterade socialministern satsningar på 4,7 miljarder kronor för att stärka svensk hälso- och sjukvård under 2020. Det handlar om en ny, uppdaterad kömiljard, satsningar på cancervården, förbättrad patientsäkerhet samt ökad tillgänglighet till mödrahälsovård och förlossningsvård. Regeringen kommer också att avsätta medel för att införa personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp på nya sjukdomsområden.

Fru talman! Som jag sa sätter vi socialdemokrater alltid välfärden främst. Därför är jag glad över att vi, efter en långdragen process, fick ett januariavtal som ger oss möjlighet att fortsätta det arbete vi påbörjade förra mandatperioden.

I dag skjuter vi till resurser, och de är säkerligen både välkomna och behövda. Men det är inget att sticka under stol med att de inte kommer att räcka till.

Jag vill uttrycka mitt tack till våra samarbetspartier, Centern och Liberalerna, som på ett konstruktivt sätt tagit sig an ett nytt sätt att arbeta i riksdagen som inte är alldeles enkelt alla dagar. Jag ser fram emot fortsatt gott samarbete både med er och med resten av utskottet.

(Applåder)

Anf. 128 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi debatterade förstås budgeten också förra året, och då frågade Kristina Nilsson mig om kömiljarden. Vid den tidpunkten var Kristina Nilsson ganska besvärad över kömiljarden och röstade mot den.

Jag ska såklart inte fråga om Kristina Nilsson numera tycker att kömiljarden är väldigt bra. Jag förstår att den är en del av 73-punktsprogrammet, och så måste det vara. Men en viktig del i M- och KD-budgeten var att kömiljarden skulle uppdateras och revideras så att ett större vårdförlopp finns med, inte bara första besöket.

Jag kunde konstatera efter dagens presskonferens att kömiljarden inte är uppdaterad i det avseendet att en större del av vårdförloppet finns med, så jag vill fråga Kristina Nilsson när den reviderade och uppdaterade kömiljarden kommer att finnas på plats. Det är väsentligt att vi inte bara mäter det första besöket.

Jag tycker att Kristina Nilsson i sitt anförande mycket kunnigt och väl beskrev den kunskapsintensiva hälso- och sjukvården. Men hur ska medarbetarna få en chans att fortbilda sig, följa med och veta om allt som händer om de inte ständigt får ta del av fortbildning?

Jag tror att vi behöver någon form av lagstadgad rätt till fortbildning för all legitimerad personal så att man vet att om man är legitimerad har man alltid rätt till fortbildning av god kvalitet. Jag vill därför fråga Kristina Nilsson om hon också är intresserad av att hitta en form för detta.

Anf. 129 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Acko Ankarberg Johansson, för frågorna!

Kömiljarden i den form den hade tidigare var inte en av mina favorit-reformer; det ska jag inte heller sticka under stol med. Nu har vi påbörjat förändringen av kömiljarden för att möta delar som den inte mötte förut. Till exempel kommer vi att räkna in både nybesök och primärvårdsbesök.

Hela konstruktionen av pengarna har vi också gjort om. Som det var förr fick de som klarade vårdgarantin ta del av kömiljarden, och de som inte klarade den fick inget alls. Nu är den riggad på ett sådant sätt att man mäts mot sig själv, att man förbättrar sig själv i sin egen region. Då kan kömiljarden möjligen hjälpa till att utjämna skillnaderna mellan regionerna i stället för att förstärka dem, som den gjorde förut.

När det gäller medarbetarnas fortbildning är det naturligtvis angeläget att den blir av. Jag tycker också att det är viktigt att vi är tydliga med att det är regionerna som har arbetsgivaransvaret. Det är regionerna som har ansvaret för att se till att den personal de har får den kontinuerliga vidareutbildning den behöver för att fullgöra sitt arbete på bästa sätt.

Är det så att detta inte fungerar tycker jag absolut att vi i utskottet kan diskutera om det behöver förändras på något sätt.

Anf. 130 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Kristina Nilsson, för svaren!

Vad M- och KD-budgeten beslutade om kömiljarden var att den skulle uppdateras och få med en större del av vårdförloppet. Jag har noterat att den lilla delen med återbesök finns med, men jag har också förstått att det är svårt att hitta data om detta. Hur ska vi mäta det hela? Men det är viktigt att ambitionen finns hos regeringspartierna att på ett bättre sätt få med ett vårdförlopp. Det är ju det som är intressant för patienten – inte bara att få komma till vård utan också att få hjälp med allt som ingår. Det var gott att höra.

Nästa år får jag kanske höra att kömiljarden är riktigt bra. Vem vet? Den har ju varit mycket verksam. Det är den som har förkortat köer och gjort att fler människor får vård, och jag är glad att det nu finns en bred samsyn om den.

När det gäller fortbildning är det nödvändigt att vi tar ansvar för den legitimation som vi gett personalen. Vi har bestämt vilka krav som gäller för de viktiga yrkena inom detta område, och då ska personalen ha rätt till fortbildning. Jag tar det som en liten julklapp att smutta på framöver.

Anf. 131 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Att korta köerna kommer att vara prioriterat för regeringen och samarbetspartierna under hela denna mandatperiod, så jag har absolut samma förhoppning och tilltro till att vi år för år kommer att se detta förbättras.

Om kömiljarden behöver utvecklas ytterligare är jag övertygad om att regeringen tillsammans med sina samarbetspartier kommer att lösa den frågan.

När det gäller legitimationsyrkena och vidareutbildning och fortbildning har jag ingen annan åsikt än du, Acko Ankarberg Johansson, så var så god! Du får en liten julklapp av mig.

(ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD): Vad snällt!)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Ja, alla är snälla – även om de använder ”du” ibland.)

Anf. 132 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! För ett par veckor sedan ställde jag en fråga om de långa vårdköerna till statsministern, men som brukligt oftast är vid dessa frågestunder fick jag inget tydligt svar. Därför försöker jag ännu en gång och ställer frågan till Kristina Nilsson.

År 2014, när Socialdemokraterna tog över regeringsansvaret, var det 12 procent som inte fick sin operation eller behandling inom vårdgarantins 90 dagar. Nu, fem år senare, visar novembermätningen att siffran har ökat till 25 procent.

När det gäller väntetider för kvinnor med cancersjukdomar är läget ännu allvarligare. Hela 60 procent av dem som drabbas av bröstcancer får inte tid enligt det standardiserade vårdförloppet. När det gäller livmoderhalscancer är det ännu värre – 85 procent av dessa kvinnor får inte vård i tid.

När man tror att det inte kan bli värre när det gäller väntetider kan man titta på patienter som drabbats av urinblåscancer. Hör och häpna! Av dem är det 91 procent som inte får vård i tid, enligt de senaste siffrorna över väntetider i världen.

Detta är naturligtvis oacceptabelt; det tycker vi säkert bägge. Vi minns ju alla vad statsministern sa 2014. Alla cancerpatienter skulle få sin cancerbehandling inom fyra veckor. Nu, fem år senare, har vi facit i hand. Statsministerns löfte var bara tomma ord.

Min fråga är således: Varför har man inte vidtagit nödvändiga åtgärder för att vända denna utveckling när patienter far så pass illa och i vissa fall till och med dör? Ni har ändå haft fem år på er.

Anf. 133 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Per Ramhorn, som tycker att jag är bättre på att svara på frågor än statsministern – det var trevligt att höra!

Naturligtvis är det inte okej att vi har de vårdköer vi har. Men jag vill ändå passa på att säga att man faktiskt när det gäller till exempel specialistbesök når upp till vårdgarantin i 83 procent av fallen. När det gäller operation i tid är siffran 76 procent. När det gäller primärvården är siffran 77 procent, och när det gäller att få en tid på telefon är den 87 procent.

Detta är naturligtvis inte tillräckligt bra. Vi kan aldrig vara nöjda så länge dessa siffror inte är 100 procent; det är helt självklart. Det är också därför regeringen och samarbetspartierna har sagt att det är en väldigt högt prioriterad fråga att se till att få ordning på vårdköerna. Jag håller absolut med om att detta inte är acceptabelt.

Per Ramhorn kunde höra mig säga i mitt anförande att Karin Rågsjö brukar säga att det egentligen inte är en vårdkris utan en kompetenskris. Jag skulle vilja hävda att en del av denna problematik handlar om att man inte har tillgång till personal – och till rätt personal. Detta gör att man inte kan ta emot patienterna i tid.

Det är alltså oerhört viktigt att vi ser till att regionerna får möjlighet att anställa den personal de behöver. Men det måste också finnas människor att anställa. I min egen region Västernorrland har man rekryteringsproblem på många platser. Då blir det svårt att uppfylla detta.

Anf. 134 PER RAMHORN (SD) replik:

Fru talman! Det stämmer att måluppfyllelsen under hösten har blivit lite bättre. Detta gick SKR ut med för ett tag sedan. Men när det gäller nybesök inom specialistvården har det blivit sämre.

Jag har en fråga till Kristina Nilsson. Anser Kristina Nilsson att regeringen under dessa fem år har varit lyckosam när det gäller att korta väntetiderna? Kristina Nilsson sa att det prioriteras. Men jag varit här i nio år och har hört detta år efter år. Den vändning vi alla skulle vilja se har inte kommit.

Till slut undrar jag också vad Kristina Nilsson skulle säga till de 80 000 patienter som i dag står i kö till specialistvården.

Anf. 135 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! För att börja med den sista frågan: Till de patienterna skulle jag vilja säga att vi naturligtvis ska göra allt vi kan för att få denna utveckling till stånd så snart som möjligt. Vi tycker inte att det är acceptabelt med dessa väntetider, men vi måste också förstå att detta hänger ihop med den personalkris jag talade om.

Sedan kan man konstatera att vi under 9 av 13 år har haft borgerliga budgetar. Jag tycker att Per Ramhorn skulle kunna fundera över om detta möjligtvis kan ha påverkat det här resultatet.

Slutligen vill jag säga att Sverigedemokraterna framställer sig som ett parti för vanligt folk. De gör poänger av att i sina budgetförslag föreslå mer pengar till kommuner och regioner. Man vill stärka vård och omsorg och ge mer pengar till pensionärer. Men i slutändan röstar ni alltid på Moderaternas budget, där era satsningar inte finns med.

(Applåder)

Anf. 136 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag är ganska orolig för regionernas ekonomiska utveckling. Det är ändå 18 regioner som beräknas gå med underskott, och bland kommunerna kommer 6 av 10 att skära ned på äldreomsorgen. Det är en äldreomsorg som inte är så hoppсан, så att säga, ens före nedskärningen. I stället för en expansiv politik inom hälso- och sjukvården, fru talman, med inriktning mot exempelvis nödvändiga personalsatsningar, digitalisering, öppning av stängda vårdplatser, en mer robust beroendevård etcetera, blir det en omvänd situation i regionerna.

Att sänka skatten är för oss underordnat. Det måste vara en välfärd som håller ihop som man satsar på.

Det talas nu mycket, fru talman, om omställning inom vården – från sjukhusvård till primärvård, nära vård. Detta är vi alla överens om; det är jättebra. Men här blir det nog lite fel i processen. Primärvården och närakuterna är på sina håll inte riktigt rustade att ta emot alla äldre och multisjuka som köar på akuterna. Nu har man dessutom en nedskärning att förhålla sig till.

Den personal som hälso- och sjukvården så väl behöver kommer man inte, tror jag, fru talman, att ha råd att anställa med den krympande ekonomin. Många inom professionen talar i dag om att patientsäkerheten är hotad.

Fru talman! Tror Kristina Nilsson att omställningen kommer att fungera i en situation med krympande ekonomi för vården?

Anf. 137 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågorna! Det var många på en gång. Jag börjar med att kommentera detta med skattesänkningar. Jag för-

modar att Karin Rågsjö tänker på avskaffandet av värnskatten. Det är inget som vi socialdemokrater skulle ha gått fram med om vi hade haft egen majoritet och 50 procent i denna kammare. Nu har vi inte det utan får göra uppgörelser med andra partier.

Det kan som socialdemokrat kännas surt att göra detta, men jag tycker också att det är lite intressant. I 20 år har jag hört att värnskatten är skadlig för Sverige och att vi får mer intäkter till staten om den tas bort. Nu får vi prova den hypotesen. Stämmer detta får jag be om ursäkt för att jag i 20 år har haft fel. Stämmer det inte får vi väl ta upp en ny diskussion.

När det gäller omställningen av primärvården och sjukvården i stort så jag precis i mitt anförande att jag inte tror att detta resurstillskott på något vis är tillräckligt. Jag delar Karin Rågsjös oro och tror också att vi kommer att behöva än mer resurser med tanke på den demografiska utvecklingen och på att vi, vilket är bra, lever längre och har fler friska år men också behov som ökar de sista åren. Där delar jag Karin Rågsjös oro.

Vi socialdemokrater kommer dock att fortsätta att prioritera välfärden under hela återstoden av mandatperioden.

Anf. 138 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Socialdemokraterna kan påverka sina nya kompisar Centern och Liberalerna till att bli mer frikostiga och släppa skattesänkningarna. Vem vet?

Det oerhört konstiga med uppsägningarna och varslen just nu är, fru talman, att de kommer samtidigt som rekryteringsbehovet inom offentliga sektorn är enormt. Räknar man på pensionsavgångarna behöver, tror jag att jag har läst, 580 000 nyrekryteras inom välfärden till 2026. Antalet äldre kommer att näst intill fördubblas fram till 2028. De äldres behov kommer, tror jag, att vara svåra att möta med nedskärningar.

Dessutom har vi i dag, fru talman, väldigt effektiva mediciner och behandlingar mot cancer. Regionerna har redan flaggat för att det är svårt att hålla måttet när det gäller att betala för dessa.

Fru talman! Hur ska vi kunna möta ökade behov med nedskärningar?

Anf. 139 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Det är väl självklart att man inte kan möta ökade behov med uppsägningar och varsel. Det var ju därför jag i mitt anförande framförde att vi skjuter till stora resurser, men detta kommer inte att vara tillräckligt. Det kommer att behövas mer, och det kommer vi socialdemokrater alltid att prioritera.

Anf. 140 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Sedan den rödgröna regeringen tillträdde har sjukvårdsköerna som bekant mer än fördubblats. Köerna till barn- och ungdomspsykiatri har mer än tredubblats, och cancerköerna ökar nu oroväckande.

Samtidigt gapar propositionslistan oroväckande tom. Det är ju genom en regerings propositioner vi ser vad man vill göra och vilken handlingskraft man har. Jag är säker på att det, med de bekymmer vi ser framför oss, är lika genant för socialdemokratiska och miljöpartistiska riksdagsledamöter som det måste vara för regeringen att det inte finns någon full propositionslista.

Det må vara så att Kristina Nilsson nu säger att det ska vara fullt fokus på detta. Låt oss hoppas att det är sant! Vi har hoppats på det i fem år, och resultaten känner vi till.

Till detta kommer stora regionala skillnader. I dag får fem av sex män med prostatacancer inte strålbehandling inom utlovad väntetid. Men det är också en stor skillnad bland till exempel kvinnor med bröstcancer. I Östergötland får åtta av tio kvinnor inte sin operation inom utlovad maximal väntetid. I Kronoberg är det dock just åtta av tio som får sin operation inom utlovad maximal väntetid.

Jag skulle vilja säga att de stora regionala skillnaderna är ett av våra stora bekymmer. Det handlar om liv och död beroende på var i Sverige man bor. På vilket sätt ser Kristina Nilsson att vi kan möta de regionala skillnaderna?

Anf. 141 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för frågorna! När det gäller propositionsförteckningen känner jag mig inte ett dugg generad över att den inte har varit så välfylld hittills. Vi fick börja den här mandatperioden med en borgerlig budget, precis som den förra mandatperioden. Dessutom har vi nya partier som vi samarbetar med, och samarbete måste få ta tid och utvecklas.

Förhoppningsvis ska vi kunna påverka varandra, och då inte bara som Karin Rågsjö sa, att vi ska påverka att man tillskjuter mer resurser. Jag tycker att vi ska påverka varandra, för då tror jag att vi kommer att nå de bästa resultaten. Det gör man om man lyssnar på varandras förslag och inte bara tror att ens egen lösning alltid är den absolut bästa.

När det gäller de stora regionala skillnaderna uppfattar jag att vi i utskottet är eniga om att vi inte vill ha det så. Vi vill ha en jämlik hälso- och sjukvård. Jag vill gärna veta vad Camilla Waltersson Grönvall vill göra mer, annat än att hålla på med denna kömiljard. Det måste ju finnas många andra saker som hon tycker att vi missar i det samarbete som vi har nu.

Jag skulle också vilja veta varför man ska ha en privat sjukvårdsförsäkring om den inte ska leda till att man får gå före i kön. Vad är då vitsen med den?

Anf. 142 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag brukar hålla Kristina Nilsson högt för att hon inte ägnar sig åt pamflettpolitik på samma sätt som sin minister, men i dag blir jag tydligen besviken.

Ja, det finns gott om förslag i Moderaternas motioner som Kristina Nilsson kan ta del av. Men nu riktas frågan till Kristina Nilsson, och då blir det lite svagt när en regeringsföreträdare inte har några svar på de frågor jag ställer.

Privata vårdförsäkringar är jag säker på att vi kommer att diskutera mer här. Men jag hörde just Kristina Nilsson i sitt huvudanförande säga att när den offentliga vården inte klarar av att leverera uppstår andra saker. Det var en kritik riktad direkt till den egna ministern.

Jag vill återkomma till min fråga: Behöver vi särskilda satsningar för att komma till rätta med de regionala skillnaderna?

Anf. 143 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror att det är oerhört viktigt att kömiljarden, vars form vi har gjort om så att den ser ut på ett helt annat sätt än tidigare, kommer att bidra till att utjämna skillnaderna.

Sedan låter det på Camilla Waltersson Grönvall som om allt har blivit sämre under de här åren. Det är också väldigt mycket som faktiskt har blivit bättre.

Det jag tror att vi måste jobba med för att utjämna skillnaderna är att råda bot på den personalkris som faktiskt finns inom hälso- och sjukvården. Det är svårt för en region att vara jämställd med andra regioner där det är lättare att rekrytera. I min egen primärvård har vi 50 procent stafettläkare. Självfallet är det inte lika lätt i den regionen att leverera en primärvård med kontinuitet på samma sätt som där man har större möjligheter att rekrytera fast personal.

Jag hoppas att vi kan vara överens om att det vi behöver satsa på är personalen.

Anf. 144 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! I förra veckan deltog jag i en internationell konferens om framtidens hälso- och sjukvård. Det var en konferens med fokus på hur vi kan utveckla och förbättra kvaliteten inom hälso- och sjukvården med patienten i centrum – en väldigt inspirerande och lärorik vecka som gav mig ny kunskap och nya insikter och tankar.

En intressant aspekt som jag har funderat mycket över sedan jag kom hem är hur andra länder ser på Sverige när det gäller hälso- och sjukvård. I många andra länders ögon är vi ett föregångsland på många sätt. Bilden som vi själva ofta målar upp stämmer inte riktigt med den bild som andra har. Under veckan i USA fick jag ofta höra kommentaren: *If only we could be a bit more like Sweden!*

En sådan kommentar gör en faktiskt väldigt stolt. Vi ligger verkligen i framkant på många områden. Speciellt de kliniska medicinska utfallen är i världsklass. Och vi har system som till exempel mödrahälsovård och barnhälsovård som lägger grunden för en god hälsa genom hela livet.

Jag tror att det är nyttigt att ibland zooma ut lite och påminna oss själva om att vi faktiskt på många sätt har en välfungerande hälso- och sjukvård och att vi är ett föregångsland dit många reser till för att inspireras och lära.

Speciellt viktigt tror jag att det är att påminna om detta när krislarmen duggar tätt i medierna.

Men trots att vi inom vissa områden har en hälso- och sjukvård av världsklass har vi stora utmaningar som vi måste ta oss an på bästa sätt. Inte minst har vi en hel del att göra vad gäller tillit och tillgänglighet. Runt om i Sverige ser och hör vi vittnesmål om hur allt inte står rätt till i välfärden. Och vi ser hur många av Sveriges kommuner och regioner brottas med ekonomin, framför allt inom sjukvården.

Vi ska vara medvetna om att den del av budgeten som vi debatterar här i dag bara är en liten del av den totala välfärd som produceras. Det stora dagliga arbetet och insatserna i välfärden görs ute i våra kommuner och regioner av offentliga och privata aktörer.

För att möta denna ekonomiska utmaning krävs handlingskraft och beslutsamhet. Centerpartiet är berett att ta ansvaret och driva på för att skjuta till mer pengar till regioner och kommuner under hela mandatperioden.

Inför budgetarbetet med utgiftsområde 9 har Centerpartiet tagit utgångspunkt i vår motion *En trygg och tillgänglig vård i hela landet med individen i centrum*. Det är dit vi strävar, och det är dit vi måste gå om vi ska kunna stärka tilliten till välfärden igen.

Man ska kunna lita på att vården finns där när man behöver den som mest. Det finns inget som är värre och skapar större oro än när en närstående blir sjuk. Maktlösheten när läget är akut men allt man möts av är mer väntan och nya frågetecken kan få tillvaron att gå i spillror.

Det är oacceptabelt att Sverige under de senaste åren har låtit köerna till vården växa. I dag står nästan 130 000 personer i kö till en operation eller annan åtgärd, och mer än en tredjedel av dem har väntat i mer än 90 dagar. Därför har Centerpartiet sett till att få igenom en riktad satsning, alltså kömiljarden, på 2,9 miljarder just för att korta köerna.

Men det är inte bara inom den vanliga vården som köerna har tillåtits att växa. Inom barn- och ungdomspsykiatri är det bara Region Gotland som klarar vårdgarantin. Så kan vi inte fortsätta att ha det, speciellt inte när vi ser att den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar. Andelen flickor och pojkar mellan 13 och 15 år som rapporterar sömnsvårigheter, nedstämdhet och andra psykosomatiska symtom har fördubblats sedan mitten av 1980-talet. Trots att vetenskapen om detta är stor hamnar många barn och unga i kläm till följd av en bristande vård.

Centerpartiet har tillsammans med Liberalerna och regeringen därför i januariavtalet drivit fram förslag om att utreda en sammanhållen vårdform för barn och unga. Men detta är långt ifrån den enda förstärkning som behövs.

Trenden med långa köer till barn- och ungdomspsykiatri måste brytas så fort det bara går. I kömiljarden för 2020 har vi därför öronmärkt 380 miljoner för kortade köer till BUP. Därutöver har Centerpartiet i budgeten drivit på för ytterligare en satsning på 300 miljoner till barn- och ungdomspsykiatri. Detta innebär att mer än 600 miljoner i år kommer att vgas åt just satsningar på barn- och ungdomspsykiatri.

Den andra stora utmaningen som vi ser är bristen på personal. Varje dag utför sjuksköterskor, undersköterskor och annan vårdpersonal underverk för sjuka och skadade och deras anhöriga. Tack för det kan inte vara stress, utbrändhet och färre kollegor. Det måste finnas gott om personal, fler karriärvägar och möjlighet till högre löner. Speciellt alarmerande är bristen på specialistsjuksköterskor.

Fru talman! Det tar i genomsnitt 19 år för en specialistsjuksköterska att tjäna in sin egen utbildning. Det är alldeles för lång tid. I ett läge där vården är i stort behov av utbildad personal, inte minst specialistsjuksköterskor, som orkar stanna kvar och driva utvecklingen inom sjukvården måste vi göra mer. Därför har vi fått in en satsning på 100 miljoner för möjlighet till betald vidareutbildning för specialistsjuksköterskor och ytterligare 100 miljoner för karriärtjänster för sjuksköterskor.

Flera regioner, däribland Region Jönköping och Region Stockholm, har redan tagit ansvar för att införa karriärtjänster som höjer yrkesattraktiviteten för specialistsjuksköterskor. Men detta är bara en början. Center-

partiet vill att karriärvägarna ska bli fler och att karriärstegen för sjuksköterskor ska bli tydligare.

Den tredje stora utmaningen som vi står inför handlar om kvinnohälsa och förlossningsvård. Förlossningsvården har under många år haft en ansträngd situation med brist på personal och kontinuitet i vårdkedjan för kvinnan i samband med graviditet och förlossning. Att alla kvinnor får en trygg och säker förlossning är en prioriterad fråga. Den pågående satsningen, som bidrar till att stärka förlossningsvården och vården gällande kvinnors hälsa, kommer att fortsätta och omfattar 1 miljard årligen med start 2020.

I kommande års satsning kommer särskilt fokus att ligga på en mer sammanhållen vårdform med ökad kontinuitet för den födande och hennes partner, från graviditet till eftervård. Målet är att alla kvinnor ska ha en fast punkt i förlossningsvården och gärna en och samma barnmorska som kan ansvara för den sammanhållna vården.

Den fjärde och sista utmaningen som jag väljer att lyfta fram i mitt anförande handlar om äldre. Jag tror inte att det finns någon politiker i denna kammare eller i det här landet som har missat att de äldre blir allt fler. Med en åldrande befolkning följer ökade kostnader för framför allt kommunerna. Som jag inledde med att säga är det ju i kommunerna som en stor del av de dagliga insatserna för välfärden sker. För 2020 riktas därför ett brett stöd på 610 miljoner till kommunerna för att det ska bli möjligt för dessa att bland annat göra insatser för att motverka ensamhet bland äldre samt insatser för att öka kvaliteten i omsorgen om personer med demenssjukdom.

Utöver detta kommer satsningen på investeringsstöd för äldreboistäder på 500 miljoner. Dessutom har vi en ny satsning på 200 miljoner kronor till arbetet med digitalisering och e-hälsa inom äldreomsorgen. Totalt blir den satsning som berör äldre i budgetförslaget för kommande år således 1,3 miljarder kronor.

I den sista delen av mitt anförande, fru talman, vill jag återigen påminna om att den budget som vi debatterar bara är en liten del av den stora välfärdens kärna. Vår roll här i riksdagen är att sätta ramarna och målen. Låt oss skapa utrymme i systemet för innovation och kreativitet! Ge tillit till regioner, kommuner och vårdgivare – allt för att höja kvaliteten och driva välfärden framåt! Så skapar vi en trygg och tillgänglig vård med patienten i centrum.

(Applåder)

Anf. 145 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Vad är det som skapar ett samhälle? Det har jag tänkt på ibland. Vad är det som bygger ett samhälle starkt? För mig är svaret att det är vi människor. Det är människor som bryr sig om andra, som tillverkar saker som andra kanske kan ha nytta av, som hjälper varandra och som också ibland tjänar pengar på de här sakerna eller på hjälpen och som betalar in delar av de pengarna till det gemensamma, så att andra kan göra sitt jobb med att rädda, stötta, vårda och söka ny kunskap.

Allra, allra viktigast i ett samhälle, tänker jag, är just gemenskapen, som gör att vi inte behöver vara ensamma när det blir som allra, allra svårast för oss. Det är egentligen, fru talman, det jag tycker att denna budget, som jag vill yrka bifall till i dag, handlar om.

Det handlar om 84 miljarder att fördela för att vi inte ska vara ensamma när det är som svårast. De ska gå till de utgifter som vi önskar inte fanns, som vi önskar inte skulle behövas. För ingen av oss vill egentligen att vi ska behöva bilstöd. Vi vill inte att det ska behövas assistans. Vi vill inte behöva vård på Statens institutionsstyrelse. Vi vill inte behöva ha trasiga tänder, vara sjuka och vara sköra. Vi vill inte att barn ska lida. Vi vill inte att någon ska behöva ledarhund eller tolk. Vi vill inte behöva mer kunskap om sexualbrott, för vi vill inte att de ska finnas. Vi vill inte att det ska finnas skillnader i cancervården.

Men allt detta behövs, och för många människor kan det vara helt avgörande – livsavgörande. Ibland brister nämligen livet för oss, fru talman. Det kan knaka lite, eller det kan helt gå sönder. Där och då, när det händer någon av oss, är jag oerhört tacksam att vi har en gemenskap där vi tillsammans minskar lidandet och stärker kunskapen, oberoendet och friheten.

Jag tycker att solidaritet är ett fint ord, och jag tycker att trygghet är ett vackert ord. Solidaritet och trygghet tillsammans är en förutsättning, tror jag, för frihet och möjligheter för oss alla under hela livet, även när det inte går som vi hade önskat.

Genom att människor över hela landet har avstått delar av de pengar de tjänat till den gemensamma kassan kan vi skapa möjligheter till ett större inflytande över våra egna liv och till större delaktighet även för dem som kanske inte annars hade kunnat göra sina röster hörda. Det handlar om större möjligheter att bemötas med respekt, fru talman. Det handlar om bättre vård i tid, om bättre omsorg, om stärkt stöd till anhöriga, om barns rättigheter, om god arbetsmiljö och om fler kollegor, vilket verkligen behövs på många håll. Det handlar även om en bättre löneutveckling. Det ska inte innebära en flat-line att välja att stötta andra i sitt yrkesliv.

Det handlar om ett stärkt arbete när det gäller läkemedel. Det handlar om ett stärkt arbete när det gäller nya läkemedel som kan avgöra någons liv, göra det rikare eller faktiskt också vara skillnaden mellan liv och död. Men det handlar också om att se till att de läkemedel vi använder här inte leder till att människor och djur någon annanstans lider. Den vård som är avgörande för oss ska inte skapa lidande för andra någon annanstans. Det handlar naturligtvis också om högspecialiserad vård för att det riktigt, riktigt svåra ska bli riktigt bra.

Allt detta behöver hela tiden stärkas. Det är inte alltid lätt. Vi tampas här inne. Vi tampas bakom stängda dörrar och inför öppen ridå, om vart annat. Vi gör det på vårt sätt. Våldigt många människor bidrar med delar av sin lön, varje månad, år efter år. Allra mest tacksam, måste jag säga, är jag mot dem som dagar, kvällar och helger bidrar med hårt arbete för att skapa en större kunskap, en bättre hälsa och ett bättre liv för var och en av oss, från det att vi föds, hela vägen fram till frihet, till och med den sista dagen. Och där hoppas jag att vi snart kommer att vara.

Det gemensamma skydds nätet är fint, tycker jag.

Jag vill önska er alla en riktigt god jul. Jag vill framför allt önska en riktigt god jul till alla där ute, som inte är här i dag och hör oss prata men som faktiskt tillsammans bidrar till det som vi kallar det gemensamma skydds nätet. Varmt tack!

(Applåder)

Anf. 146 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! Socialutskottets budgetområde är allra sist ut i debatten. Men det betyder inte att väljarna inte tycker att det är viktigast. I många mätningar är det nämligen just sjukvård, hälsa och omsorg som väljarna tycker är den viktigaste valfrågan.

Kanske är det för att vi var och en berörs av alla beslut som fattas i detta utskott. Alla behöver någon gång sjukvård, kanske för lättare åkomor, kanske för att förhindra en för tidig död. Alla känner vi någon som är gammal och som behöver lite extra omsorg på ålderns höst. Alla kommer vi förhoppningsvis dit och behöver då själva just denna omsorg.

Fru talman! Sjukvården, hälsovården och omsorgen är en komplex väv av olika aktörer som fattar beslut och som utför denna sjukvård, hälsovård och omsorg. Vi satsar 84 miljarder 2020 på att vården, hälsan och omsorgen ska vara så bra som möjligt för var och en i vårt avlånga land.

En av frågorna som har lyfts upp i debatten här i dag har varit problemet med att köerna ökar. Därför satsar vi fyra partier som samarbetar kring regeringsmakten nu 3 miljarder på att minska köerna i vården. En del av det går till att minska köerna inom barnpsykiatri.

Vi satsar en halv miljard på just cancervården för att det ska gå snabbare att få hjälp om man drabbas av cancer.

Vi satsar 1 miljard på att stärka mödra- och förlossningsvården. Vi har alla läst om dem som inte har någonstans att ta vägen inför förlossningen, och nu rättar vi till dessa problem.

Fru talman! Vi lever längre och är friskare. Men denna demografiska förändring är också en utmaning. Som helhet behöver vi nämligen mer vård och omsorg i livet. Vi överlever cancer, men vi kanske lever längre med kroniska biverkningar och behöver vård på grund av det. Vi blir äldre och behöver kanske mer omsorg, till exempel om vi behöver bo i ett särskilt boende.

Allt detta kokar ned till att vi måste ha råd med en välfärdsökning, den välfärdsökning som jag tror att alla i vårt avlånga land förväntar sig att vi ska få med den utveckling som sker.

Då måste vi tänka smartare, och vi måste tänka nytt. Vi måste samarbeta internationellt, och vi måste poola våra resurser. Vi måste på olika sätt också öka statens inkomster, samtidigt som vi måste arbeta förebyggande för att så få som möjligt ska hamna just inom sjukvården.

Hur gör vi detta? Vi satsar på folkhälsan genom att se till att folk vaccinerar sig och genom att utrota sjukdomar. Det finns ett fantastiskt exempel i världen där man genom olika cost-benefit-analyser kom fram till att det var möjligt att utrota smittkoppor. Det innebar att det inte fick finnas en enda liten härd någonstans i en djungel någonstans i världen. Men man lyckades.

Det är på det här sättet vi måste samarbeta i den fantastiska väv av internationella, multilaterala organisationer som vi har.

En annan sak som är brinnande är antibiotikaresistensen. Här är det oerhört viktigt att vi också jobbar förebyggande och ser till att inte fler drabbas och dör på grund av antibiotikaresistens. Förra året var det 33 000 människor bara i EU som dog på grund av att antibiotikan inte längre fungerade.

Strama har berättat för oss att det inte finns någon möjlighet att ta fram nya mediciner som kan stoppa den här utvecklingen. Vi måste arbeta med det vi har, gräva där vi står, hindra utvecklingen av antibiotikaresistens och arbeta för att öka vaccinering och kontroller som gör att man inte drabbas av olika sjukdomar.

I den primärvårdsreform som januariavtalspartierna just nu jobbar mycket med ingår en väldigt grön satsning. Det är satsningen på det förebyggande arbetet. Vi ska trycka ut den del av vården som inte är den allra mest specialiserade till primärvården, som också ska få uppdraget att jobba just hälsoförebyggande. Det är någonting väldigt viktigt och mycket grönt.

Fru talman! Låt mig på ämnet ”tänka smartare” få lyfta en liten diamant som jag har hittat och som i floran av alla satsningar presenterades just förra veckan. Det är ett arbete i tiden med en satsning på forskning och utveckling inom vård, hälsa och välfärd – life science.

Vi vet att en storlek inte passar alla, eller i alla fall ganska sällan passar alla. Inom detta område finns det någonting fantastiskt som heter precisionsmedicin. I dagsläget behandlas alla, även barn, med vuxenmediciner. Inom precisionsmedicinen kan man gå ett steg längre och hitta en medicin som passar just dig den dagen som du behöver den. Det här är någonting unikt och någonting som vi måste satsa på.

Fru talman! Sverige är en stor exportör inom just life science-området. Vi har gott renommé, och vi kan exportera vår kunskap och vår teknik. Här kan vi växa och vinna ny mark. Vi kan attrahera företag till Sverige som vill forska i vårt land, också från utlandet. Brexit ger oss faktiskt nya möjligheter. Företag som inte längre kan verka i Storbritannien kanske kan flytta hit. Life science ger oss nya skatteinkomster som vi så väl behöver för att kunna göra nya satsningar inom välfärden.

Fru talman! Jag råkar vara sist ut i årets sista debatt innan vi alla ska gå på jullov. Egentligen måste man väl vara talman eller statsminister för att göra det, men eftersom jag är den sista här får jag ändå passa på att önska alla en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Jag skulle vilja att alla tänker på dem som kanske sitter ensamma, många äldre och även andra, och som kanske inte har någon familj att fira jul med. Slå en signal! Bjud in! Öppna ert hem, ni som kan. Och tänk på barnen. Ge barnen en glad och fröjdefull jul!

(Applåder)

I detta anförande instämde Mats Berglund och Anna Sibinska (båda MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.08 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.19, då votering skulle äga rum.

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 december

SfU4 Utgiftsområde 8 Migration

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

153 för utskottet

60 för res.

109 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 29 C, 16 L, 15 MP, 1 -

För res.: 60 SD

Avstod: 65 M, 24 V, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 8 S, 5 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 1 MP

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Punkt 1 (Statens budget inom utgiftsområde 14)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

153 för utskottet

60 för res.

109 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 29 C, 16 L, 15 MP, 1 -

För res.: 60 SD

Avstod: 65 M, 24 V, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 8 S, 5 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 1 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU4 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Fler vägar till jobb)

1. utskottet

2. res. 2 (L)

Votering:

224 för utskottet

17 för res. 2

81 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 60 SD, 29 C, 9 V, 19 KD, 15 MP

För res. 2: 16 L, 1 -

Avstod: 65 M, 15 V, 1 -

Frånvarande: 8 S, 5 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 1 MP

Mia Sydow Mölleby och Jessica Wetterling (båda V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Arbetsförmedlingen)

1. utskottet

2. res. 7 (M)

Votering:

215 för utskottet

64 för res. 7

43 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 2 M, 59 SD, 29 C, 1 V, 16 L, 15 MP, 1 -

För res. 7: 63 M, 1 SD

Avstod: 23 V, 19 KD, 1 -

Frånvarande: 8 S, 5 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 1 MP

Mia Sydow Mölleby (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Arbetsmarknadspolitiska program och insatser m.m.)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

3. res. 11 (KD)

Förberedande votering:

25 för res. 10

19 för res. 11

278 avstod

27 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

213 för utskottet

25 för res. 10

84 avstod

27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 60 SD, 29 C, 16 L, 15 MP, 1 -

För res. 10: 24 V, 1 -

Avstod: 65 M, 19 KD

Frånvarande: 8 S, 5 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 1 MP

Punkt 8 (Arbetslöshetsförsäkringen)

1. utskottet
2. res. 16 (SD)

Votering:

172 för utskottet
60 för res. 16
90 avstod
27 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 29 C, 19 KD, 16 L, 15 MP, 1 -

För res. 16: 60 SD

Avstod: 65 M, 24 V, 1 -

Frånvarande: 8 S, 5 M, 2 SD, 2 C, 3 V, 3 KD, 3 L, 1 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Kammaren biföll utskottets förslag.

Avslutning

§ 14 Avslutning

Anf. 147 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! Visserligen återstår några interpellationsdebatter i morgon och i övermorgon, men höstens sista votering är verkställd. Snart har det sista argumentet för hösten avfyrats här i kammaren och talmansklubban svingats i luften för sista gången detta år.

Enligt färsk statistik har 169 interpellationer besvarats hittills under hösten, och 17 till ska hinnas med innan veckan är över.

Sedan riksmötets början har 616 skriftliga frågor fått ett svar. Under den allmänna motionstiden kom 3 313 fristående motioner in.

En nyhet denna höst var den EU-politiska debatt mellan partiledarna som hölls förra månaden. Jag tycker nog att farhågorna att en EU-debatt i kammaren skulle bli – för att låna Askungens ord – långtråkig och dötrist kom på skam. För egen del ansåg jag kanske inte att den var alldeles, alldeles underbar, men den var i vart fall välmotiverad och klargörande. Tanken är att den ska bli årligen återkommande, vilket för mig framstår som rimligt.

En annan speciell händelse denna höst var att riksdagen stod värd för Nordiska rådets 71:a session i slutet av oktober. Detta var ett arrangemang som omfattade stora förberedelser men som blev mycket uppskattat av deltagarna.

För bara en liten stund sedan beslutade riksdagsstyrelsen om Riksdagsförvaltningens verksamhetsplan för 2020. Där finns en lång rad konkreta åtgärder som ska genomföras under det kommande året för att förverkliga den strategiska planen för mandatperioden.

Jag ska strax ge några exempel, men låt mig först framföra ett varmt tack till riksdagsdirektör Ingvar Mattson och alla medarbetare i Riksdagsförvaltningen för strålande insatser under 2019. Tack för allt ni gör varje dag för att Sveriges viktigaste demokratiska institution ska fungera!
(Applåder)

Nu ska jag ge några korta och ledamotsnära exempel från verksamhetsplanen.

Arbetet med att etablera en plattform för digital signering pågår, så att ni ledamöter i framtiden ska kunna effektivisera ert arbete genom elektroniska signaturer på olika dokument.

Vi fortsätter att utveckla informationssäkerhetsarbetet, den fysiska säkerheten och brandskyddet i riksdagen.

Jag vill nämna kammarappen, som många av er säkert utnyttjar. Där håller man också på med ett utvecklingsarbete för att den ska kunna skräddarsys och anpassas mer efter varje ledamots behov.

Ett annat litet exempel på internt förbättringsarbete är de välkomstmöten jag har initierat för att möta riksdagens ca 100 nya ledamöter för mandatperioden, något som kommer att fortsätta även nästa år. Det är intressant att ta del av intryck från ledamöter som kommer till riksdagen med friska ögon. Vi försöker att omhänderta de synpunkter som framförs.

Ärade ledamöter! Jag har flera gånger här i kammaren talat om mina tre ledord för mandatperioden: demokratin, utskotten och långsiktigheten. Låt mig kort nämna något om vart och ett av dessa ledord.

Apropå demokratin högtidlighåller vi som bekant under hela mandatperioden 100 år av svensk demokrati. Under hösten har vi på flera sätt uppmärksammat att 2019 är ett märkesår för kommunal och regional demokrati, eftersom det gått ett sekel sedan de första fullt ut demokratiska kommun- och landstingsvalen ägde rum 1919. Bland annat anordnades ett seminarium här i riksdagen i samarbete med SKR.

Demokratijubileet genomsyrar också mycket av vår utåtriktade verksamhet. De vice talmännen och jag fortsätter vår turné till samtliga län för att inviga riksdagens vandringsutställning om jubileet och för att genomföra seminarier, möten och studiebesök med demokratin som tema. Under hösten har vi varit i Värmland, Skåne, Dalarna och Uppsala län. Till våren

fortsätter turnén med bland annat Jönköping, Kalmar, Stockholm och Blekinge – håll utkik! Det är hela Sveriges riksdag som firar hela Sveriges demokrati.

Jag möter ibland synpunkten att riksdagen är så långt bort och att det är ett stort avstånd mellan medborgarna och makthavarna här i Stockholm. Jag brukar varje gång framhålla att det faktiskt är fel – riksdagen har 349 ledamöter, som finns över hela riket. Sedan råkar det av historiska tillfälligheter vara så att riksdagen sammanträder just här, men det är ju bara en del av riksdagsledamöternas arbete.

Mycket av arbetet genomförs ute i landet, det vill säga hela Sveriges riksdag finns faktiskt i hela Sverige. Det tycker jag att vi ska vara stolta över och också framhålla så ofta som möjligt.

Ungdomens riksdag, Öppet hus i riksdagen och talmanspresidiets utrikes resor är andra exempel på utåtriktad verksamhet, där demokratijubileet lyfts fram. Demokratijubileets webb, firademokratin.riksdagen.se, utökas hela tiden med nytt material. Flera nya teman planeras för kommande år.

Låt mig återigen ge en nyhetsflash från riksdagsstyrelsen, som för bara en stund sedan beslutade att riksdagen ska återuppta sitt parlamentariska demokratisamarbete med ett eller flera parlament i antingen EU:s östra partnerskap eller på västra Balkan. Om vi i riksdagen firar 100 år av demokrati framstår det som rimligt att vi också hjälper andra länder att bygga upp sina demokratiska institutioner, särskilt sina parlament.

Jag vill passa på tillfället att inbjuda även er ledamöter att med utgångspunkt i demokratijubileet sprida kunskap om demokratins genombrott och hur demokratin fungerar i dag. På Intranätet finns presentationer och annat material som ni är varmt välkomna att använda.

En målsättning bland många är att alla gymnasieelever under mandatperioden ska få ta del av vårt skolmagasin om demokratijubileet. Om ni har gymnasieungdomar eller samhällskunskapslärare i er närhet, fråga gärna om de har sett skolmagasinet. Om de inte har det vet ni var det finns.

Utskotten är mitt andra ledord. Inte minst mot bakgrund av det komplicerade parlamentariska läget är arbetet i utskotten av central betydelse för att arbetet i riksdagen ska fungera smidigt. Det ställer höga krav på bland annat utskottspresidierna. Jag är därför glad att ledarutvecklingsprogrammet för utskottsordförandena har kommit igång.

Min ambition är också att fortsätta utveckla arbetet i ordförandekonferensen för att öka erfarenhetsutbyte och benchmarking mellan utskotten. Under hösten har vi diskuterat bland annat utskottens EU-arbete och utrikes resor. I vår kommer vi till exempel att ta upp utskottens arbete med forsknings- och framtidsfrågor samt uppföljning och utvärdering. Ibland kan det handla om att sträva efter mer enhetliga arbetsformer, ibland om att lära och inspireras av varandra.

Långsiktigheten, för det tredje, handlar om att på samma gång blicka bakåt för att vårda och uppmärksamma riksdagens långa historia och blicka framåt för att försöka förutse vilka behov som ledamöterna kan ha om fem år, om tio år eller ännu längre fram.

Jag vill gärna på olika sätt lyfta fram, tillgängliggöra och levandegöra riksdagens historia och inte minst historien om de människor som verkade i riksdagen långt innan just vi hamnade här. Jag tycker ibland att vi är lite för dåliga på att minnas dem som har gått före oss, för vi är så fokuserade på nuet.

En satsning som å andra sidan verkligen handlar om att blicka in i framtiden är det som kallas Framtidens riksdagshus, alltså den renovering av riksdagens alla byggnader som pågår och som kommer att pågå en bit in på 2030-talet. Där gäller det att försöka bedöma vilka behov riksdagen kommer att ha under årtionden framöver. Den omfattande renoveringen av ledamotshuset är en del i detta arbete.

Låt mig nu, ärade ledamöter, lämna ledorden och påminna om de hårda paket som jag överlämnade i mitt välkomsttal i september i form av talmannens pekpinna. Flertalet av de vänliga förmaningar som jag framförde har lett till förbättringar, och jag vill tacka er alla för det. Frågan om lokalbokning lever dock vidare, och det kommer att skickas ut e-post i början av januari för att påminna om vissa viktiga regler. Jag välkomnar också att ännu fler mejlar in sina anföranden i förväg till protokoll.manus@riksdagen.se. Det underlättar mycket för våra protokollsnotarier. Och så vill jag nämna att det av flera skäl inte är tillåtet med besöksgrupper här i kammaren som består av fler än 10 personer. Det är också en fråga som varit aktuell under hösten.

Låt mig till sist kommentera att riksdagen nästa år kommer att delta i Totalförsvarsövning 2020. Att hela riksdagen genomför en övning av det här slaget är historiskt. Det skedde inte ens under det kalla kriget. Krigsdelegationen har övat, men inte hela kammaren.

Torsdagen den 5 mars kommer förmiddagen här i kammaren att ägnas åt att kammaren ställs inför ett dramatiskt scenario, och man ska sedan hantera situationen. Kallelsen skickades ut för en tid sedan, och ungefär 200 av er har redan svarat. En förnyad kallelse kommer att skickas ut i dag, och jag vore tacksam om alla kunde svara före jul. Jag förutsätter i all vänskaplighet att alla prioriterar den här unika och viktiga övningen, som har förlagts till det som vanligen är utskottstid just för att alla ledamöter ska kunna delta här i kammaren denna torsdag förmiddag.

Ärade ledamöter! Som talman får man engagera sig i stora frågor, som totalförsvaret, och i något mindre stora frågor. Jag kan då glädjande konstatera att riksdagen för första gången har en julgran på Riksplan, och jag hade nöjet att få tända dess ljus under en ceremoni inför första advent.

Låt mig därför allra sist citera en dikt som heter just Julgranen. Det är inte jag som har skaldat den här gången utan Anna Maria Roos, som i början av 1900-talet skrev så här:

Granen står så mörk och grön
under glans och glitter.
Julens stjärna, blid och skön,
högst i toppen sitter.
Bloss och ljus
glimma klart
i vårt hus
underbart.
Granen står så mörk och grön
under glans och glitter.

Med dessa ord vill jag önska alla riksdagsledamöter, alla anställda i Riksdagsförvaltningen och alla anställda vid partikanslierna en riktigt god jul och ett gott nytt år! Tack för den här terminen!

(Applåder)

Anf. 148 Ålderspresident BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Först vill jag på alla ledamöters vägnar instämma i de ord och tack som talmannen har uttryckt till Riksdagsförvaltningens personal. Ni är fantastiska! Få arbetsplatser är så välstädade, har den servicenivå och det tålamod som Riksdagsförvaltningen erbjuder. Tänk bara på helpdesk! Och på hur många ställen möter man redan när man kommer på morgonen någon som säger ”god morgon”, ”välkommen” eller önskar ”trevlig kväll” när man sent omsider lämnar arbetet när arbetsdagen är slut?

Jag vill naturligtvis också rikta ett tack till talmannen och de vice talmännen från oss ledamöter. Utan er skulle vi inte ha så mycket ordning i debatterna och få så mycket uträttat. Det är ni som håller i ratten här i riksdagen.

När vi tog juledigt förra året hade vi haft valrörelse och en mycket märklig höst kring regeringsbildning. Någon regering hade vi inte fått, men det blev en budget.

Det var först den 16 januari som talmannen kunde lägga fram ett förslag till riksdagen om en ny regering med företrädare för Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

I någon mening har det blivit politisk vardag igen, men få partier verkar ha riktigt fast mark under fötterna. Det finns ett bristande förtroende för politikens möjligheter hos många medborgare, viktiga myndigheter är ifrågasatta och den grova brottsligheten utmanar, bara för att ta några exempel.

Det finns alltså många uppgifter framåt för landets förtroendevalda.

Under året när demokratins 100-årsjubileum i landet har uppmärksamats har det funnit anledning och möjligheter att sprida kunskap till fler om hur demokratin fungerar. Jag vill också passa på att ge en eloge till alla er ledamöter och våra guider, som oavsett jubileum, ger tusentals ungdomar och andra besökare här i riksdagen möjlighet att lära sig mer om viktiga institutioner och de lagar som landet vilar på. Men kom ihåg att det inte är formerna som är det mest avgörande för medborgarna, utan det är politikens innehåll och mål! Fundera lite grann över det under julhelgen!

Herr talman! Med viss erfarenhet kan jag säga att alla här i salen just nu önskar allt utom långa anföranden. Ni är alldeles strax värda några lediga dagar tillsammans med nära och kära eller kanske bara en stund för er själva.

Eftersom jag vid årsskiftet tillträder som landshövding i Södermanland vill jag passa på att hälsa riksdagens ledamöter välkomna på besök av allehanda slag i ett av landets vackraste och mest spännande län.

Till sist: Tack för gott samarbete! Vi ses. God jul och gott nytt år!
(Applåder)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 17 december

2019/20:218 Insatser mot hedersvåldet

av *Désirée Pethrus* (KD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2019/20:219 Specialistutbildningar för sjuksköterskor
av *Gudrun Brunegård* (KD)
till statsrådet Matilda Ernkran (S)

Prot. 2019/20:54
18 december

2019/20:220 Det svenska glasarbetet
av *Gudrun Brunegård* (KD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2019/20:221 Behörighetskraven för vuxenutbildningen
av *Gudrun Brunegård* (KD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2019/20:222 Övergivna hus

av *Gudrun Brunegård* (KD)

till statsrådet Per Bolund (MP)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 december

2019/20:649 Bevarandet av Sancta Birgitta Klostermuseum

av *John Weinerhall* (M)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2019/20:650 Villkoren för svensk filmindustri

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2019/20:651 Ett förbud mot kreosot

av *Camilla Brodin* (KD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2019/20:652 Privata aktörer inom välfärden

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Lena Micko (S)

2019/20:653 Statens fastighetsverks hyreshöjningar

av *John Weinerhall* (M)

till statsrådet Per Bolund (MP)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 18 december

2019/20:546 En förändrad finansiering av Sjöfartsverket

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:548 Borttagande av särregler för svensk prämtrafik

av *Anders Hansson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

- 2019/20:563 Butiksstölder**
av *Lotta Olsson* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:574 Försörjningskrav vid arbetskraftsinvandring**
av *Dennis Dioukarev* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:567 Export av krigsmateriel till den saudiskledda koalitionen**
av *Håkan Svenneling* (V)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:568 Export av krigsmateriel**
av *Håkan Svenneling* (V)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:569 Jönköpings flygplats**
av *Angelica Lundberg* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:585 Den nya tågpassagerarförordningen**
av *Angelica Lundberg* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:544 Trafikverkets införande av avgifter och en generell anmälningsplikt för virkesupplag**
av *Anders Åkesson* (C)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:551 Anmälningsplikt och avgifter för virkesavlägg vid allmänna vägar**
av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:570 Avgift för virkesupplag**
av *John Widegren* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:586 Trafiksäkerhet och taxichaufförers villkor**
av *Linus Sköld* (S)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:578 Inlandsbanan**
av *Per Åsling* (C)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:581 Kostnaden för höghastighetsjärnvägen**
av *Åsa Coenraads* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
- 2019/20:582 Industrins innovationskraft**
av *Ann-Charlotte Hammar Johnson* (M)
till statsrådet Anna Hallberg (S)
- 2019/20:607 Frihetsberövande av barn som gifts bort**
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:606 Barnäktenskap**
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2019/20:617 Hemligstämpling av svenska valresultat**
av *Tina Acketoft* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.39.

Prot. 2019/20:54
18 december

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 10 anf. 36 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 91 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.08 och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om ordförande i utskott.....	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter	1
§ 3 Val av extra suppleant.....	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport.....	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 6 Samhällesekonomi och finansförvaltning.....	2
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU2	2
Anf. 1 SOFIA WESTERGREN (M)	2
Anf. 2 ULLA ANDERSSON (V)	3
Anf. 3 JAKOB FORSSMED (KD)	4
Anf. 4 ADNAN DIBRANI (S).....	5
Anf. 5 KAROLINA SKOG (MP).....	7
(Beslut fattades under § 13.)	7
§ 7 Allmänna bidrag till kommuner	8
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU3	8
Anf. 6 JAN ERICSON (M)	8
Anf. 7 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	10
Anf. 8 JAN ERICSON (M) replik.....	12
Anf. 9 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik.....	12
Anf. 10 JAN ERICSON (M) replik.....	13
Anf. 11 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik.....	13
Anf. 12 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V)	13
Anf. 13 JAKOB FORSSMED (KD)	14
Anf. 14 EVA LINDH (S)	16
Anf. 15 JAN ERICSON (M) replik.....	18
Anf. 16 EVA LINDH (S) replik.....	18
Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik.....	19
Anf. 18 EVA LINDH (S) replik.....	19
Anf. 19 JAKOB FORSSMED (KD) replik	19
Anf. 20 EVA LINDH (S) replik.....	19
Anf. 21 JAKOB FORSSMED (KD) replik	20
Anf. 22 EVA LINDH (S) replik.....	20
Anf. 23 LARS THOMSSON (C)	20
Anf. 24 KAROLINA SKOG (MP).....	22
(Beslut fattades under § 13.)	23
§ 8 Statsskuldräntor m.m.	23
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU4	23
(Beslut fattades under § 13.)	23
§ 9 Avgiften till Europeiska unionen.....	24
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU5	24
Anf. 25 JAN ERICSON (M)	24
Anf. 26 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	25
Anf. 27 BJÖRN WIECHEL (S)	27
(Beslut fattades under § 13.)	28
§ 10 Studiestöd	28
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU2.....	28
Anf. 28 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	28

Anf. 29 PIA NILSSON (S) replik	29	Prot. 2019/20:54
Anf. 30 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	29	18 december
Anf. 31 PIA NILSSON (S) replik	30	-----
Anf. 32 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	30	
Anf. 33 MATS BERGLUND (MP) replik	30	
Anf. 34 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	31	
Anf. 35 MATS BERGLUND (MP) replik	31	
Anf. 36 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	32	
Anf. 37 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	32	
Anf. 38 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	33	
Anf. 39 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	33	
Anf. 40 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	34	
Anf. 41 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	34	
Anf. 42 PIA NILSSON (S) replik	36	
Anf. 43 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	37	
Anf. 44 PIA NILSSON (S) replik	37	
Anf. 45 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	37	
Anf. 46 MATS BERGLUND (MP) replik	38	
Anf. 47 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	38	
Anf. 48 MATS BERGLUND (MP) replik	39	
Anf. 49 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	39	
Anf. 50 DANIEL RIAZAT (V).....	39	
Anf. 51 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	41	
Anf. 52 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	41	
Anf. 53 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	41	
Anf. 54 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	42	
Anf. 55 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	42	
Anf. 56 PIA NILSSON (S) replik	43	
Anf. 57 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	44	
Anf. 58 PIA NILSSON (S) replik	44	
Anf. 59 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	44	
Anf. 60 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	45	
Anf. 61 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	45	
Anf. 62 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	45	
Anf. 63 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	45	
Anf. 64 MATS BERGLUND (MP) replik	45	
Anf. 65 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	46	
Anf. 66 MATS BERGLUND (MP) replik	46	
Anf. 67 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	46	
Anf. 68 PIA NILSSON (S).....	47	
Anf. 69 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	49	
Anf. 70 PIA NILSSON (S) replik	49	

Anf. 71 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	50
Anf. 72 PIA NILSSON (S) replik	50
Anf. 73 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	50
Anf. 74 MARIA NILSSON (L)	52
Anf. 75 MATS BERGLUND (MP)	53
Anf. 76 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	55
Anf. 77 MATS BERGLUND (MP) replik	56
Anf. 78 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	56
Anf. 79 MATS BERGLUND (MP) replik	57
Anf. 80 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	57
Anf. 81 MATS BERGLUND (MP) replik	57
Anf. 82 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	58
Anf. 83 MATS BERGLUND (MP) replik	58
Anf. 84 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	58
Anf. 85 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	60
Anf. 86 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	61
Anf. 87 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	62
Anf. 88 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	62
Anf. 89 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	62
Anf. 90 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	63
Anf. 91 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	63
Anf. 92 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S) replik	64
(Beslut fattades under § 13.)	64
§ 11 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	64
Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU1	64
Anf. 93 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	64
Anf. 94 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	66
Anf. 95 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	67
Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	67
Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	67
Anf. 98 PER RAMHORN (SD)	68
Anf. 99 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	70
Anf. 100 PER RAMHORN (SD) replik	70
Anf. 101 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	70
Anf. 102 PER RAMHORN (SD) replik	71
Anf. 103 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	71
Anf. 104 PER RAMHORN (SD) replik	71
Anf. 105 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	72
Anf. 106 PER RAMHORN (SD) replik	72
Anf. 107 TREDJE VICE TALMANNEN	72
Anf. 108 KARIN RÅGSJÖ (V)	72

Anf. 109 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	74
Anf. 110 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	75
Anf. 111 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	75
Anf. 112 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	75
Anf. 113 SOFIA NILSSON (C) replik	75
Anf. 114 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	76
Anf. 115 SOFIA NILSSON (C) replik.....	76
Anf. 116 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	77
Anf. 117 TREDJE VICE TALMANNEN	77
Anf. 118 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	77
Anf. 119 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	78
Anf. 120 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	78
Anf. 121 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	78
Anf. 122 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	79
Anf. 123 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	80
Anf. 124 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	81
Anf. 125 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	81
Anf. 126 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	82
Anf. 127 KRISTINA NILSSON (S).....	82
Anf. 128 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	84
Anf. 129 KRISTINA NILSSON (S) replik	84
Anf. 130 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	
replik.....	85
Anf. 131 KRISTINA NILSSON (S) replik	85
Anf. 132 PER RAMHORN (SD) replik	85
Anf. 133 KRISTINA NILSSON (S) replik	86
Anf. 134 PER RAMHORN (SD) replik	86
Anf. 135 KRISTINA NILSSON (S) replik	87
Anf. 136 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	87
Anf. 137 KRISTINA NILSSON (S) replik	87
Anf. 138 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	88
Anf. 139 KRISTINA NILSSON (S) replik	88
Anf. 140 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	88
Anf. 141 KRISTINA NILSSON (S) replik	89
Anf. 142 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	89
Anf. 143 KRISTINA NILSSON (S) replik	90
Anf. 144 SOFIA NILSSON (C)	90
Anf. 145 LINA NORDQUIST (L)	92
Anf. 146 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP)	94
(Beslut fattades under § 13.).....	95
Ajournering.....	95
Återupptaget sammanträde.....	96

§ 12 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 december	96
SfU4 Utgiftsområde 8 Migration	96
AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	96
AU4 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	96
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	98
FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	98
FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	98
FiU4 Utgiftsområde 26 Statskuldräntor m.m.	98
FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	98
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	98
SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	98
§ 14 Avslutning	98
Anf. 147 TALMANNEN	98
Anf. 148 Ålderspresident BEATRICE ASK (M).....	102
§ 15 Anmälan om interpellationer	102
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	103
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor	103
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.39.	105